¶ Ad laudem libelli.

[illegible]spice presentis o clerice dicta libelli
  Nomen pastoris quisquis habere voles
Terrenis nun[illegible] paucū rebus adhere
  Hunc mū[illegible]ernens celica sola pete.
O qu[illegible]mentis acie perpendere debet
[illegible] pastoris accipit officium
[illegible] diuitiis curam sibi vendicet ipse
  Et non vt populo dogmate subueni[illegible]
Crede: tuo dabitur merces condigna [illegible]
  Apte si ꝓprium rex eris ipse gregem
Illicitus si ceceat amor te diuitiarum
  Letheas ditis ingrediere domos
[illegible]abitur ex vero si quis tuus agnus [illegible]
  Ad christi caulam dulcius hunc reue[illegible]
[illegible]erus pastor oues ad summū ducat o[illegible]
  [illegible] tum [illegible]spiritus [illegible].

the ende of this booke

Robert [illegible]

Ad laudem libelli.

Aspice presentis o clerice dicta libelli
Nomen pastoris quisquis habere voles
Terrenis nun[illegible] paucũ rebus adhere
Hunc mũ[illegible] ernens celica sola pete.
O qu[illegible] mentis [illegible] perpendere debet
[illegible] pastoris accipit officium
N[illegible] diuitiis curam sibi vendice ipse
Et non vt populo dogmate subuenias
Crede: tuo dabitur merces condigna labori
Apte si ppłum rex eris ipse gregem
Illicitus si ceceт amor te diuitiarum
Letheas ditis ingrediere domos
Dabitur ex vero si quis tuus agnus ouili
Ad christi caulam dulcius hunc reuocas
Verus pastor oues ad summũ ducat omnes
Cer[illegible] nos cum [illegible] spiritus e[illegible]erit.

the ende of this booke

Robert [illegible]

¶ Sermones Declamati corā
alma vniuersitate Cātibrigiē=
si per venerandum patrem fra
trem Stephanum baronis fra
trum minorū de obseruātia nū
cupatorū/regni Anglie prouin
cialē vicariū/ac ꝯfessorē regiū.
Impressi lōdoniis p Wynandū
de Worde (i the fletestrete) ad si
gnum solis moram trahētem.

¶ Ad lectorem.

Sancta salutiferi lector si dogmata q̄ris
Eloquii summa discere multa breui
Siue cupis paruo saciari nectaris haustu
Omnē quem dicas sed pepulisse sitim
Hec lege/ q̄ miro scripsit nūc ordine frater
Baronus/ franci gloria magna soli
In quibus ad mores/ et nostrā religionē
Quitquid ptineat claudit/ et enucleat
Non tñ inuenies cincinnos/ attica verba
Et de rhetoricis cōmata sumpta locis
Sed spēm īgenuā nudā nulla arte potētē
Quā vel pannosā posse placere putes
His te dū teneo poteras percurrere librū
Jam totū/ et fidei dicere me esse bone

Tinam saperent et intelligerent/ac nouissima prouiderēt. Deuteo.32. Hec mosayca verba originaliter habētur: et prosequentis processus fundamento presentialiter assumuntur. Multi sunt vocati/pauci vero electi. Mathei.20. Fidelibus cūctis saluari cupientibus quatinus viam salutis teneāt: verba hec subsumpta dirigūtur Quibus et si multi vocati: pauci nihilominus electi ostenduntur. Nec mirum. Quia et si omnes vellent frui delicijs presentis seculi: dehinc gloria eterna. hoc fieri non potest. Dicitur enim C. de caducis tollendis l. vnica: q ferendus nō est qui lucrum amplectitur: et onus ei annexum subire recusat. Extra quoqꝫ de re.iu.li.6. Rationi congruit vt succedat in onere: qui substituitur in honore. Ad peccatores sit verbū istud. Delicias hauriant/voluptates capiant/honores ambiant. Uacent symonijs oppressibus/iniusticijs/taxillationibus/bibitationib⁹/luxurijs inimicitijs/detractionib⁹/blasphemijs/ quoniā post hoc lucrū onus subicient. di. apost. Rō.6. Finis illorum mors est. Stipendia enim peccati mors. Oculos ergo aperiant/sueqꝫ saluti prouideant cuncti ponderātes assumptū propheticū verbum probare sumptum. Utinam saperent. ⁊c. Super quo vt qd in presentiarum digne proferre queam pro gratia imploranda salutemus dignissimam virginē dei matrem: dicendo Aue maria.

Utinam saperent ⁊ intelligerēt. ⁊c. Super hec vba ꝓposita presenti in collatione sequētibusqꝫ due fundabuntur partes.

Prima erit salutis querende inductiua.

Scda vie tenende directiua.

¶ Quo ad primam occasione thematis/necnō materie prosequēde in primis queritur. An

omnes homines beatitudinem
appetant. Pro responsione.
Supposito q beatitudo pprie
sumpta est adeptio summi bo
ni. di. Boetio. li. iij. de cōsolati.
Beatitudo est status oim bo=
noꝝ aggregatione perfectus.
Rñdet Scotus. 4. 9. d. iiij. sen.
q duplex est appetitus scilicet
naturalis/et deliberatiuꝰ. Ap
petitus naturalis dicitur incli
natio cuiuslibet rei: qua natu=
raliter tendit ad suū finē ꝛ per
fectionē. Appetitus aūt ratio
nalis dicitur voluntas libera/
libere actū eliciens. Appetitu
ꝙ naturali oēs appetūt btitu
dinē. Uñ Aug. li. 13. de tri. Ad
appetenduȝ btitudinē natura
cpellit: cui sūmū bonū creator
īdidit. Appetitu aūt rōnali nō
sic/qr volūtas cū sit libera mo
do vult vnū modo aliud. Ideo
hoc appetitu nō oēs appetunt
beatitudinē. Ut aūt salutiȝ viā
teneamꝰ nob merito suasā vt=
pote ad finē optatū eterne btitu
dinis dirigentē corā mētiȝ no=
stre oculis iugiter hr̄e debemꝰ
tria/verbis propositis notata.
Preteritoꝝ videlȝ memoriā.
Presentium intelligentiā.
Futurorum prouidentiā.
¶ Utinam inqt saperent pre=
terita: et intelligerent presen=
tia: ac nouissima prouiderēt. i.
futura. Ut enī ibi notat de ly=
ra: p̄ p̄teritoꝝ memoriā/ ꝛ pre
sentiū intelligentiā: habet ho=
mo viā ad pūidendum de fu=
turiȝ. Circa pmū qd est p̄terito
rū memoria: tria erūt videnda
Temporum perditio.
Bonorum omissio.
Malorum commissio.
¶ Pro primo de quo nunc vi=
dendum vt preteriti temporis
miserabilis pditio clareat tria
notabuntur. videlicet.
Temporis preciositas.
Temporis labilitas.
Temporis irreuocabilitas.
¶ De primo Eccl'iasti. 4. Fili
conserua tp̄s. Tēporis precio=
sitas appareret ex fructus sub
limitate: qr quasi in momento
temporis/ vel in quarta parte
hore homo potest delere cul=
pam/recuperare gratiā: ꝛ pro
mereri gliam. di. apo. 2. cori. 6.
Ecce nunc tempus acceptabi=
le/ecce nunc dies salutis. O q̄
preciosuȝ est tempus in quo lu
crari possumus eternitatem.
Ideo Seneca ad lucillum di=
cebat. Omnia mi lucille alie=
na sunt / tempus tantū nostrū
est. Ex hoc hieronimus sic scri
bit ad Eusto. Omne tempus
in quo te meliorem non sense=
ris existima perdidisse. Et ber
nardus videns ociosoꝝ incre=
dibilem numerū: in li. de contē
ptu mūdi sic loquit. Heu heu
nichil preciosius tempore. ꝛ ni
hil hodie vilius reputatur. Hec

ille. Non igitur paruum existi
met quis tempus quod in fa=
ctis ⁊ in verbis expēditur ocio
sis. Uolat eni verbū irreuoca=
bile: nec auertit insipiēs quod
amittit. Legat quilibet i mēte
sua qualiꝛ tp̄s impleuit discur
raꝛ p singulas etates. In infā
tia ceperunt mala/mendatia/
indignationes/excusationes.
In adolescentia fuerunt lasci=
uie ioci spectacula/adulteria
meretricia. In iuuentute: rixe/
fraudes/iniusticie. In senectu
te vsure/cupiditates/auaritie.
Uere impletur illud Job. 24.
Dedit deus locū pnie pecca=
tori: et ille abutiꝛ eo in super=
bia. Sed ponderēt cuncti qd
iuxta dictū Bern̄. Sicut nō pe
ribit capillus de capite: qd scz
non recipiat corpus resuscita=
tum: quantū ad eos qui sūt de
decentia corporis: sic nec mo=
mentū de tpe: de quo scz non
exigatur ratio. Durū est hoc
audire: sed durius est profun=
de cogitare: durissimū aūt erit
sustinere: quādo rationē opor
tebit reddere de singulis cogi=
tatis dictis et factis. Juxta il=
lud tre. i. Uocauit aduersū me
tempus scz deus. Et de seruo
inutili dr Math. 25. Eijcite eū
in tenebras exteriores/ibi erit
fletus et stridor dentium.
¶ De secūdo. scz de tpis labili
tate dr Job. 7. Dies mei velo
ciꝰ trāsierūt q̄ȝ a texēte tela succi
ditur. Et Seneca ad lucillum.
Quotidie morimur/quotidie
demiꝛ aliqua pars vite: ⁊ tunc
quoq; cū crescimus vita decre
scit. Et Ouidi. 10. methamor=
phoseos. Labitur occulte fal=
litq; volatilis etas. Nō eni ha=
bemus de tpe nisi nūc. 4. phisi
coꝝ. In quo vocabulo signaꝛ
tempus presens seu presentis
vite: qn possumꝰ dūtaxat ope
rari bonū. Nā in inferno ope=
ratio bona nulla erit: vbi ani=
me sunt irreuocabiliꝛ ꝯdāpna
te. In paradyso nulla erit ope
ratio laboriosa necessaria vbi
anime sūt beatificate. In pur
gatorio etiam nulla potest esse
operatio meritoria: sed tm̄ pe=
ne satisffactoria. Ideo cū audi=
mus nunc euigilare debemus
et intelligere: q tantū presens
tempus est oportunū ad peni
tentiā agendā ⁊ merita acqui
renda. Et qui futurum expe=
ctat mundi allectus dulcedine
grandi se exponit piculo. Hinc
in persona reproboꝝ Sapi. 5.
Quid nobis profuit superbia:
aut diuitiaꝝ iactantia qd con
tulit nobis. Transierunt om̄ia
illa tāq; vmbra. Sequitur. Et
nos nati ꝯtinuo desinimꝰ esse.
In malignitate autē nr̄a con=
sumpti sumus. Ideo Paulus
hanc temporis labilitatē: vite
q; breuitatē considerans. ꝑme

Corin. 7. dicebat. Hoc itaqꝫ di
co fratres / tempus breue est.
Reliquū est vt qui habent vxo
res tanq̄ nō habentes sint: et
qui flēt tanq̄ non flentes: et qui
gaudent tanq̄ non gaudentes
et qui emunt tanq̄ nō possiden
tes: et qui vtunł hoc mūdo tā
q̄ non vtantur. Preterit enim
figura huius mundi. Propte=
rea vt ait augustinꝰ in quodā
sermone. Nulla maior insania
q̄ pro delectatione momenta
nea perdere eterna gaudia et
se obligare ad etna supplicia.
¶ De tertio. s. de temporis ir=
reuocabilitate dr Sapien. 2.
Umbre enī transitus est tem=
pus nostrū ⁊ non est reuersio.
Cū enī cetera perdita recupe=
rari queant / vt diuitie / sanitas
et multa alia. Tp̄s solum est ir
recuperabile. Perditū nāqꝫ tē
pus adeo irreuocabiliter euo
lat vt amplius recuperari non
possit. Unde Ouidius in tertio
de arte amandi. Nec que pre
terijt hora redire potest. Me=
rito ergo orabat Job. 10. Dimit=
te ergo me vt plangā paululū
dolorem meū anteq̄ vadā / et
nō reuertar ad terrā tenebro=
sam: et opertam mortis caligi
ne qr scꝫ tempus est irreuoca=
bile. O obstinati pctōres quid
facere poteritis: cū totū tēpus
pdidistis Quid in cōparatione san
cte lucie. xi. annorꝫ / agnetis. xiij.
ludouici marsilie vigītiqttuor
et similiū dicere poteritis. Ubi
diuine legis obseruatio vbi ele
mosinarū largitio / vbi conscië
tie puritas. Audite anselmū
li. meditationū. O lignum ari
dum ⁊ inutile eternis ignibus
dignū: quid rn̄debis in illa die
quādo exigeł a te vsqꝫ ad ictū
oculi omne tempus viuendi ti
bi impēsum: qualiter a te fue
rit expensum. O si mercātia tē
poris portaretur ad infernū:
q̄to precio cōpararetł. Si glu
tones / goliardi / lusores / salta=
tores / luxuriosi: et reliqui pec=
catores hoc attēderēt: thesau
rum tā preciosum sic viliter nō
expenderent. Legitur de qua
dam anima apparēte et dicē=
te q in inferno summe lamen=
tabatur tēporis perditio. Le=
gitur enī de beato agathone /
qui cū seruiuisset deo p totū vi
te sue tp̄s duobus diebus mu
tus in puncto mortis: reddita
sibi loquela: fratribus qui ade
rant interrogantibus vbi esset
rn̄dit: q conatu toto a iuuētu=
te seruiui deo. Nunc aūt igno
ro si aliq̄d gratū sibi aliquādo
fecerim: ⁊ sic humiliter obdor
miuit. Oh deꝰ si tantū timebat
qui deo seruiuit: q̄d timere de=
bent hi qui tota vita comite nil
vnq̄ boni fecerunt. Hoc si cogi
tarēt spurcissimi ecclesiastici /
spurcissimi causidici: mibrime

peccatrices: toto tpe vite cor=
pus ipudicitie exponētes plā=
ctu magno gemerēt et ad deū
posse toto redirēt. Uti inducū
tur ex assūpto v̄bo. Utinā. rc.
Et hec de prima parte.
¶ Quo ad scd̄ am vere sapien=
ti ⁊ intelligēti ac sue saluti pro
uidere cupienti iusticie via eli=
genda est. dicēte ꝓpha ps̄. 4.
Sacrificate sacrificiū iusticie
et sperate in dn̄o. Uariis autē
acceptionibus omissis: vt no=
tatur instituta de iusticia et iu
re. § pmo. Justicia est perpe=
tua voluntas ius suum vnicui
q; tribuens videlicet.

Deo
Sibi
Proximo   Deo tria.
Honorem creatori.
Amorem redemptori.
Timorem iudici

¶ Prio deo honorē reddē de=
bemus tanq̄ creatori. Et q̄uis
honor hic creatori deo debit⁹
qui latria vocatur ꝓprie consi
stat in actu interiori quo altis=
sime reueremur summā boni
tatem dei ac maiestatē a qua
manat ⁊ descēdit quicquid in
nobis est bonitatis. Huic tamē
actui interiori corrn̄dēt aliqui
actus exteriores tanq̄ ipsius si
gna ꝓtestātia summā esse do
minationē in eo cui talia exhi=
bentur: et subiectionē respectu
illius in exhibēte. Et sunt pre=
cipue tria in lege euangelica.

Nomē dei inaniter nō sumere
Festa ei⁹ sincerit̄ obseruare.
Res sacratas reuerent̄ ꝯtingē

¶ Primū igitur de quo nunc
dicere sufficiat est nomē dei in
aniter non sumere. Non assu=
mes nomen dn̄i dei tui in va=
num. Exo. 20. Et Deuto. 5. ad
ditur. Quia nō erit impunitus
qui super re vana nomen eius
assumpserit. Licet aūt nomen
dei ad plura possit assumi pri=
cipaliter tamē hoc intelligitur
de assumptione ipsi⁹ ad iuran
dum. Est autē scd̄m Augusti=
num iurare deum in testē suo
rum verbor̄ inuocare. Omnis
enim cōtrouersie finis ad con=
firmationem est iuramentum
Hebre. 6. Qm̄ deus falsitatis
testis esse non potest. Ubi sciē=
dum q̄ cū vanū dicat̄ / falsum
iniustū ⁊ inutile. Ad hoc q̄ iu=
ramentum recte fiat: vt notat̄
extra de iureiurādo c. et si chri
stus. et. 22. q. 2. c. animaduer=
tendum requiruntur tres con
ditiones: que ponunt̄ Jhe. 4.

Jurabis viuit dominus.
in veritate.
Justicia et
Juditio.

¶ Prima itaq; conditio est ve
ritas que debet esse in consciē
tia iurātis vt ita esse credat si=
cut iurat q̄ntum ad iuramen=
tum assertoriū: et ita facere ꝓ=

ponat quilibet ad iuramentum promissoꝝ. Unde iurans aliquid: cuius oppositum magis credit seu quod est sibi dubiuz mortaliter peccat ꝺm Sco. 39. dist. tertij snīaꝝ. Est eni iurare asserere dictū humanū esse verū adducēdo deū in testē: qui nec fallere nec falli potest. Propterea nomen dei assumitur in vanum cū quis iurat irreuerēter adducendo deū in testimoniū falsitatꝫ. In quo fit deo irreuerētia. Talis nāqꝫ dat intelligere: vel ꝙ deus veritatē non cognoscit vel ꝙ falsum testificari velit: ⁊ sic non sit omnino veraꝝ. Et ideo sic ex deliberatione periurās mortaliter peccat ¶ Secunda ꝯditio iuramenti est iusticia que debet esse ex parte eius quod iuratur: vt videlicet sit licitum et iustū. Unde qui sciēter iurat aliquid qꝺ est manifeste illicitū/et contra diuinū preceptū mortal: ꝑ peccat iurando/⁊ etiā iuramentū seruando. Qui vero iurat se facturum aliquid veniale/venialiter peccat secūduz rodoneꝯ. Ideo talia iuramenta aliaue cōtra bonos mores facta nullatenus sunt adimplenda. 13. di. c. duo mala. Non enim est obligatoriū contra bonos mores prestitū iuramētum. ꝺr extra de re. iu. lib. 6. ymo impia est promissio que scelere adimplet. 22. q. 4. c. in malis. Propterea ibidem ysidorus addit In malis ꝓmissis rescinde fidem. In turpi voto muta decretū: quod incaute vouisti ne facias. ¶ Tertia conditio reꝗsita ad hoc ꝙ licitū sit iuramētum est iudicium discretionis: id est discreta deliberatio: ne .s. fiat iuramētum sine premeditatione: scꝺm sctm̄ bonauētu. vel sine cā rationabili scꝺm alios: vt pro fidelitate seruanda. vel qꝛ ille cui iuraꝶ nō vult simplici assertiōe credere: et sic de aliꝭs. Uñ scꝺm Thomā et Bonauen. in tertio snīaꝝ. ac Ray. licet sit veniale iurare in cōmuni sermone aliquod licitū sine causa: puta per deum cras ibo ad ecclesiam vel comedā carnes: ⁊ hmōi a talibus tamē est abstinēdum: quia frequentia iurandi est periculosa. Ex ipsa quippe sepe labimur in periurium. Ecclesiastici. 23. Iurationi non assuescat os tuuz: multi enim casus in ea. ¶ Sed heu quot iuramenta improuise/et nonnunqꝫ pro re impia ex ore labuntur: quotqꝫ periuria etiā in iudicio perpetrantur. Quot insup blasphemie. Iugiter tota die nomē meū blasphematur. Isaȝ. 52. Hinc testimoniū perhibeant opelle/taberne/lupanaria/ludi taxilloꝝ/et cartaꝝ/ludi palme/rura polido-

mus: et alia loca publica ad q̄ conueniūt homines quorūcū= q̃ statuum. Heu non sunt ab his mundi et puri/ non dn̄i: nō ciues: non rustici: non agricole non artifices: non viri: non mu lieres: ⁊ quod auditu horribi= le est non sacerdotes: non reli= giosi. Ex omi nanq̃ statu gran= dis multitudo extat que loqui tur verba iuramēti periurij et blasphemie. Uerūtamē sub vl tima specie laborāt illi q̄ aias suas deuouēt demoni: ⁊ abne gant deū et portā paradysi: et sibi imprecantur nunq̃ deū vi dere. Tam horrendum est ver bū blasphemie q̄ nunq̃ ex ore xp̄iani debet exire. Unde bea= tus Ludouicus francie rex/ noluit prestare sacramentum sub abnegatione fidei x̄p̄tum= cuq̃ seruaturus esset in dete= statione verbi. Quid ḡ erit de perfidis christianis mēdose et passim talia dicētibus signan= ter adultere et adulteri secreti qui ad tollendā suspitionē ta= lia enormia p̄ferūt: que signa sunt/ vel coniecture mendacij eorum. O peccator repara iu ramenta incauta et mala ⁊ de sine ab eis: prudēter saluti tue cōsulendo: prout innuit assum ptum verbum. Utinā ⁊c.

Utinam saperēt. ⁊c. vt s̄ sermone precedenti vsq̃ Nec mirū. Habet̄ eni extra de re. iu. li. 6. Frustra sibi fidē q̄s postulat ab eo seruari. cui fidē a se prestitam seruare recusat. Et C. de pactis. l. cū proponas Cōditio apposita in pacto est obseruāda al's pactū nō tenēt. Sic vtiq̃ falsis xp̄ianis ɔtiget q̄b⁹ ⁊ si hereditas et̄na p̄missa sit hoc tn̄ est sub ɔditiōe de ope ribus legis diuine adimplēdis Math. 19. Si vis ad vitā ingre di serua mandata. Afficiuntur honoribus diuicijs voluptati= bus mundo carni et dyabolo obtēperantes/ deū creatorem contēpnentes/ salutē p̄priam negligentes. Prestolant̄ falso insistendo symonijs/ vsuris/ in iusticijs/ detractōibus/ piurijs blasphemijs/ ebrietatib⁹/ taxil latiōib⁹/ luxurijs. q̄ tādē salua bunt̄ sctōrū suffragijs reliqis ac indulgētijs: ac si publicatū nō esset a saluatore. Math. 7. Nō ois qui dicit michi dn̄e dn̄e in= trabit in regnū celorū. sed q̄ fa cit volūtatē p̄ris mei q̄ in celis est ipe introibit in regnū celoꝝ. Oculos eya apiāt/ sueq̃ saluti prudēter p̄uideāt audiatq̃ as sūptū p̄phicū v̄bū. Utinā. ⁊c.

Utinā sapent ⁊ intellige rēt. vbi s̄. Due partes vt sermōe precedēti sequētibusq̃ Prima salutis q̄rēde iductiua Secūda vie tenende directiua ¶ Quo ad primā. q̄r dicto de tp̄is ɔditiōe: dicendū de bono

pti omissione sequendo hester=
nū ppositū. Merito nūc in pri
mis querit. An valeat q̄s talia
bona opa facere q̄ de ꝯdigno
mereat vitā eternā. Respondꝫ
Ricar. de media. vi. scdi sentē.
di. 27. q̄ cū scdꝫ Bernar dū de
li. arbitrio. Idē sit actus a grā
ꝛ libero arbitrio: pōt ꝯsiderari
ꝛ inq̄tū est a libero arbitrio/ꝛ
inq̄tū est a spū sācto p̱ gratiā
Primo modo nō est meritoꝝ
vite eterne de cōdigno. sed se=
cundo mō. Sic eni valor est in
ipso actu: ex sui speciali habitu
dine ad ꝟtutē spūs sancti nos
mouētis p̱ gratiā in vitā eter=
nā. Juxta illud ꝟbū saluatoris
Jo. 4. Qui biberit ex aq̄ quaꝫ
ego dabo ei/fiet in eo fons aq̄
salientis in vitam eternam.
Ut autē salutis viam tenere ꝛ
bona omissa humilit recogno
scere inducamur. tria sūt aspi=
ciēda scdꝫ distinctiōem bonoꝝ
Fortune.
Nature.
Gratie
¶ De quolꝫ eni hoꝝ preceptū
habemus ad domino. quod si
non impleatur omittitur.
¶ Pro prio. Quia priuatio co
gnoscitur per habitū. Et oppo
sitorū eadē est disciplīa. 6. tho
picorū. Ad videndū omissiōez
bonorū fortune premittēdum
est q̄d de ipsis agere debeam⁹
Bona quidā tp̄alia dt aristo.
prio ethicorū instrumenta sūt
ad felicitatē. Et vt sup lucā sa=
cer ait ambrosius. Sicut diui=
tie sunt impedimēta improbis
Ita probis sūt adiumēta virtu
tis. Data eni sūt hoibus bona
tp̄alia vt inde viuentes necessi
tatē patiētib⁹ p̄ loco ꝛ tp̄e sub
ueniant. Qua arte autem velit
deus opera mie impleri testat
scriptura in plerisq̄ locis. Di=
ues epulo qui alienū nō rapu
it/non furatus fuit/neq̄ frau
dauit: nec iniuste alienū detulit.
sed dūtaxat q̄r propria non est
largitus cum tenebatur eter=
naliter dāpnat⁹ est. Luce. 16.
In iudicio quoq̄ extremo po=
tissime fiet exprobatio de ope=
rū mie defectu. vt ptꝫ Mat. 25
Quequidā opera sūt in prece=
pto pro loco et tp̄e scdm tho. i
scda scde. q. 32. ꝛ Ricar. i quar
to sentētiaꝝ. d. 15. qn̄ vꝫ aliq̄s
habet superfluū extra necessi=
tatē nature. et proximū agno=
scit in necessitate extrema. cui
p̱ aliū nō subueniт. Propterea
ait Jhero. 42. d. c. prio. Alie=
nū rape ꝯuincit q̄ vltra necessa
ria sibi retinere pbat. Et am=
brosius. 86. d. c. pasce. Pasce
fame morientē. quisq̄s eni pa
scendo hoiem seruare poteris
si nō paueris occidisti. Si vero
habet supfluū extra necessita=
tem nature ꝛ status etiā si pro
ximū non cognoscat in tali ex

tremã necessitate tenetr nichilominus de tali suꝑfluo dare pauperibus. di. Hiero. 86. d. c. Qui clementiã non habet nec indutus est viscera mie et pietatis ꝗ̃tũs spiritualis sit non adimplet legẽ christi. Et ambrosius. 47. d. c. sicut hi. Esurientiũ panis est quẽ tu detines nudorũ idumẽtũ ẽ qđ tu recludis. et miseroꝝ redẽptio est et absolutio pecunia quã tu i terra defodis. Tantoꝝ te ergo inuadere scias bona. ꝗ̃tꝫ possis prestare qđ velis. Sꝫ qualiter darent ꝓpria qui quotidie rapiunt aliena. Testes sũt circũuentiones in mercantijs ⁊ mediatoribus ab vtraqꝫ parte vt mercatũ faciant salariũ capiẽtibus dolose. Insuꝑ machinationes que passim fiũt. sub vmbra iusticie causas malas sustinendo sine occasione notabili litigando: exceptiones/dilationes friuolas inueniendo. mutuationes quoqꝫ sub lucro medio. ⁊ his oĩbus similia euidenter ostendũt: miaꝫ omnẽ a cordib⁹ humanis relegatã. Propterea ozee. 4. Nõ est veritas et nõ est mia/et nõ scientia dei in terra. ¶ Pro scđo videlicet de omissiõe bonorũ nature: qꝛ corpus et aĩa bona sũt naturalia. Uidẽdũ qđ de vtroqꝫ sit faciendũ. De aĩa dicit sapiẽs eccle. 10. Serua aĩam tuã et da illi honorẽ scđm meritũ suum. Honor autẽ aĩe cõsistit cũ ipsa occupatur circa illud cui⁹ est ymago. p memoriã intelligentiam et voluntatem. Qualiter vero memoria sit occupanda circa deum dr. ps. 102. Bñdic aĩa mea domino et noli obliuisci oĩs retributiões eius. Per intellectũ cogitanda sũt mãdata dei ⁊ curiosa spernẽda. Iuxta illud. eccle. 3. Que precepit tibi deus illa cogita semꝑ et in pluribus operibus ei⁹ ne fueris curiosus. De volũtate autẽ dr deut. 6. mat. 22. et luce. 10. Diliges dñm deuꝫ tuũ ex toto corde tuo. i. volũtate dicit de lira. Quid vero q̃libet agere debeat de proprio corpore dr roma. 12. Exhibeatis corpa vr̃a hostiã viuentẽ sanctã deo placentẽ. rationabile obsequiũ vestrũ. Et an oia mẽbra corporꝭ vt oculi/aures/lingua man⁹ ⁊ pedes sint deo exhibenda. dr rom. 6. Sicut exhibuistꝭ membra vestra seruire imundicie ⁊ iniquitati ad iniquitatem/ita nunc exhibete mẽbra vr̃a seruire iusticie in sanctificationẽ. Sed nũc nũc si hec fiant dicat aplũs ipe phi. 3. Multi ambulant q̃s sepe dicebã vobis nũc aũt et flens dico inimicos crucis christi. quorũ finis interit⁹ quoꝝ deus venter est. et glia i cõfusione ipoꝝ qui terrena sa

piunt. De anima q̄d dicet q̄ be neficiorū dei rarissime recorda tus est. sed bene iniuriarū adyl ciscendū. que sibi primus fecit q̄ deū minime cognoscere vo= luit aut mandata eius. s3 totū acumē intellect⁹ sui ponit ad fraudes inueniēdas modosq3 nouos peccandi. q̄ totū affectū suū ponit in terrenis et carna= libus nō curans de deo de pa radiso vel altero seculo. parat⁹ hic semper esse si posset. heu vt dr̄. ps. 48. homo cum i ho= nore esset nō intellexit. compa ratus est iumētis insipiētibus ¶ Pro lcio v3 de omissione bo norū grē. Aliter dona gratui te collata legis noue sacramē ta p̄cipuū tenēt locū. cū i se sint setā ⁊ grē efficaciter collatiua Lex enī pfectissima dicit sco. d. 2. 4. sniarū pfectis sacramē= tis debuit adornari. De vs⁹ de biti omissione precipue sacra= menti penitentie et sacramēti eukaristie p̄ncipalr̄ est videndū Nota ergo circa penitentiam sacramentalē illud sapiē. pro= uerb. 8. Qui abscondit scelera sua non confitendo ea / nō diri getur in viam salutis. qui aūt confessus fuerit ⁊ reliquerit ea inueniet gratiā. Et ambro. li. de paradiso habeturq3. c. nō p̄t de pe. d. p̄ria. Non potest q̄sq3 a peccato iustificari nisi pctm̄ ante fuerit ↄfessus. Q̄ autem

accelerari debeat nec in dies / nec in menses differri. Ille no uerat qui dicebat. Preocupe= mus faciem dn̄i in confessione Et de pe. d. 7. c. nullus e. c. q̄q3 Si penites qn̄ iam peccare nō potes. pctā te dimiserunt non tu illa. Modus aūt suscipiēdi est vt primo sacerdotē sciētem querat / premeditat⁹ accedat / nichil scienter retineat / aliena possetenus restituat. et propo situm cauēdi habeat. Ad hec de pe. d. 6. c. q̄ vult ↄfiteri pctā sua q̄rat sacerdotē scientem ligare et soluere. Et de pe. d. 5. c. cōsi= deret pctōr q̄ltitatē criminis. Et illud augustini de vera et falsa penitētia. Impium est a deo dimidiā sperare veniam. Et illud. 14. q. 6. c. si res. Non dimittit peccatū nisi restituat ablatū. Et. 93. d. c. dyaconi sūt Assidue peccantiū nō miseret deus. Videat quilibet si quid horū omiserit. Vadūt vsurarij casus habētes intrincatos ad sacerdotes ignorātes. causidi= ci versipelles aliena nequiter colligētes. nec obolū restituūt Si ad vomitū redeunt dicant lenones maquerelle cōcubine et ip̄as tenentes nedum p eb= domadā vel mensem sed ānis plurimis. Taceo de his q̄ mis sam absq3 reuerētia attentiōe seu deuotione audiunt et non nunq3 dieb⁹ dn̄icis et festis di

mittunt. qui etiã tempore quo cõmunicant cũ peccati mortalis remorsione. sine mentis dispositione et absq3 criminalium confessione accedunt. Aspicite hic iuuenes/aspicite mulieres aspiciant oẽs cuiuscũq3 etatis sex⁹ gradus/et dignitatis bonorũ omissionẽ. Mementote illi⁹ verbi durissimi. luce. 13. Succide eã vt qd terrã occupat. Ois arbor q̃ non facit fructũ bonũ excidet̃ ⁊ i ignẽ mittet̃ Mat. 7 Ut vl' excitemini vr̃e saluti prudẽter cõsulere. veluti designat assũptũ mosaycũ ṽbũ. Uti. ⁊c

¶ Quo ad secundã partem vt sermone precedẽti notatu3 est via ducẽs ad salutẽ est iusticia que reddit vnicuiq3 quod' suũ est presertim deo honorẽ. non solũ nomẽ eius inaniter nõ sumendo vt visũ est. verũetiã festa ei⁹ sincerit̃ obseruãdo. Sic enim habet̃ exodi. 20. Memẽto vt diẽ sabbati sãctifices. Et iterũ leuitici. 23. Opus seruile non facietis in eo. Et extra de ferijs. c. Oẽs dies dñicos a vespera in vesperã cũ omni veneratione decernimus obseruari. et ab oi illicito ope abstinere vt i eis mercatũ minime fiat neq3 placitũ. Ubi tria circa festorũ obseruantiã videant̃ v3.

Facienda.
Fugienda.
Excusãda.

¶ Pro primo obseruãda sũt festa a fidelib⁹ cunctis omni cum devotiõe et sanctificãda tripliciter. Corde videlicet ore/et opere. Primo corde vt vnusquisq3 sit memor dei et beneficiorũ eius. Nam ĩ precepto solo de sanctificatiõe sabbati positũ est hoc vocabulũ memento: ad denotandũ q̲ tali die ad spũaliũ cõtẽplationẽ anim⁹ sit reuocãd⁹. Proinde q̃ est ĩ mortali culpa cõteri d3 nam ad hoc ordinatur sanctificatio sabbati. Sãctificare eñ idẽ est q̲ ad cultũ dei ordiare. Et nota q̲ aliqui magni doctores oppinati sunt hoc esse de p̄cepto existenti in peccato mortali. in die dñica sicut alexã. durandus/bernardinus. Licet tamen non sit necesse asserere. sanum consilium est efficaciter persuadere talibus vt conterantur.

¶ Secundo festa sunt sanctificanda. ore/vt in ipsis oremus et laudemus deum. sibiq3 de susceptis beneficijs gratias referamus. Hinc de cõsecra. d. 2. c. ieiunia. dr̃. Die dñica nichil aliud agendũ est nisi deo vacãdum. nulla operatio in illa die sancta agat̃ nisi tãtũ hymnis psalmis et cãticis spiritualib⁹ dies illa transigat̃. ¶ Tertio sanctificanda sũt opere. visitãdo ecclesias et audiendo diuina presertim missa3 quã audire integre tã dñicis q̃ alijs ma

gnis festiuitatibus nisi subsit necessitas legitime excusans est de precepto. De cõsecra.d. pria.c.missas. vbi ponit̃ preci pimus. Audiendo etiã sermo nes si sint. Dehic visitãdo affli ctos infirmos leprosos ꝛc.et a liĳs mie operibus intendendo

¶ Pro secundo hic vidẽdo sci endum ꝙ opus seruile inhibi tum.potest accipi tripliciter.

Pro opere persone seruilis.
pro opere peccati mortalis.
Pro opere facti corporalis.

¶ Primo pro opere ꝑsone ser= uilis conditionis et tale opus seruile nõ intelligit̃ hic prohi bitum di.ambro.in sermõe sã ctorũ vitalis ꝛ agricole. Nullũ ad cõmendationẽ hois condi tio affert impedimentũ nec di gnitas prosapie meritũ. sed fi des affert. Siue liber siue ser= uus oĩs in christo vnũ sum⁹ et vnusquisqꝫ quod fecerit bo= num hoc recipiet a dño. ¶ Se cundo pro opere peccati mor= talis.quod aiam subicit serui= tuti dyaboli. Joh.8. Qui facit peccatũ seruus est peccati. Et hoc marie prohibet̃ die festi= uo qꝛ sũme repugnat sanctifi= catiõi spũali. Et ꝑ ꝯsequẽs qui peccatũ mortale ex genere die festiuo perpetrat.reatũ duarũ incurrit trangressionũ. qꝛ duo precepta frangit. Ideo confi= tendo si aduertat debet expri= mere talia commisi in festo.

¶ Tertio accipitur opus ser= uile pro opere corporali.quod ꝑ tanto dicit̃ seruile / qꝛ corp⁹ debet seruire et subici spiritui. Opera ergo corporalia ad bo num corporale vel temporale ordinata/puta artes mechani ce/negocia secularia / et placi ta:ceteraqꝫ mentis sanctifica= tionem impedientia tunc pro= hibita sunt. vt patet.c.preallegato.omnes extra de ferĳs. et de conse.d.3.c.rogationes. Et qui talia agit festa non seruan do mortaliter peccat. quia fa= cit cõtra preceptum dei. Hinc colligẽs ligna in sabbato a mł titudine extra castra mãdato dñi lapidib⁹ obrut⁹ ẽ.nũeri.15

¶ Pro tercio hic vidẽdo secũ= duz tho.rodo. ꝛ astexa.potest aliqs si laborat aut simile ꝗd diebus festis facit̃ excusari a peccato propter tria.

Propter necessitatem.
Propter pietatem.
Propter modicitatem.

¶ Primo propter necessitatẽ vt patet extra de ferĳs.c.con questus:et i glosa.ibi super= bo necessitas vrgeat vt. puta si esset res tempore pitura. Et sũt plura exempla.ff. de ferĳs. l.1.2.et.3. Et vbi res celeritatẽ desiderat. ff. de dampno infe= cto.l.pria. ¶ Secundo excusã tur laborantes in festis propt̃

pietatē puta scđm glo. in pre=
allegato. c. conquestus. cā pau
perū debiliū vel miserabilium
personarū. quia in operib⁹ mi
sericordie dierū distinctio non
est habenda: vt patz. 76. d. c.
vnnā. et de ꝯsecra. d. 5. c. nūcꝗ̄.
¶ Tertio excusāt propter mo
dicitatem quando. s. opus mo
dicum esset ⁊ paruum. quia se
cundū theolo. Quod modicuz
est ratio apprehendit q̄si nihil
¶ Nunc aūt qualiter obseruē
tur festa dicat sacer iheremias
trenoꝝ. p͛io. Uiderūt eam ho
stes. s. christianitatē / et derise=
rūt sabbata ei⁹. Et merito cer
te quia passim quantū ad vtrā
ꝗ̄ seruilitatē i multis locis fe=
dātur. Muliercule certant tūc
adinuicez que pomposior erit
O quot meretricia quot pro=
uocationes ad libidinem. Ta
ceo de viagijs et choreis / ban=
quetis / ludis allearū ⁊ cartaꝝ
ebrietatibus et blasphemijs.
De operib⁹ mechanicis quid
dicam. Alutarij in diebus dñi
cis plane suos vendunt sotula
res / caupōes / et carnifices sua
sūmo mane excercēt negocia.
Resident alij i foro tota die mer
ces habentes que i crastinum
sine necessitate possūt seruari.
Aduocati et notarij precio du
cti suas conficiunt scripturas
singuli ⁊ alij quasi dei obliti cū
deū non offenderint per totaz
ebdomadam iuste laborādo.
die dñica plus offendūt. Jdeo
deus per ysaiā. c. p͛i. Solēni
tates vestras odiuit aīa mea.
Emendentur propterea saluti
sue prouide consulentes vti in
ducuntur ex assumpto verbo
cum de eis dicit. Utinam. ⁊c.
Utinā saperēt ⁊c. vt ser
mone p̄cedenti vsqꝫ. Nec
mirū. Licet eni glorient pleri
qꝫ quia sunt christiani ad eccle
siam pergūt / panē et aquā be=
nedictā capiunt / missāqꝫ audi
unt: ac per hoc saluari sperent
Sciant tamen tales hec ad sa
lutem non sufficere nisi aliud
interueniat. Dicitur eni extra
de re. iu. li. 6. Accessoriū natu=
ram sequi cōgruit principalis.
Ad hoc est textus 16. q. 7. c. ⁊
hoc diximus. Scribit etiaz. ff.
de pignoraticia actione. l. ele=
gāter. §. qui reprobos. q. re=
reproba pecunia nō liberat sol
uentem. Censet autē reproba
pecunia. vt ex defectu materie
vel forme vel ponderis. Nota
te hoc in pctis viuentes. princi
pale hoīs est cōscientia. opera
non sunt nisi accessoria. Si cō=
scientia sit in peccato mortali
quicq̄d faciat homo nil est deo
acceptū. Dicit eni gen̄. 4. Re=
spexit dñs ad abel ⁊ ad mūera
eius. ad cayn autē et ad mune
ra illius non respexit. Ubi mu=
nera acceptātur propter offe=

.rentem. non offerens propter munera: vt notat per gregoriũ 3.q.7.c.in grauib⁹. Opa quo-q3 scd3 Sco. 18.q.quolibetoꝝ vt sint deo grata oportet habere triplicez bonitatẽ ex gñe/ex circunstãtia/ex gratia. Peccatum eya dimittant proprie saluti prouide consulendo cũcti. vti eis optat ex assumpto verbo. Utinam saperent et itel. ₇c

Utinam saperẽt et intelligere. ₇c. vbi š. Due ptes. Prima salutis qrẽde iductiua Secunda vie tenẽde directiua

¶ Quo ad primã quia cõsiderando preterita. Uiso de temporis perditione et bonorum omissione. videndũ nũc de malorum cõmissione. merito i primis queritur. An sola intentio recta sine opere exteriori sufficiat ad meritũ: ₇ ad pctm vitãdum. Respõdet sanctus bonauentura. d.40.li.scdi senteñ. q sola intentio recta sine ope sufficit ad meritũ si nõ assit facultas operandi. Tunc eni votũ pro ope reputat sicut dicit glosa augustini super illud. ps.31. Dixi confitebor aduersum me iniusticiã meã dño. Si aũt hõ habet facultatem faciẽdi op⁹ exterius quod preceptum est. tunc nõ sufficit intẽtio sine opere extiori. Ratio est diuini mãdati obligatio. Mãdata enim dei nõ solũ obligãt ad volendũ sed etiã ad faciẽdũ. ₇ ideo q nõ implet ea cũ possit potius meretur iram q̃ gloriam. Uirtutis perfectio: quoniã virtus est vltimum potentie: et ideo non esset operatio virtuosa: ac per hoc nec meritoria. Uoluntatis plenitudo: quoniã plena volũtas ponit effectũ si assit facultas. Et ꝓpterea dicit Gregorius. q nemo debet sibi blandiri de bona voluntate: ymo de dilectione cõditoris lingua mẽs et manus debet requiri. Cum igit adest facultas/et se offert opportunitas: absq3 operibus exteriobus/ nec est mãdatoꝝ adimpletio: nec virtutis perfectio/nec volũtati3 plenitudo: ₇ absq3 his non est sufficientia meriti. Ut aũt ₇ bona omissa ₇ mala ꝯmissa hũiliter recognoscere ₇ plãgere iducamur. tria nũc circa peccata speculanda occurrũt.

Peccatoꝝ videlicet turpitudo
Peccatorum magnitudo.
Peccatorum multitudo

¶ Pro primo: q2 priuationes habent cognosci per habitus et peccata gratie opponuntur saltẽ demeritorie ad ipsoꝝ turpitudinem cognoscẽdam exigitur vt gratie pulchritudo cognoscatur. Ubi nota scdm doctorem illumiatũ fran. de maronis. q gratia ponitur in anima secũdum triplicem modũ/

teste scriptura.
Lucis videlicet decorantis.
Vestis adornantis
Sanitatis demulcentis.
¶ Qz per modum lucis deco rantis dr Jsaye. 58. Orietur in tenebris lux tua. Qz per modū vestis adornātis. Apo. 16. Beatus qui custodit vestimen ta sua ne nudus ambulet. Qz per modum sanitatis demul- centis. ysa. 58. Tunc erumpet q̄si mane lumē tuū / et sanitas tua citius orietur. Sicut enim corpus hominis licet bene p- portionatum non habens re- fulgentiam seu claritatem: vti corpora ethiopum non est pul chrum. Ita anima lumine ca- rens gratie est tota deformis. omnesqz virtutes in ea existen tes ⁊ eaꝝ act⁹. Sicut etiā puel la nobilissimis orta natalibus in medio viroꝝ solenniū nuda existens nimio confunderetur rubore. Ita et anima ornamē to gratie denudata in conspe ctu dei ⁊ angelorum eam iugi ter intuentiū abiectissima est. Sicut insuper homo sanitate carens a contrarietate humo- rum multipliciter inquietatur sic anima gratia carens a mul tiplicitate passionū vincibiliter molestaꝛ. sed adueniente gra- tia sana et fortis nō solū ad re sistendū / sed etiā ad bene ope- randū efficitur. Propterea nō immerito aīa ad ymaginem dei creata q̄ tantis decenciis orna ri deberet / peccati deformita- tem aspiciens: intra se gaudiū habere neqt. Infecta est nāqz lepra immundicie. sic qꝛ nulla ablutio terrena hanc imundi- ciā tollere possit / nisi de⁹ aqua sue celestis grē figurata aqua iordanis qua naamā syrus lo tus a lepra est mūdat⁹. 4. re. 5 Quāuis hec sint vera in gene- rali de quocūqz pctō loquēdo si tamen liberet i speciali descē dere pctoꝝ turpitudo vtiqz p- pendi posset. Attendanꝛ fede cogitationes et inique volitio nes. V̄ba blasphemie excecrā- de et luxurie fetidissime vilita- tes lupanariū ⁊ cōcubinatuū. horrende deceptiōes ⁊c. quas lingua exprimere non sufficit.
¶ Pro secundo. Tāta est pec cati mortalis magnitudo qꝛ si quis deberet excoriari et oīs parentes ei⁹ iugulari. ymo oē qđ est sub deo i nichilum redi gi. deberet hec potius malle q̄z mortaliꝛ peccare. Probaꝛ hoc

Auctoritate.	Auctoritate
Ratione.	augustini. et
Exemplo	habeꝛ. 32. q.

5. c. ita ne. Poti⁹ q̄lʒ mala tolle rare q̄sqz decernat q̄z malo ꝯsē tire. Et extra de his q̄ vi metus ue cā fiūt. c. sacrꝭ. Pro nℓlo me tu debet quis pctm̄ mortale in currere. Ratio. de⁹ est sūmum

bonū. Ideo propter nullū cōmodū vel incōmodū debet quis velle perdere deū. Preponere insuper debet quis salutē aie sue oibus bonis creatis. Mat. 16. Quā dabit homo cōmutationem pro ala sua. Exempla sūt ad hoc innumera tam i veteri quam in nouo testamēto. Habraā potius voluit vnicū suum filiū immolare quam deum offendere. Gen. 22. Et susāna maluit cū infamia lapidari / quam peccare i conspectu domini. Daniel. 13. Longū foret hoc enarrare de apostolis / martyribus / virginibus: sanctisque omnibus. Graue est horribileque peccatū mortale: quo demones coluntur. 32. q. 4. c. in eo fornicator quo etiā solo filij dyaboli sumus. de pe. d. pria. c. conuertimini. Et si tantum sit vnum quid mille / quid decē milia. Uerentur mortales cuncti principem suū offendere incurrere que crimen lese maiestatis / et peccatores insēsati summā maiestatē oipotentis dei factoris sui offendere contempnere / prouocare que nichili pendūt / nescientes quam horrendū sit incidere in manus dei viuentis. di. Exo. 32. Si quis peccauerit corā me delebo eū de libro vite: in quo scriptus est. Si adhuc peccati magnitudinem nequeas apprehendere. Illā cū bernardo attēde ex sublimitate remedij. Agnosce inquit homo quam grauia sūt vulnera pro quibus necesse est xpm dominū vulnerari. Si nō essent hec ad mortem et mortē sempiternam nunquam pro eorū remedio dei filius moreretur. Hec ille. ¶ Pro tercio occurrit illud ps. 18 Delicta quis itelligit. Certe nullus viator peccatorū multitudinem sufficienter enumerare posset. di. scriptura. prie. Jo. 5 Totus mūdus in maligno positus est. i. in malo igne concupiscentie / deliciarū / diuiciarū / honorū. De concupiscētia carnis dicitur Jherem. 23. Adulterijs repleta est terra: quia a facie maledictionis luxit terra. De cōcupiscētia auaritie Jhere. 6 A minore vsque ad maiorē oēs auaricie student. et a propha vsque ad sacerdotē cūcti faciūt dolū. De concupiscentia vanitatis. Eccle. prio. c. Uidi cūcta que fiūt sub sole et ecce vniuersa vanitas. Multiplicantur autem huiusmodi peccata.

Tū propter hūanā fragilitatē

Tū propter habituationem

Tū propter obdurationem.

¶ De prio. ps. 68. Infixus sū in limo profundi et nō est substātia: quia hūana fragilitas per se resistere nō potest. ¶ De secundo Apoca. 22. Qui in sordibus est sordescat adhuc. Habitus enim ad consimiles actus

inclinat.2.ethico. ¶ De tercio Job.41. Cor eius indurabit tanq̃ lapis. ⁊ stringetur quasi malleatoris incus: q2 dū pctā multiplicātur semp in deteri⁹ corda indurantur. Practicari hoc poterit si i speciali pctā attendantur. Numeret quis dedit⁹ inuidie vel iracūdie affectiones malas rācores ⁊ odia Numeret alius mendacia periuria et blasphemias. Numeret leno luxurias/feditates/vilitates. causidicus iiquas machinationes chicanator cōspirationes nephandas ac fauores impios quos opere excercuit/dolosus appunctuamēta et commissiones graues quas fecit. Qui si omnes verū fateri vellint habebūt dicere cū pro phe. ps. 39. Comprehēderūt me iniquitates mee: et non potui vt viderē. Multiplicate sūt sup capillos capitis mei: ⁊ cor meū dereliquit me. O quid est cogitare tot peccata habere cum vnū illorū solū sufficeret ad dampnationē. Petrus quiter peccauit fleuit amare et p totā vitā suā dū recordabatur Quid debet facere is qui centies/millesies: et replicatis vicibus peccat. O peccatores hic aspicite et cū manasse. 2. pali. 33. orōnē facite dicēdo. Peccaui super numerū arene maris et multiplicata sunt pctā mea valde. et nō sum dign⁹ videre altitudinē celi/si forte vos respiciat qui illuz misericorditer respexit. Qđ vt fiat excitamur cū audim⁹ ꝓpositū vbū. Uc. ⁊c

¶ Quo ad scđam partē. Uiso de honore deo reddendo nomen eius inaniter nō sumēdo festaq̃ eius sinceriter obseruādo. Uidendum quomodo res sacratas reuerenter contingēdo. Juxta figurā positam numeri. 4. qua omnia ad tabernaculum federis pertinentia inuoluebantur. Debemus enī modo precipuo reuerēter nos habere erga res deo sacratas presertim.

Dei templa.

Ibi ministrantia.

Ibidem ministrata.

¶ Pro pↄio iducimur ad reuerētiā erga dei tēpla ꝟplici rōe.

Diuine. s. residentie.

Angelice assistentie.

Saluifice efficacie.

¶ Primo propter diuinā residentiam. Licet enim deus vbiq̃ sit per potentiam / presentiam et essentiā. tamen in templis/ecclesiis: locis ue sibi dicatis modo speciali habitat Juxta illud. 2. pali. 7. Elegi eni et sanctificaui locum istū vt sit nomen meū ibi i sempiternum et pmaneant oculi mei et cor meum ibi cunctis diebus. Et. ps. 10. Deus in templo sācto suo.

Et apoc. 21. Ecce tabernaculum dei cũ hoībus ꝛ habitabit cum eis. ¶ Secundo propter angelicā assistentiā. Assistunt enim diuine maiestati in templo seu ecclesia resideīti. instar nobilissimoꝝ curialiũ principi suo assistentiũ. Propterea propheta. ps. 137. In cōspectu angeloꝝ psalliā tibi: adorabo ad templũ sanctum tuũ. Astātqꝫ diuinas laudes ꝓmentibꝰ eos preueniendo/excitando/et adiuuando. Iuxta illud. ps. 67. Preuenerũt principes coniuncti psallentibus. ¶ Tertio propter saluificā efficatiā. Ibi eni audimus diuinas laudes leticiā laudis superne representātes. Ibi recipimus verbũ veritatis ad salutem nos dirigens Ibi percipimus diuina sacramēta medicamina salutifera aiarum nostrarũ. Hic est illud ps. 47. Suscepimꝰ deꝰ miam tuā in medio tēpli tui. Propt̃ que merito reuerentia magna locis sacris exhibēda est: vt notatur extra de imunitate ecclesiarum. c. decet. li. 6.

¶ Pro secundo reuerendi sũt ecclie ministri ratione triplici. Dignitatis. s. et excellentie. Auctoritatis et potentie Necessitatis et indigentie.

¶ Prio ratiōe dignitatis et excellentie. Siquidē eoꝝ dignitas tanta est q̄ nulli aliꝫ pure creature sit concessa. Extra de sũma tri. et fi. ca. c. primo. Hoc vtiqꝫ sacramētũ nēo potest cōficere: nisi solus sacerdos q̄ rite fuerit ordinatꝰ scdm claues ecclie quas ipe concessit aplis eoꝝqꝫ successoribus iesus xps Hec ibi. Consecrare quippe eukaristiā est actus nobilissimꝰ i ecclia militante dicit Sco. 24 d. 4. senten. ¶ Secundo rōne auctoritatis et potētie. Auctoritas ei eoꝝ ꝛ potētia tāta est q̄ quitquid agũt claue non errante: q̄ꝫtũ ad purgationē culpe/solutionē pene ꝛ satisfactionem offense/deus acceptat ac si i ꝓpria psona fecisset. Iuxta qd sal. Io. 20. dicebat aplis. et eorum successoribus per. c. in nouo testamēto. 21. d. Quorũ remiseritis pctā remittũtur eis. et quoꝝ retinueritis retēta sũt. ¶ Tertio rōe necessitatis ꝛ indigentie ministerij. s. eorum Quis eni nos instrueret i fide catholica/ qs nobis conferret ecclesie sacramēta: quis insup ritum colendi deũ doceret Penitus tota christianitas foret quasi grex porcoꝝ. Ideo dicebat beatus franciscus q̄ debemus eos honorare sicut q̄ ministrant nobis spiritũ et vitam Igit̃ vt. 6. q. pria. c. sacerdotes Telesphorus papa ait. Sacerdotes q̄ ꝓpo ore corpus dñi cōficiunt ab oībus sũt obediendi

et timēdi:nō dilacerādi aūt de trahendi·qr a q̄bus se dn̄i populus bn̄dici saluari et instrui cupit/nullaten⁹ eos dz arguē
¶ Pro tertio reuerēter etiam tractāda sūt ⁊ suscipiēda sacramēta eccl'astica. Sic q̄ ꝯtigāt
Cū oimoda puritate interiori
Cū debita honestate exteriori
Cum deuota approximatiōe frequentiori.
Qui enim sacramēta frequentare negligit maximū fructū pdit·qui ꝟo illa irreuerēter cōtingit graue pctm̄ ꝯmittit Nullus q̄ppe exn̄s in aliquo pctō mortali/pōt aliq̄d sacramētū suscipere q̄n peccet mortaliter 23·d·c.illud·40·d·c·multi·⁊ 11·q·3·c· audi·sicut nec aliq̄s pōt ea ministrare in pctō mortali q̄n peccet mortaliter· Facit·c·quotidie·de ꝯsecra·d·2·c·fina·de tp̄ibus ordinationū ⁊·c· de hoīe de celebratione missarū· Nisi scd̄m aliquos illa administraret:vt laicus i necessitate. Et nō solū ip̄a sacramēta·q̄ne tiā oia ad ip̄sa ⁊ dīnū cultū ptinētia/puta vasa ecclesiastica/ necnō indumēta sacerdotalia oī cum mūdicia et reuerentia sunt tractanda. hinc de custodia euka·c·vlt. Precipim⁹ q̄q̄ vt oratoria vasa corp̄alia et vestimēta predicta mūda et nitida cōseruent·Nimis enī videt absurdū in sacris sordes negligere·que dedecerēt etiā i prophanis. Sed proth pudor si cōsiderent altaria multis i ecclesijs iuenient ibi tobalee sordidissime/pulueribus ⁊ stercoribus vel auiū vel muriū plene· corporalia vero nigra ⁊ fetulēta/idumētaq̄ sacerdotalia lacerata:et cuncta vt sic dicā deturpata. Ecclesiastici quoq̄ viri xp̄i ministri a potentibus et ppl'aribus cōtēptui habētur Et vt notat Gregori⁹ p̄ria·q·p̄ria·c·multi· Multi seculariū hoim cū plus sacerdotū vitam q̄ suā discutiunt/in magnū cōtemptionis diuinorū sacramētorū crimen incurrūt. Deniq̄ in ecclesia vbi deberent cuncti pctā delere/pctā grauia peccatis accumulant. Quot in ecclesijs peruerse cogitatiōes temeraria iudicia ipudice voluntatē. Quot isup̄ scurrilia ꝟba sincopatiōes omissiōesq̄ i orob⁹ et dīno officio. Quos deniq̄ deambulatiōes inutiles aspectus impudici gest⁹ lubrici ornatus meretricales. O peccatores mihi ad deū redite/eūq̄ summe honorificate/saluti vestre prouide consulentes vti innuitur optatiue ex assūpto themate. Utinam saperent ⁊ intelligerent·⁊c.

Utinā saperent ⁊c· vt sermone primo·vsq̄· Nec mir̄. habet enī extra de re·iu·

li.6. Scienti et consentienti nõ fit iniuria neqꝫ dolus. Et sumi tur. ff. e. ti. l. nemo. Ad hoc est casus. 29. q. 2. c. si quis ingenu us. de ingenuo qui sciens ꝛ cõ sentiens contrahit cum serua. Itẽ in eo qui sciebat rem quã emebat seruitutẽ debere. ff. de actionibus empti et venditi. l. pria. Audite hoc qui petis in seruitꝫ/qui deliciis occupamini/qui temporalia plusqꝫ deum diligitis/qui nũqꝫ de petis ꝯfitemini nisi pasca adueniret qui per totã vitã insudatis vt per symonias/vsuras ꝛ fraudes aliena bona rapiatis. redi te ad cor qm̃ seruitutẽ peti sol uetis. Emens eni possessionẽ seruituti subiectã seruitutem soluere tenet. l. p̃fata de actio nibus empti et venditi. Emen dentur erga cuncti que salutis sue sunt prouide sapientes. vti innuit assũptũ v̄bũ. Utinã. ꝛc.

Utinã saperẽt. ꝛc. vbi s̄. Due partes vt prius.

Prima salutis q̃rẽde iductiua
Scđa vie tenende instructiua

¶ Quo ad primam. qꝛ viso de peccatorũ ꝯmissione: videndũ de ipoꝝ aggrauatione. Queri põt. An peccatum actuale ali quid corrũpat naturale ĩ anima. Pro hui⁹ declaratiõe prenotandũ scđm Sco. d. 35. scđi senten̄. ꝙ peccatum dicit duo. Unũ quod est formale in petõ. et vocatur carentia rectitudis que deberet iesse. Aliud quod est quasi materiale/ꝛ vocatur actus substract⁹ tali carentie. Hoc supposito licet scola cõis dicat ꝙ petm̃ corrũpit habilitates naturales ꝑ quas homo habilis est ad bonũ. et secũdũ hoc dicat vulnerare in natura libus. scđꝫ parabolã Luce. 10 positã de hoĩe sauciato. Scđm tamẽ Sco. vbi s̄. petm̃ actuale formaliter corrũpit solũ rectitudinẽ actus nõ que inest/sed que deberet inesse. Et ptꝫ hoc qꝛ splendidissima remãserunt naturalia in demonibus: et ꝑ ꝯñs nichil naturale ablatũ est ab eis. Nec cogit illa parabola qꝛ in vulneratione nichil ꝓprie aufert: sed dũtaxat sit discõtinuatio et diuisio: vt ꝑ hoc detur intelligi ꝙ natura peccãdo deformata ẽ: qꝛ. s. pars superior repugnat iferiori. ꝛ ecõtra. Et lꝫ talis corruptio om̄e sequat petm̃ aliqua tamẽ grauius inficiũt. Non enim scđm stoicoꝝ scolaꝫ petã paria sunt seu equalia: in grauitate vt notat Tho. pria. 2. q. 73. ar. 2. qñ ymo scđm diuersitatẽ actuũ ꝛ circunstantiaꝝ vnum alio grauius iudicatur. ff. de penis. l. aut facta. Secundũ autẽ ipm Tho. in scđa scđe. q. 148. ar. 3 grauitas alicuius peccati potest tripliciter considerari.

Ex parte obiecti.
Ex parte peccantis.
Ex parte effectus ꝯsequētis.
¶ Primo quidē et principaliter ex parte obiecti seu materie in qua peccatur: et secundū hoc peccata que sunt circa res diuinas sunt maxima. Unde vt tractat idem Tho. scda scdē. q. 20. ar. 3. Peccatum in quo deus in seipso contempnitur est grauissimū/post in quo cōtēpnitur in sacramētis presertim eukaristie dehic i mēbris suis Et vt notat ipse Tho. 1. 2. q. 73 ar. 9. aggrauat pctm̄ ex cōditione persone cōtra quā peccatur tripliciter. Primo quidē ex parte dei cui tanto magis aliquis homo coniungit quāto est virtuosior vel deo sacratior. et ideo iniuria tali persone illata magis redundat in deū. scdm illud zacharie. 2. Qui tetigerit vos: tāgit pupillā oculi mei Unde pctm̄ fit grauius ex hoc q peccat in personam magis deo coniunctam vel ratiōe virtutis vel ratione officij. Ex parte etiam suijpsi⁹ manifestum est q tanto aliquis grauī⁹ peccat quāto mag; i ꝯiūctā ꝑsonam seu nat ali necessitudie seu bñficijs seu q̄cūq ꝯiūctiōe peccauerit. q vidم i seip; mag; peccare: et ꝓ tāto graui⁹ peccat fm illd eccle. 14. Qui sibi neq est cui alij bonus erit. Ex parte vero proximi tanto grauius peccatur quāto pctm̄ plures tāgit: et iō pctm̄ qd fit i ꝑsonā publicā puta regē vel ꝓncipē qui gerit personam toti⁹ multitudinis est grauius q̄ peccatum quod committitur contra vnam personam priuatā. Unde specialiter dicit Exo. 22. Principi populi tui nō maledices. Et similiter iniuria que fit alicui famose persone videtur esse grauior ex hoc q in scandalū et i tribulationem plurimoꝝ redundat
¶ Secundo consideratur grauitas peccati ex parte peccantis. Notat eni Tho. 1. 2. q. 73. ar. 10. q excellentia ꝑsone peccantis aggrauat peccatum ꝓpter tria. ¶ Primo quidē quia facilius possunt resistere peccato maiores puta qui excedunt in scientia et virtute. Unde domin⁹ dicit Luce. 12. Seruus qui cognouit voluntatem domini sui et non fecit secundum voluntatem eius vapulabit multis. ¶ Secundo ꝓpter ingratitudinē qr oē bonū quo aliquis magnificat est dei beneficiū cui hō fit igrat⁹ peccādo. et quātū ad hoc quelibet maioritas etiā in tp̄alibus bonis pctm̄ aggrauat. scdm illud sapien. 6. Potentes potēter tormēta patiet. ¶ Tertio ꝓpter specialē repugnantiā act⁹ pcti ad magnitudinē ꝑsone: sicut si

priceps iusticiā violet q̄ ponit̄ iusticie custos. ⁊ si sacerdos fornicet̄ q̄ castitatē vouit Et quarto ꝓpter exm̄ siue scādaluz. qꝛ vt Gregorius dicit i pastorali In exm̄ culpa vehemēter extendit̄ qn̄ ꝑ reuerentia gradꝰ pctōꝛ honorat̄. Ad pluriū etiā noticiā pueniunt pctā magnorū et magis homines ea indigne ferunt. Propterea. 50. d. c. quia sanctitas tua. Sicut minorem maioꝛ precedit honore ita etiam crimine. et quem maioꝛ sequitur culpa maioꝛi plectatur vindicta. Et. 25. q. pria. c. nulli fas. Siq̄d maioꝛi reatu deliquit q̄ potioꝛi honore fruitur/ et grauioꝛa facit vicia peccatoꝛū sublimitas peccantiū. Ad id. ff. de re militari. l. omne delictum. ¶ Tertio ꝯo modo ex parte effectꝰ ꝯntis aggrauatur pctm̄. ꝑserti scđm bonauē. 33. d. scđi senten̄. propter tria. Propter gn̄alitatē et sic pctm̄ pmi parētis dr̄ fuisse maius qꝛ in totū genꝰ humanū se diffudit. Propter iseparabilitatē et sic pctm̄ cupiditatis dr̄ esse magnū quia cū alia vicia cum homine consenescāt sola auaritia iuuenescit. Prop̄t ꝓnitatem/ ⁊ sic luxuria dr̄ esse grauiꝰ ⁊ periculosius ad quā homies magis proni sūt. Tanta enim ipetuositate afficitur animus ad hāc vilitatē vt quasi videatur cōuerti in bestiā. Propterea august. li. de honestate mulierū ait. O q̄ꝫta iniqtas ⁊ q̄ꝫ lugenda puersitas vt aiam quā xp̄s suo sacro sāguine redemit luxuriosus q̄sqꝫ ꝓpter vniꝰ momēti delectationem libidinis/ dyabolo pessimo inimico suo vendit ac tradit. Uere plangēda nimis et miseranda ꝯditio vbi ꝑterit cito q̄d delectat et ꝑmanet sine fine quod cruciat. Sub momēto eni libidinis impetus trāsit: et permanet sine termio infelicis aie opprobriū hec ille. Pōderent hic lenones meretrices mulieres vane q̄ꝫ tū sit pctm̄. qꝛ sūt occasio dāpnationis tot aiarū xp̄i sāguine redemptarum. Hic insuper aduertāt illi q̄ post se trahūt vnā ciuitatē vel patriā: vt dn̄i tp̄ales vl' ecclesiastici. aut etiā mulieres nouas inuētiones faciētes. Ponderent quoqꝫ cuncti q̄ꝫ lesio auget pctm̄ di. Grego. in moꝛa. Scimꝰ eni qm̄ ad maiorē doloꝛē cōmouēt dampna maioꝛa. Et cū sint bona fortūe bona fame et bona aie scđm ꝑferētiā bonoꝛū nocumētum et pctm̄ aggrauat̄ scđm sco. d. 15 4. senten̄. Grauissima autem sunt peccata in quibus pauperes pupilli et vidue leduntur qui se defendere nequeūt. Hinc ecclesiastici. 35. Lacrime vidue ad maxillā descendunt.

e maxilla enim ascendunt vsque ad celum. Preterea cū penset deus magis voluntatem quam opus quanto quis peccat maiori libidine tanto grauius peccat vt hi qui gloriātur in iniquitatibus suis. Quo contra ps. 51. Quid gloriaris in malicia qui potēs es in iniquitate. O quot sunt filij dyaboli qui multum tristantur quod amplius luxuriari/inebriari/spoliare: ac grauare proximum nō possunt. Tāto enim ardore ad hec feruntur vt iam igne infernali accensi videantur. Nec declinet cor tuum in verbuz malum ad excusandas excusationes in peccatis consuetudinem allegando Nam vt dicitur extra de consuetudine. c. finali: et de symonia. c. cū in ecclesie corpore. Tāto sunt grauiora peccata quanto diutius infelicem animam detinent alligatam. Igitur iuxta consiliū Ihere. 31. Statue tibi speculā pone tibi amaritudines peccatorum tuorum grauitatē diligenter attendēdo salutique tue prouide consulendo: vt verba proposita optatiue resonant. Utinam saperent et intelli. etc.

¶ Quo ad secundam partem collationis huius. Uiso qualiter deo debemus honorē creatori. Uidendum quomodo ipsi debemus amorem redemptori. Pro quo Deutero. 6. dicitur. repetiturque Math. 22. Marc. 12. et Luce. 10. Diliges dominū deum tuum ex toto corde tuo: et ex tota aīa tua: et ex tota fortitudine tua. Quod exponitur ab Augustino. Ex toto corde tuo id est ex toto ītellectu sine errore: ex tota anima. id est ex tota voluntate sine contradictione ex tota mēte. id est ex tota memoria sine obliuione. A bern. vero. Ex toto corde. id est sapienter. Ex tota anima. id est dulciter. Ex tota fortitudine. i. fortiter vt non seducamur fallacijs: non abducamur blandicijs / non frangamur iniurijs. Prout autem colligitur ex dictis sanctorum doctorum. dilectio dei tripliciter debet elici videlicet.

Placibiliter

Ordinabiliter.

Appreciabiliter.

¶ Primo placibiliter seu fauorabiliter debet diligi deus super omnia sic quod velis deo bonū et complacentiam in hoc habeas sine relatione ipsius in quodcumque aliud bonum. Diligere namque secundum philosophum in rethorica et 8. ethicorum. est alicui bonū velle gratia sui vel complacere in bono habito. Et dicitur amor amicitie: de quo sic dicit prosper et habetur de pe. d. 2. c. caritas 2. Quid est deum diligere nisi illi copulari animo: concipere

fruendo visionis eius affectuz peccati odium/mundi fastidium. Dyonisius quoqz quarto de diuinis nominib⁹ dicit. Dilectio est anime motus intim⁹ in deum tendens non permittens dilectorem esse sui ipsius per mētis sobrietatē: sed eius qui diligitur per mentis excessum. Hoc modo mēs humana semetipsam eleuando ꝛ de diuinis perfectionibus cogitando in illis debet deo congratulari/placere: ꝛ delectari. Hoc enim faciebat qui dicebat ps. 146. Magnus dominus noster ꝛ magna virtus eius: ꝛ sapientie eius non est numerus. ¶ Secūdo ordinabiliter/sic videlicet ꝙ nos: ꝛ omnia alia in deum referamus: ꝛ in suā gloriam vltimate. Ita ꝙ quitquid diligimus volumus ꝛ agimus propter deum: ꝛ eius gloriam diligamus velimus agamus: ꝛ emittamus: quia tunc in omnibus rebus plus diligim⁹ deum ꝙ̄ res ipsas quando suam gloriam in om̄ibus querimus vltimate: qꝛ propter quod vnū quodqz tale ꝛ ipm̄ magis: primo posteriorꝝ. Hoc enim est signum potissimum. ꝙ dilectus ametur quādo in omnibus ipe et eius honor queritur. Et merito omnia debent in ipsum referri: qm̄ sicut ipse est p̄mū p̄ncipium: sic ꝛ finis vltimus omnium. Apoca. 1. Ego sum alpha et o: principiū ꝛ finis. Propterea apostolus. 1. Corinthi. 10. Siue ergo manducatis / siue bibetis: vel aliud q̄d facitꝫ/omnia in gloriam dei facite. Et colo. 3. Omne quodcumqz facitis in verbo aut in opere om̄ia in nomine dn̄i nostri iesu christi. Sic faciebat ip̄e paulus cū dicebat roma. Soli deo honor et gloria in secula. ¶ Tertio appreciabiliter sic ꝙ tā care habeamus et appreciemur deum: ꝙ propter nullam creaturam eo carere vellemus: sed omnibus alijs adeo ipsuz eis p̄ponimus: ꝛ ꝙ tā firmo amore deo adhereamus ꝙ propter nullam creaturā: nec propter om̄es simul aliquid faciamus aut vellimus contrariū diuine dilectioni ꝛ charitati. id est cōtrariuz dei preceptis. Que eni deliberate fiunt contra diuina precepta sunt contraria diuine dilectioni ꝛ charitati Istud ponderat Sco. in 3. sn̄ia. d. 27. vbi dicit ꝙ quilibet tenetur deum diligere super omnia alia extensiue/ ꝛ intensiue. Extensiue ꝙ plus diligat deum ꝙ̄ omnia alia: ꝛ citius velle om̄a alia non esse ꝙ̄ deum non esse. Intensiue puta ex maiori affectu velit deo bene esse ꝙ̄ alicui alteri. Sic deum diligebat paulus qui dicebat Philippen. 3.

Omnia detrimētum feci ⁊ arbitror vt stercora vt xp̄m lucri faciā. Sed quis nunc/quis mē tetenus de deo cogitet: q̄s mētem ad dei bonitatem/sapientiam/potestatem/misericordiam/clemētiam/iusticiam/pulchritudinem/ ⁊ deliciositatem eleuet. Testimonium perhibeant rancorosi/inuidi/vsurarij fraudulenti: luxuriosi pomposi: ⁊ nō solum seculares ⁊ ignorātes: quinetiam ecclesiastici/ et religiosi. Oculos suos statuerūt declinare in terrā. inquit propheta psalmo. 16. Quis insuper omia opera sua in dei gloriam ordinet. Non clerici/ religiosiue/cerimonias/siue ordinationes sibi datas custodiētes: diuinū officium eleganter cantantes verbuz dei egregie predicantes vt honorificentur ab hominibus. Nec tali vano proposito ieiunia obseruantes/orationibus vacantes/elymosinas facientes/vel eccas/capellas/seu āniuersaria fundantes. Omnia inquit sal. opera sua faciunt vt videantur ab hominibus. mat. 23. Quis deniq̄ deum plus omnibus apprecie⁊/non auari ydolorum seruitores/quibus per phas ⁊ nephas sufficit temporalia congregare. Non ambiciosi per symoniam: ⁊ per pacta illicita cupientes beneficia possidere. Non luxuriosi et gulosi quorum deus venter est. Quibus omnibus christus exprobrabit in iudicio. vt dr̄ crisosto. super matheū. Ego propter vos delusus sum flagellatus sum/crucifixus sum. Ego vos super omnem rem dilexi. et vos plus omnia alia q̄z me dilexistis. Quera⁊ in quolibet statu etate cōditione ⁊ sexu: q̄s est qui deum diligat. Dilexerunt eum inquit ps̄. In ore suo et lingua sua mētiti sūt ei. Cor autē eorum non erat rectū cū eo: nec fideles habiti sunt in testamento eius. O peccatores ingrati ad deum redite: eumq̄z summe diligendum perfecte diligite: vestre saluti prouide consulendo: prout exoptat thema. Utinam saperent et intelligerent/ac nouissima prouiderent.

Utinam saperent et intelligerent/ac nouissima prouiderent. vt sermone primo vsq̄z. Nec mirum. Obligātur singuli peccatores ad deum conuerti: ⁊ differūt de die in diem. Dicitur antē. ff. de re. iu. l. In omnib⁹ obligationibus in quibus dies non ponitur presenti die debetur. Habetur quoq̄z extra de sponsalibus. c. iuuenis. In his q̄ dubia sūt. qd̄ certius estimamus tenere debemus. Audite hoc vniuersi pctis

dediti. dubium est an saluabimini vel dāpnabimini. Ecclesiastes. 9. Sunt iusti atqꝫ sapientes ⁊ opera eorum in manu dei: ⁊ tamen nescit homo vtrū amore an odio dignus sit: sed omnia in futurum reseruātur incerta. Si nūc peccata dimitteretis alienum restitueretis / malorum occasiones vitaretis certū est ꝙ saluemini. Eze. 18. Si impius egerit penitentiam ab omnibus peccatis suis / et cetera: omniū iniquitatū eius quas operatus est non recordabor. Si autē recipiscere nolitis ⁊ in malis perseuerare velitis. 93. d. c. dyaconi sunt. Assidue peccantium nō miseretur deus. Corrigantur eya cuncti saluti sue prouide consulentes prout innuit assumptum moysaycum verbum. Utinam. ⁊c.

Utinam saperēt. ⁊c. vbi supra. Due ptes vt ṗus.

Prima salutis querende inductiua.

Secunda vite tenende directiua seu instructiua.

¶ Quo ad primaꝫ: quia dicto de peccatorum imparitate dicendum de nōnullorum enormitate: pro exordio queri pōt. An simpliciter ⁊ absolute aliquod peccatum sit indelebile. Respōdet guillermꝰ turoneñ. d. 43. li. 2. sententiarum. ꝙ aliquod peccatum dicitur indelebile tribus modis. Uno modo ex parte dei remittētis: ⁊ sic nullum peccatum simpliciter est idelebile cū potētia sua absoluta posset delere omīa pctā dampnatorū. Alio mō ex parte subiecti: quia scilicet non est in statu in quo remissionē peccatoruꝫ valeat percipere. Hoc modo peccata dampnatorum dicuntur indelebilia: quia dānati sunt extra statū remissionis. Tertio modo ex pte cause et sic peccatum perpetratum ex certa malicia: quia non habet causaꝫ remissionis. dicitur secundum quid irremissibile. Talia sunt peccata obstinatorum. Ubi viso in quodam generali qualiter vnum peccatū est grauius alio. vidēdū in speciali de quorūdam grauitate ṗsertim trium que ob sui enormitatem fortiter clamant. id est dei vindictam prouocant. Homicidarum videlicet

Oppressorum ac

Sodomitarum.

¶ Primum est homicidarum geñ. 4. dt deus ad cayn. Quid fecisti. Uox sanguinis fratris tui clamat ad me de tra. Nūc maledictus eris super terram que aperuit os suum et suscepit sanguinē fratris tui de manu tua. Et. 2. re. 12. dt nathan dauid. Uriam etheum interfecisti gladio filiorum ammon.

Quãobrem non recedet gladi us de domo tuo vsqꝫ in sempi= ternum. Tu eni fecisti abscon= dite: ego aũt faciã v̾bum istud in conspectu omnis israel. Qđ completum est in amnion filio dauid occiso ab absalone fra= tre suo. 2. re. 13. sed ꝛ in adonia etiam filio dauid occiso man= dato regis salomonis fratris sui. 3. re. 2. Est vtiqꝫ sepissie de us homicidaruꝫ seuissimus vl tor ꝛ robustissimus persecutor cui⁹ iudicio fit vt homicide fe= rientes gladio / gladio ferian= tur. Et omissis que in scriptu= ris habentur ꝛ notissima sunt. patet etiã hoc in exemplis gẽ= tiluꝫ. Crudelis ꝛ homicida sy rus secundum iustinum ꝛ pau lum orosium in bello occisus fuit: eiusqꝫ caput in vtrem hu= mano sanguine plenũ missum est. Crudelis ꝛ homicida nero interfecit semetipsũ vt qui ali= is crudelis extiterat / in seipso crudelitatis officium exercere= ret Domicianus scđm eutropi um ꝛ horosium: qui senatores nobilissimos occidit / multos etiã ꝯsobrinos suos a cubicu= larijs suis occisus est ãno eta tis sue. 45. Hanibal carthagi neñ. q̃ ex crudelitate captiuos romanos oneribꝰ ꝛ itinere fes= sos: vt dicit valerius sub rubri ca de crudelitate succisa p̃ma parte pedũ relinquebat: quos dam fratres ꝛ propinquos fer ro vsqꝫ ad mortem decertare cogebat veneno se extinxit. Die bus etiaꝫ nostris multa nobis exempla monstrata sunt. Reci tat de licio se vidisse quemdaꝫ iuuenem qui impedire volens testamẽtũ patris sui defuncti vnũ de executoribus interfe= cit. Quẽ exulẽ iuuẽ duo pre= cio interfecerunt. Qui dum si= mul reuertẽtes cepissent ꝯten dere vnus in sociũ irruẽs ipm peremit. At ille captus est / et scđm iuris regulas vita priua= tus / in partesqꝫ diuisus tam = q̃ꝫ duorum homicidioꝝ perdi tissimus reus. Luitur eni mor te homicidiuꝫ. ff. ad legem cor neliã de siccarijs. l. prima. ꝛ C. c. ti. l. is qui cũ telo. Notẽt hoc alios veneno aut medicinis in toxicantes: matres / filios ad = huc latentes in vtero perimen tes / homicidis auxilium / consi lium / seu fauorem prestantes. Quia vt habetur extra de re. iu. li. 6. Qui facit per alium est perinde ac si faciat ꝑ seipsum.

¶ Secundum peccatum sua speciali enormitate deũ ad vin dictam prouocans est oppres= sorum paupeꝝ. vñ Exod. 3. đt deus. Clamor filiorum israel venit ad me: vidiqꝫ afflictionẽ eorum qua ab egyptijs oppri muntur. Et Exo. 22. Vidue et pupillo non nocebitis. Si lese

ritis eos vociferabũtur ad me et ego audiam clamorem eorum: ⁊ indignabitur furor meus/percutiamq; vos gladio/ ⁊ erunt vxores vestre vidue: ⁊ filij vestri pupilli. Patuit hoc in ipsis egyptijs / oppressoribus pusilli gregis israel: quos ipso israel transeunte per medium sicci maris dominus conclusit inter vndas in profunduz vna cũ rege suo pharaone tyrãno. Exo. 14. Propterea dedit deus preceptum omnibus regibus/principibus/ iudicibus/ ⁊ aduocatis/ceterisq; hoibus vt pauperum causas tuerent̃ neq; illos opprimerẽt: ⁊ molestarent. Unde ysa. 1. dñs ait. Querite iudicium subuenite oppresso/ iudicate pupillo/defendite viduam. Et Jhere. 22. Facite iudicium ⁊ iusticiam ⁊ liberate vi oppressum de manu calũniatoris: ⁊ aduenã ⁊ pupillum et viduam nolite contristare / neq; opprimatis inique. Et iterũ Jhe. 5. Dñs de his magnatibus qui pauperes spernunt ⁊ abijciunt sic loquit̃. Magnificati sũt ⁊ ditati: incrassati sũt ⁊ impinguati: ⁊ preterierũt sermones meos pessime. Causaz vidue non iudicauerunt/causam pupilli non direxerunt/et iudicium pauperũ non iudicauerunt. Nunq̃d sup his non visitabo dĩ dñs/ aut super gentẽ huiuscemodi nõ vlciscetur anima mea. Uideant pauperes/ spoliantes/vexantes grauantes/nunc per citationes/ nunc per debitorum obligationum ue retentiones per appunctuamenta ⁊ instrumenta falsa/ q̃d acturi sint/quid cogitent/ ⁊ q̃d expectent. Rapiunt bona pauperum et querunt iusticiam / nec inueniunt illam. Et q̃d his deterius est vltra damna reꝝ patiuntur falsas grauesq; criminationes. Taceo reliquas molestias que eis inferuntur. O pauperum persecutores/ o lupi rapientes illorum bona. O crudeles aduocati ⁊ iudices o falsi notarij / o iniqui testes quis docebit vos fugere auentura ira. Ut enĩ patet ex dictis inter oĩa peccata grauia maximũ scelus est opp̃mere pauperes. tamq; horrendũ vt ipsorum oppressorum oblationes sint refutande. 90. d. c. oblationes. ⁊ c. eoꝝ. ¶ Tertiũ est peccatum sodomitarũ. Unde ge. 18. dicit deus. Clamor sodomorum ⁊ gomorreorum multiplicatus est: ⁊ peccatum eorum aggrauatum est nimis. Et. 19. dixerũt angeli ad Loth Omnes qui tui sunt educ de vrbe hac delebimus enim locuz istum: eo q̃ increuerit clamor eorum coram domino. Qui misit nos vt perdamus illos.

Quod illico impletuz est dum scriptura ipsa teste: pluit deus super ciuitates ipsorum sulphurem et ignem. Dicit Nicolaus de lyra q ignis sulphureus habet ardorem et fetorem / ad significandum vicium sodomitarum quod fetet vilitate et ardet ardore cōcupiscentie. Et subuertit dn̄s ciuitates illas / et om̄es habitantes in eis. Perierūt itaqz in igne oēs vtriusqz sexus q erāt in ciuitatibus illis: totaqz regio conuersa est in lacum. Sed et nocte qua christus natus est omnes sodomite morte subitanea perierunt. di. Ihero. super illud ysaie. 9. habitantibus in regione vmbre mortis lux orta est eis. Lux ista omnes isto vicio laborantes extinxit: ne natura quā sum pserat tanta immunditia fedaretur. Punit et quotidie vitium sodomiticum in pestilētijs quas propterea frequenter immittit deus: vt patet. 32. q. 7. c. flagitia in glosa et in autentico / vt non luxurientur contra naturā. Coll. 6. Punitur quoqz morte lege mosayca ob sui enormitatem. Leuiti. 20. Qui dormierit cum masculo coitu femineo vterqz operatus est nephas morte moriantur. Lege vero imperiali debet sodomita decapitari. C. de adulterijs. §. cū vir. et ff. de extraordinarijs criminibus. l. qui puero. Et lege municipali in quibusdam locis talis debet cōburi. Lege autē canonica imponitur grauissima penitētia. 33. q. 2. c. hoc ipsum. § sequēti. Et clerici cōuicti de hoc vicio debēt officio et beneficio priuari / laici vero excōmunicari. extra de excessibus platorum. c. clerici. Abhoīabile siquidem vltra q dici potest est peccatum istud adeo vt feratur a quibusdam ipsis demonibus detestandum. Nam inter demones aliqui inueniri dicuntur: qui dum vicium istud perpetratur: nullo pacto volunt esse presentes. O scelus nec nominandum / o malum omni vituperio dignū / o peccatum naturam maculās / o viciū spurcissimum nec inter bruta inuētum / a cunctis merito exprobrandum. Dampnatur a gentibus tentalus rex phrigie qui rapuit ganimedem filiuz troij regis dardanorum: vt eo abuteretur. O quale dedecus / qualisue ignominia inter christianos tale quid cogitari vel dici. Ue mūdo ab scandalis. Ue sodomitarum cōciuibus. Ue qui exercuit hec pditissima iniquitas. Cuius enormitate pensata / emendet corruptissimi homines sue saluti prouide cōsulendo. Juxta optatiuā propositionē assumptā. Utinam. etc.

¶ Quo ad secundam partem dicto de amore deo redêptori persoluendo: videndum de timore deo iudici exhibendo. Pro quo dr leui. 19. Timebis dominum deum tuū: quia ego sum dominus. In veritate didici ait bernardus super cantica. Nichil tam efficax ad gratiam promerendam/retinendam/ et recuperandā ꝙ si omni tempore corā deo inueniaris non altum sapere sed timere. Notādum autem secundū theologoꝝ doctrinā in. 3. sen. d. 34. ꝙ triplex est timor dei. Quidā seruilis ⁊ est peruersoꝝ. Quidā inicialis ⁊ est conuersoꝝ. Quidā filialis ⁊ est perfectoꝝ.

¶ Timor seruilis pricipaliter respicit ad penaꝫ. Sicut enim seruus malus timet facere cōtra voluntatē magistri: sed metu pene: ⁊ quia dampna propria formidat: sic habēs timorem seruilem se habet ad deū/ vt notat gregori⁹. 23. q. 4. § ex his omnibus. De quo seruili timore dt augustinus. ꝙ preparat locum charitati cum autem venerit charitas pellit timor. Quod est intelligendū vt dicit sanctus bonauē. nō ꝙ simpliciter pellatur adueniēte caritate: sed qr pellitur quantum ad hoc quod est principaliter timere. ⁊ ꝙtum ad malam voluntatē annexā. Et talis timor fuit nō saluat. Est eni indumētum saccinum mardochei: cuꝫ quo nullus aulam regni celestis ingredi potest. Hester. 4. Et sicut vestis pagani quā paganus induit se in ciuitate obsessa: quando timet capi a christianis: que nō saluat per legē si bñ occurrat. ff. de captiuis. Hinc gregorius in pastorali super illud: vbi spirit⁹ domini ubi libertas. Ignorat itaqꝫ ait mēs gratiaꝫ libertatis quam ligat seruitus timoris. Bona enim pro semetipsis amanda sunt ⁊ non penis compellentibus exequēda. Nā qui propterea bona facit: quia tormentoꝝ mala metuit vult non esse ꝙ metuat: vt audenter illicita committat. Unde luce clarius constat ꝙ coram deo innocentia amittitur: ante cuius oculos desiderio peccatur. Hec ille.

¶ Timor initialis vnum oculum habet ad penā. sed tamē principalē habet ad offensam vitandam. Et sicut ceta introducit filum in acum: ita ille timor charitatem. de pe. d. 2. § hec que. Sicut etiam virga facit puero habere amorē libri ⁊ sapientie quem prius non habebat. Ita habēs timorem initialem incipit amare bonā vitam ⁊ veram sapientiam. Et sic initium sapientie timor dñi. eccle. 1. Est quidam tanqꝫ spe=

culator qui a lõge insidias cõ siderat et vitat. Eccle.25. Timõr dei super oia se superposuit. Est et tanq̃ ianitor q̃ cõtra pctm̃ ostiũ clausũ tenet. Prouerb.15. Per timorẽ dñi declinat omnis a malo. ymo si itrauit statim expellit. Eccle.prio. Timor dñi expellit peccatum. Nam q̃ sine timore est non poterit iustificari. Est autem magnũ piculũ qñ iste ianitor dormit. Juxta illud. Eccle.27. Si nõ i timore dñi tenuerꝫ te istãter cito subuertet dom⁹ tua. Propterea ysa.26. scdꝫ aliã litterã A timore tuo dñe cõcepim⁹ et pturiuim⁹ ꝛ pegim⁹ spm̃ salutꝫ Cõceptio respicit fetũ dũ est in vẽtre pturicio dum est idolore mulier part⁹ dũ fetũ emiserit. Uirtute ğ timorꝫ dei ꝯcepim⁹ sctã desideria pturimus sacra suspiria. et parim⁹ bona opa.

¶ Tior aũt filial' q̃ sctũs ꝛ castus dr.23.q.6.ca.prio.in fine. Unum oculuꝫ habet respectu offense vitande refutando ne separemur a deo. Alium vero respectu reuerentie exhibẽde et remanet in beatis q̃tuꝫ ad scdꝫ actũ. qui sẽp deũ reuerẽtur resiliendo a sũma maiestate in propriam paruitatẽ. Et de hoc dicit dauid.ps.18. Timor dñi sanctus permanet in seculum seculi. Sicut eni bon⁹ seruus timet facere contra voluntatem magistri sui ratione iusticie: et quia magistrum suum plurimum diligit. sic habẽtes timorem filialem se habẽt ad deum. Eccle.2. Qui timent deũ inquirent que beneplacita sunt ei. Sed vbi omis timor dei. Nonne i symoniacis/adulteris/falcidicis/periuris/rãcorosis/detractoribus/blasphemis/taxillatiõibus ebriosis ꝛc An incarminationibus sortilegijs ac inspectiõibus manuum et somniorum. necnon documentis artium magicarum deditis deum timeant. An deierantes passim et continue ac de re illicita perpetranda iurãtes. necnon humanitatem sacram saluatoris vilipendẽtes An odia immortalia obseruãtes matrimonio abutẽtes. vel matrimoniũ indebite cõtrahẽtes/votaq̃ castitatis ꝛ sacroꝝ ordinum frangentes. An deum timeant cõtractus siue litteras falsificãtes crimina grauia ceteris imponentes. debita certa denegantes. An enormia turpitudis flagicia secrete cõmittentes: fetus postmodũ medicamie dyabolico suffocantes/infamiam suam defendere sattagentes. An domos hasardi prostibulaq̃ tenẽtes/fructum locationis recipientes/easq̃ frequẽtates. Non est inquit propheta timor dei

ante oculos eorū. ps. 13. Nam vt dicit Fabianus papa. 11. q 3. c. Qui oīpotētē deū metuit, nec contra euangeliū nec cō= tra apostolos nec cōtra pphe tas/vel sanctorū patrū institu ta agere aliquid vllo modo cō sentit. Sed notēt pctōres illud apl'i vbū. hebre. 10. horrēdū est incidere in man⁹ dei viuen tis. Ut vel sic resipiscāt. sua sa luti prouide consulēdo. vti de eis optatiue dr̄ ex assūpto the mate. Utinam saperent. ꝛc.

Utinā saperent ꝛc. vt ser mone prio. vsqꝫ. Nec mi rū. Nullus quippe miraret̄ si corpora paganorū/hereticorū atqꝫ excōicatoꝝ extra ecclesiā proycerentur. ymo oēs qui vi derent ea ibi inhumari a tota specie mirari deberent. Nō ei ibi debēt sepeliri. Et si casu vel alias ibi sepulta fuerint sūt ex trahēda: vt plene habet̄ extra de statu monachorū. c. super quod canonico regulari. et de sepulturis. c. sacris. Ad pecca= tores dāpnatione dignos ver ba sint ista. Ois eni in peccato mortali existens excōicat⁹ est. quia extra cōmunionē dei san ctorū et iustorū. Tollat̄ impi⁹ dicit̄ ysa. 26. In terra sancto= rum iniqua gessit. et non vide bit gloriā dei. Uigilet ergo ra tio super totum hoiem si sit ibi aliquid ppter quod a consor= cio sāctorū eiici debeat. ⁊ igne perpetuo deputari. sicut vigi= lare debet prefectus ciuitatis super totā ciuitatē ac illam cir cuire de nocte: vt quilibet ha= beat in domo sua vnde ignem nociuū extingat. sicut notatur ff. de officio prefecti vigiluz. l. nā salutē. §. sciend. Hec vigi= lancia dz esse precipue tpe sani tatis ne forte tpe articuli mor tis speret homo vigilare ac re mediū adhibere et non possit. Qd quid inuit̄ ex assūpto vbo quo dicitur. Utinā saperēt. ꝛc

Utinā saperent. ꝛc. vbi s. Due partes vt prius. Prima salutis q̄rēde iductiua Secūda vie tenende directiua

¶ Quo ad primaz qr dicto de preteritoꝝ memoria. dicendū de futurorū prouidētia preser tim nunc de morte. pulcre i pri mis querit̄. Utrū mors tp̄alis sit satisfactoria pro pctis. Re= spondet sco. 4. senteñ. d. 21. q. pria. q mors naturalis quātū cūqꝫ sit necessaria. tamē si volū tarie acceptet̄ ē sufficiēs pena p oib⁹ pctis venialib⁹ ⁊ forte p magna parte pene debite pro mortalibus dimissis. Ex quo infert̄ etiā q multomagis est satisfactoria mors q̄ isligit̄ ali cui etiā p pctō suo. si volūtarie et patienter sustineatur.

¶ Circa autem futurorum p uidentiā tria sunt cōsiderāda

Mors qua nichil terribilius.
Judiciū quo nichil horribili⁹.
Gehēna qua nichil penalius.
¶ Pro primo de quo nūc dicē dum tria videantur. videlicet
In morte bñ agēdi difficultas
In morte dolorū mltiplicitas.
Post mortem remediandi im possibilitas.
¶ Quo ad primū notandū ꝙ ꝗdiu quis post vti libero arbi trio pōt se disponere ad grām dolendo de peccatis. ꝛ ideo cū in finevite home possit adhuc libero arbitrio vti. patet ꝙ po test se disponere advitam. et ꝑ consequens suscipere peccato rū remissionē. Faciat propter ea homo tunc temporis quod potest: qꝛ misericordia dñi ar= cenda non est. 26. q. 6. c. si pres biter. Uerūtamē oēs qui in pe nitentia procrastinatis et mo= re corui viuitꝫ ad cadauera vo litātis dicētes: cras bene facie mus. scitote ꝙ licet pnia in vlti mo fine possit haberi et ad eā debeatis suscipi est tamen val de dubia talis. Quod probatꝛ
Auctoritate
Ratione. ꝛ
Exemplo
¶ Auctoritate augustini nota ta de pe. d. 7. c si quis primo positaqꝫ a magi stro sētēn. d. 20. 4. Si quis po situs in vltima necessitate vo luerit accipere penitentiam ꝛ accipit. ꝛ mox reconciliabitur et hinc vadit. fateor vobis nō illi negamus quod petit. s. sa= cramenta ecclesiastica. sed nō presumimus ꝙ bene hinc exit Si securus hinc exierit ego ne scio. penitētiam dare possum⁹ securitatem autē dare nō pos sumus. Nō dico damnabitur/ sed ne dico liberabitur. Uis er go a dubio liberari. Uis quod incertum est euadere. Age pe niteutiam dum sanus es. si sic agis dico tibi ꝙ securus es. qꝛ penitentiam egisti eo tempore quo peccare potuisti. Si autē vis agere penitentiā quando iam peccare non potes. pecca ta te dimiserūt/ nō tu illa. Hec augustinus li. de vera et falsa penitentia. Ratione probatur sic. Ubicunqꝫ imminent plura pericula. Ibiꝫ valde fatuū est sperare salutem. sed in puncto mortis imminent plura peri= cula. di. sapiēte eccle. 3. Cor dit rum male habebit in nouissi= mo. Et qui amat periculum ī illo peribit. igitur tūc valde fa tuū est sperare salutem. Preꝛ ea cum ex frequentatis actib⁹ generetur habitus de difficili mobilis. 2. ethicoꝝ. perdificile est ꝙ a presentia habituatus i malum tam prompte eliciat extorqueatue a seipso actum cōtrarium vere. scilicet displicē tie q̄ ꝟa nō est nec sufficiēs ad salutē nisi sit debite circūstan= tiōata a parte pricipij et finis.

q videlicet sit voluntaria et pro pter deum: non principaliter ter rore mortis vel supplicij vt no tat augustin9 de pe. d. 7. c. nul lus. Exemplo ponam9 q sit ali quis procurator omnium bono rum mobilium et immobilium cuiusdem potentissimi domini per. 40. annos. Labitur vnus annus labuntur. 10. 20. q nul lam petit domin9 de reb9 suis administratis fieri rationem. Quod procurator videns de cetero non curat aliquid scribere de commissis. Cumq3 sic tot annis oia sine ratione transierunt vno sta tuto die vocat dns procuratorem et ait. Fac q per totam hodier nam diem tuos adaptaueris libros: quia cras volo videre ra tionem redditum meorum. Nun quid poterit talis omnium recor dari. Sic ad propositum o insen sate. 20. 30. vel 40. annis sine calculo vite tue et sine vera co fessione viuis. et vno extremo puncto omnium peccatorum tuo rum credis recordari. Ponderent cuncti quod scribitur de pe. d. 7 c. Idcirco. Non est dign9 inquit cyprian9 in morte habere sola tium qui se non cogitauit moriturum.

¶ Pro secundo mortis pena lis angustia quam peccatores necessario sustinebunt vltra mem brorum omnium cassationis dolorem inexplicabilem cau sabitur.

Ex culpe remordentis occursione
Ex pene eternalis consideratione
Ex hostis impugnantis con flictatione.

¶ Primo ex iniquitatis remor dentis occursione ps. 17. Tor rentes iniquitatis conturba uerunt me. Tunc enim in mor tis scilicet puncto siue bona siue mala cogitata vel facta occur runt conscientie. Juxta illud eccle. 2. In fine hominis denu datio operum eius. ¶ Secundo ex pene eternalis consideratione ps. 17. Dolores inferni circun dederunt me Qui enim in statu peccati mortalis vixerunt. quod est quedam spiritualis mors gla dius et fames ad gehennam ibunt eternam. Jhere. 15. Si dixerint ad te quo egrediemur: dices ad eos/ qui ad mortem ad mortem/ qui ad gladium ad gladium/ et qui ad famem ad famem. ¶ Ter tio ex hostis impugnantis con flictatione. ps. 16. Inimici mei animam meam circundederunt. adipem suum concluserunt. os eorum lo. est superbiam. Dyabolus enim videns tunc quia modicum tempus habet totam astuciam suam ponit ad subuertendum hominem. No tauit hoc xps. Luce. 19. dicens Si cognouisses et tu. Ponders verbum truncatum ex vehemen tia compassionis. Sequitur. Cir cundabunt te inimici tui vallo Vallum proprie clausura est de

pallis prohibens exitum radi
tum ciuitatis. Demones ergo
animā vallo circundant qn̄ to
ta astucia impediunt ne pecca
ta ab anima exeant: et ne gr̄a
dei itret. os eorum loquitur sup
biam. dū videlicet de infidelita
te blasphemie vel desperatiōe
morientē temptant. Dei serui
ab hac pugna non sunt exēpti
quid dei inimicis accidere po=
terit. Beatus martin[9] vidit de
monē sibi assistentē in mortis
articulo: cui dixit. quid hic facis
cruēta bestia. nichil i me fune
stum reperies. Beatus quoqz
bernardus fuit in vltima infir
mitate de desperatiōe tēptat[9]
qui dyabolo respōdit. Fateor
nil fecisse dignū tanto premio.
sed xp̄s dn̄s illud pmeruit. Sā
ctus etiā cyril[9] li. de obitu ihe=
ronimi asserit de eusebio ihe=
ronimi discipulo q cū triduo
perdidisset loquelā sacramētis
prius rite perceptis duabus
horis ante exitum ita terribi=
les actus cepit peragere q cir
cunstantes monachi timore p
territi in terra iacebant. Nam
quandoqz trāsuersis oculis iū
ctis simul manib[9] voce dura facie
qz terribili clamabat. Nō faciam
nō faciā. mētiris mētiris Post
hec in terram faciem suam fir
mabat q̄tū poterat clamans
adiuuate me fratres ne pereā
Quod monachi videntes ocu
lis lacrimantibus interroga=
bant eum quid hoc esset. Ad
quos ille. Nōne vidistis demo
num agmina: que me debella
re cupiebant. Et illi. Qui te
facere cupiebant vel volebāt
quando dicebas: non faciam
non faciam / mentiris mētiris.
At ille. Conabantur vt nomē
dei blasphemarē / tunc hoc ne
gabā facere. Et illi. Quare pr̄
abscondebas faciem in terra.
Respondit. Ne eorū aspectum
viderem qui tam terribilis est
q omnes timores qui sunt in
mūdo respectu illius nichil sūt
Tandē apparēte glorioso ihe
ronimo feliciter expirauit.
¶ Pro tercio. Post mortē re=
mediādi impossibilitas claret
i hoc q q̄diu homo viuit i hoc
seculo tria potest. Primum in
terius in mente et volūtate me
ritorie agere. Secundum cor
pus fructuose i dei seruitio po
nere. Tercium de bonis tem=
poralibus vtiliter disponere:
Sed post mortē meritum acq
rendi nulla patet facultas. Ui
uentes enim vt dicitur eccle. 9
sciunt se esse morituros eterna
liter. s. vt a peccatis abstineāt
mortui autem nichil nouerūt
amplius. s. proficuum ad salu
tem: nec habent vltra merce=
dem quā. s. possint acquirere.
Item post mortem non est po
testas reuertendi ad corpus.

Non enī est agnitus qui reuer sus sit ab iferis sapi. 2. O quot sunt dampnati nunc qui si ad corpus redire possent peniten tiam agerēt/ecclesias frequen tarent/ieiunarent continerent non se interimerent: nec alia nephanda ꝑpetrarent. ¶ Ter tio post mortē non licet de re= bus disponere nec restituē nec forefacta emēdare nec elemo sinas erogare. Ideo dictū fuit ezechie ysa. 38. Dispōe domui tue quia morierꝭ tu et nō viues O si ponderarent hoc vsurarū raptores ꝑdatores ꝛ huiusmo di certe de facto suo ante mor tem suam disponerēt. Desidia ꝛ omnis torpor seu accidia ab illo qui hoc sepe ꝯsideraret re legaret. cū dicat eccl'iastes. 11 Ubicūqꝫ ceciderit lignū ibi erit Uideant qui in tabernis/ban= quetis et luxurijs ducunt dies suos. Uideant pauperes vexā tes spoliantes/grauantes: nūc per citationes / nunc per de= bitorum retentiones per ap= punctuamenta et instrumen= ta falsa. quid acturi sint quid ue cogitent. et si sperēt post vi= te presentis fluxū penitere pos se. Ponit dama. parabolaꝫ de habente tres amicos primum sūme diligebat. secundū mul= tum non tn̄ tantū sicut primū/ tertiū vero minime. Quo euo cato corā pricipe rogat primū vt eum associaret qui renuit: secundum ad idem vocat. qui vsqꝫ ad ianuā sociare se obtu= lit. sed vltra nō progredi. terciū vero pulsat: qui sibi cōpaties dolebat plurimū. quia sic parꝫ ab eo dilectus fuerat. qꝛ nunc in necessitate succurrere nō po terat. Uir iste quilibet est pec= cator. amicus primus compla centia qui animā corā deo nō sociabit. secūdus parētes vsqꝫ ad sepulcrum sociantes. terciꝰ opera meritoria virtuosa. i ne cessitate succurrētia. Hūc boe cius li. primi de ꝯsolatione me tro prio. Has saltem nullꝰ po= tuit puicere terror. Ne nostrū comites prosequerentur iter. Habere igitur ea quilibet nita tur sue saluti prouide consu= lēdo iuxta propositionem assū ptam. Utinam saperent et itel ligerent ꝛc.

¶ Quo ad secundam. Cū iux= ta prenotata via salutis sit via iusticie que reddit vnicuiqꝫ qđ suum est presertim deo non so lum honorem et amorem. ve= rum etiam timorē. Uiso de red dendis deo honore videlicet a more et timore videndum de his que sibi debet vnusquisqꝫ Tria sibi ꝑpi quisqꝫ reddere de bet.

Mundiciam cordi.
Custodiam ori
Disciplinam corpori.

¶ Primum igitur de quo nunc videre sufficiat est cordis mundicia. Ut enim vult augustinus tractans illud Math. 5. Beati mundo corde quoniam ipsi deum videbunt. Quaadmodum lumen hoc corporale videri non potest nisi oculis mundis sic nec deus nisi mundum sit illud quo videri debet. Propterea propheta ps. 50. petebat. Cor mundum crea in me deus. Ubi super cordis mundicia tria sunt videnda.

Quo mala consensione perdatur.

Qualiter in mali consensionem cadatur.

Quotuplex mali consensio distingatur

¶ Pro primo. Ne cordis mundicia maculetur seu pereat summe cauere debet homo ne noxias cogitationes teneat. siue infidelitatis murmurisue blasphematorie contra deum. siue contemptus odijue radicati contra proximum siue nimij sentimenti amorisue libidinosi erga seipsum. Peruerse enim cogitationes. s. cum consensu. separant a deo. sapien. primo. Propterea sapiens ipse. prouer. 4. Omni custodia serua cor tuum quia ex ipso vita procedit. In interiori siquidem actu voluntatis principaliter consistit ratio meriti vel demeriti. secundum Bonauen. 38. d. 2. senten. Nam vbi est prima radix operationis humane et voluntarie. ibi principaliter est ratio meriti vel demeriti. sed sic est de voluntate quoniam apud aristotelem in ethicis operatio non est moralis nisi sit voluntaria. Cui arridet illud ambrosij. 15 q. prima. c. non est. Uoluntarium sibi militem eligit christus voluntariun seruum sibi dyabolus auctionatur. Propterea de pe. d. prima. c. si cui. dicit augu. Sicut auctoritas testatur voluntas remuneratur non opus Qui igitur vult cordis maculam que peccatum est carere. a voluntate mala seu consensione mali necessarie habet cauere.

¶ Pro secundo sciendum vt notatur de pe. d. secunda. c. sicut tribus quoque tribus gradibus ad peccatum peruenitur tribusue modis dyabolus in peccatum trahit. suggestione/delectatione et consensu. Primo enim presentat appetitui vanitatem peccati. Dehinc appetitus delectatur in voluptate. Tandem voluntas mala consentit. Hinc gregorius habetur quoque. d. 6. c. sed pensandum. Tribus inquit modis impletur omne peccatum. videlicet suggestione/delectatione/consensu. Suggestio quippe fit per dyabolum delectatio per carnem. consensus per spiritum: quia et primo culpam serpens suggessit.

eus delectata est velut caro. adam vero velut spiritus consensit. Sequitur. Cum enim malignus spiritus peccatū suggerit i mentē: si nulla peccati delectatio sequatur/peccatū omnino ppetratū non est. cū vero delectari caro ceperit: tūc peccatū incipit nasci. si aūt etiam ad cōsensum ex deliberatione consentit/tunc peccatū cognoscitur perfici. Hec ibi. De hiis siquidē tribus dr per ordinem. Exo. 15. Dicit inimicus persequar. s. suggestione et comprehendā delectatione/ diuidam spolia donorū dei cōsensione i peccatū. implebit aia mea: qz tūc desideriū dyaboli implet cū homo in peccatum cōsentit ¶ Pro tertio notādū qz est cōsensus interpretatiuus / est cōsensus in delectationem morosam: est ꝛ consensus i opus. ꝛ quilibet potest esse mortalis Secundū eni bonauē. 24. d. 2 senteñ. i du. lit. et Tho. li. de veritate. q. 15. et originaliter Augustin⁹ li. 12. de trinitate. si qs hz malam cogitationē peccati carnal. Uel placz delectatio ꝛ operis consūmatio si facultas adesset. et tūc est peccatū mortale. de pe. d. pria. c. si cui etiā. Uotū eni pro ope reputat. dicit Augustin⁹ de pe. d. pria. c. Magna pietas. Uel scdo placet delectatio sciēter aduertēdo de cogitatiōe ꝛ delectatiōe ꝛ tūc adhuc cōit est pctm̄ mortale secūdū magistros d pre fata scdi. Uel tertio non plene placet delectatio / aduertit tamen periculū delectationis et nichilominus mentē sinit talibus inuolui. est ibi magnū periculū: et vocat cōsensus interpretatiuus. Et licet dictum doctorum de delectatione morosa sit itelligendū primo de obiecto prohibito fornicationis est tamen strenue vitanda in quolibet mortali. Ut autē notat de pe. d. 2. c. Inter hec. Mētem nequaqꝫ cogitatio inmūda inquinat cum pulsat. sed cū hanc sibi per delectationē subiugat. Sed vt habetur pverb. 20. Quis potest dicere mundū est cor meū/pur⁹ sū a peccato Heu quot voluntates inique adulterandi/detrahendi/ iniuriandi/vsurpandi/ destruendi et similibus ad quas nō sequitur effect⁹ facultate/ deficiēte vel timore humano impediente. Qd deniqꝫ voluntates peccati deliberate per menses et annos anteqꝫ opus sit impletum. que ponderande sunt. qz fuerunt semper speciale pctm̄ mortale. Quot isup volūtates ꝯcupiscēdi passiue i hiis q̄ ꝛ si nolūt cōcupiscē volunt nichilominus ꝯcupisci. Oh de⁹ qs mūeret mala cogitata/recepta/de

tenta et deliberata. Quis edicere posset blasphemias cordium/puta deus non posset hoc facere: non debet hoc facere/ infidelitates cogitationuz: puta nihil est de animabus post hanc vitam: nō est paradysus non infernus. Quisue iudicia temeraria odiaqꝫ ad intra firmata eloqui sufficiat. Quis deniqꝫ cogitationes iniquas spiritus ⁊ carnis elationis ⁊ libidinis proferre queat Siquidē sapiente teste Ecclesiastes. 9. Corda filiorum hominum replentur malicia ⁊ contemptu in vita sua: ⁊ post hec ad inferos deducentur. Unde emendati puritati cordis intendant sue saluti prouide consulendo vti suggerit assumptum verbum. Utinam. ⁊c.

Utinam saperent. ⁊c. vbi supra sermone primo vsqꝫ. Nec mirum. Dicitur eni. C de appostatis. l. hi qui sanctaz fidem perdiderunt: ⁊ sanctum baptisma heretica superstitione prophanauerunt: a consortio omniū segragati: sint testimonijs alieni: testamenti vt ante iam sanximus nō habeant factionem: nulli in hereditate succedant: a nomine scribant heredes. Qui autem sunt illi q̄ spiritualiter sanctā fidem perdiderunt: ⁊ sanctuz baptisma prophanauerunt ⁊ prohanāt. Ti. primo. Confitētur se nosse deum: factis autem negāt. Et 22. q. 5. c. cauete. dicit ambro. Non solum in falsis verbis: sed etiā in simulatis operibus mēdacium est. Mendacium namqꝫ est se christianum dicere: et opera christi non facere. Audite hoc vniuersi peccatis dediti/audite inquā ⁊ attendite. Uiuite in odijs/rācoribus/mēdacijs/periurijs/ebrietatibus: luxurijs/vsuris/symonijs: alijsqꝫ nequitijs sanctum vestruz baptisma in quo spopondistis dyabulo abrenunciare et omnibus pompis eius. i. peccato mortali: ac omnibus circūstantijs mortalibus. ſm Alexan. in quarta parte ꝓphanatis quare hereditate eterna ac sanctorum consortio merito venitis priuādi/ cum de his omnibus acerrima ratio exigetur in die illa magni iudicij: quā nostre saluti prouide consulendo rite preuenire monemur: cū ex verbo assumpto dr. Utinam. ⁊c.

Utinam saperēt. ⁊c. vbi supra due partes. vt pꝫ ꝑus

Pr̄a salutꝫ querēde īductiua.

Sc̄a vie tenende directiua.

¶ Quo ad primā quia viso de morte ꝯsiderando futura videduz est de iudicio/pulchre queritur. An hora iudicij sit nota alicui creature. Respōdet sanctus Bonauē. 4. sen̄. d. 48. q.

absque dubio / hora diei iudicij est nota toti trinitati et homini assumpto: sed ignota est omnibus in statu viatorum existentibus. Quia dicit Richar. ibid. d. 43. non est probabile quod aliis dominus reuelauerit: quod apostolis reuelare noluit: quibus de hoc querentibus rndit actuū. 1. Nō est vestrum nosce tempora vel momenta que pater posuit in sua potestate. Ut enim dicit glosa ibidem. Hoc nosce hominibus non expedit sed ita viuāt quasi quotidie iudicandi. Dicit etiā glosa super illud lu. 12. qua hora nō putatis. Ultimam horam semper ignorari voluit deus vt semper sit suspecta et ad eā semp prepa remur. Utrum autem angelis et animabus beatis sub certitudine per reuelationem nota sit: quidā dicūt quod sic / quidā quod nō sed certe quid sit super hoc tenendum magis docebit experientia pro loco et tempore quam nunc doceat scientia. Utrumque enim est possibile. Unde nō est facile hoc diffinire ait bonauē. De ipso autem tremēdo finali generalique iudicio. tria erunt nunc videnda.

Peremptoria videlz citatio.
Meritoria discutio.
Completoria diffinitio.

¶ Pro pmo occurrit illud Jo. 5. Mortui audiēt vocē filiū dei et qui audierint viuēt. Et parum post. Omnes qui in monumentis sunt audient vocem filij dei Ubi sciendū scdm richar. in. 4. sen. d. 43. principali tertio. q. 3 quod vox iesu christi qua precipiet mortuis resurgere non erit principalis efficiens causa reformationis corporum et vnionis animarum ad illa: sed virtus diuina: erit tamen instrumētalis Ideo prime thessallo. 4. In iussu et in voce archangeli: et in tuba dei descendet de celo. Jubebit enim xps pulueres seu partes quascūque corporum mortuorum recolligi per ministerium angelicum. Ideo dicit apostolus in iussu. Precipiet etiam christus ex illis pulueribus recollectis corpora reformari et reformatis animas reuniri: que duo fient per virtutem diuinam. Ideo dicit in tuba dei. Et tunc archangeli qui fuerunt custodes prouinciarū in principijs quas custodierunt clamabunt fortiter et sensibiliter sono articulato / et mediāte aliqua sensibili creatura: clamabunt inquā: quod omnes coram iudice compareant diffinitiuā sententiā et irreuocabilem audituri. Ideo addit in voce archāgeli. Ueruz quia vt notat ysidorus li. de summo bono. et habetur. 4. q. 4. c. Nullus vmquam. et c. nullus introducat: in qua

libet iudicio quatuor persone requiruntur videlicet.
Iudex
Reus
Accusator.
Testis
¶ Ideo in isto extremo iudicio erūt iste quattuor persone. Persona iudicis. scilicet christi venientis cū potestate magna et maiestate qui in forma humana gloriosa iudicabit auctoritate ordinaria inquantū deus: auctoritate delegata inquantum homo. Persona etiam accusatoris/immo accusatorum oim. scilicet demonum inferni. Persona quoque testis accipiendo singulare pro plurali omnium scz angelorum beatorum. Et persona rei omniuz scz hominum. Omnes enim nos manifestari oportet ante tribunal christi. prime Cori. 5. hinc sal. Mathei. 25. Cum venerit filius hominis in maiestate sua et omnes angeli eius cum eo tūc sedebit super sedem maiestatis sue/et congregabuntur ante euz oēs gentes. Ratio cur omnes personaliter comparebunt secundum ricar. de me. v. 4. seña. d. 47. principali primo. q. 4. Ut conscientie singulorum in presentia iudicis singulis pateant ad diuine iusticie manifestationē Et vt viui hic existentes et pregudientes per sacram scripturam quod sic oportebit eos personaliter comparere/ diligētius se preparent: ne in tanta congregatione coram tanto iudice extremam recipiant confusionem. Et vt singuli iudicem quo ad humanam naturā videant ad consolationē electorum: et reproborum ampliorē afflictionem. ¶ Pro secūdo iudicio sic disposito. Iudex eternus merita et demerita examinabit debite ponderando oia
Cogitata
Dicta
Facta
Commissa.
¶ Omnia cogitata vsque ad minimam apprehensionem. Sapientie primo. In cogitationibus impii interrogatio erit. Omnia verba vsque ad minimū ociosum. Mathei. 12. De omni verbo ocioso quod locuti fuerint homines reddunt rationē de eo in die iudicii. Omnia facta vsque ad minimum passum. Ecclesiastes vltimo. Cuncta que fiunt adducet deus in iudiciū/ et pro omni errato siue bonuz siue malum sit. Omnia etiā cōmissa nobis dona quecūque sint illa. Luce. 16. Redde rationē villicationis tue. Quattuor autem nobis specialiter commisit deus scz tempus: vt ipsum vtiliter expendamus. Res temporales: vt ipsas pauperibus

erogemus. Corpus vt ipsum in mūdicia teneamus. Animā ad ymaginē dei factā vt ipsam honoremus Sed qualem red dent rationē de tempore ocio si qui ipsum negligenter expē=dunt. De rebus auari qui eas communicare nolunt. De cor pore luxuriosi: qui eum inqui=nauerūt. De anima superbi et peccatores alij qui dei ymagi nem deleuerunt: ꝛ ymaginem dei superinduxerunt. Rom. i. Mutauerūt gloriā incorrupti bilis dei in similitudinē yma=ginis hominis corruptibilis/ ꝛ volucrum quo ad superbos q̄ super alios volare cupiunt: et quadrupeduz quo ad luxurio sos qui luxuriam in corpore ex cercuerunt quod quattuor ele mentis componitur: ꝛ serpen=tum quo ad auaros qui semp terram appetūt. Q' autem sic examinare ponderareq̧ habe at iudex eternus merita ꝛ de=merita notatur cū math. 25. ꝛ ꝙ separabit bonos a malis di cens electis. Esuriui ꝛ dedistis michi mādücare. Et reprobis Esuriui ꝛ nō dedistis mihi mā ducare. Et licet solū de elemo sinis fiat hic mētio eo ꝙ secun dū Augustinū omnia crimina elemosinis redimuntur/ si ta=men mores mutaueris/ exami nabit: nichilominus inuestiga bit ꝛ ponderabit omnia. O ait gregori' ꝙ anguste erunt tūc vie reproboꝝ. Superi' erit iu=dex irat': inferi' horrēdū cha os a dextris peccata accusan tia: a sinistris infinita demo=nia ad suppliciū trahentia: in=tus conscientia vrēs/ foris mū dus ardens/ miser peccator sit comprehensus quid faciet: la=tere erit impossibile/ apparere intollerabile. hec ille. ¶ Pro tertio. Iudex eternus merita et demerita examinata ꝛ pon=derata iuste sulabit. Quattuor autē modis corrūpi iudiciū cō sueuit. ꝩt ysidorus: et notatur, ii. q. 3. c. quattuor modis.

Timore

Amore.

Odio

Munere.

¶ Timore iudicium dampna ti pylati corruptum fuit q̄ ver=ba iudeorum audiens de accu satione apud cesarē magis ti=muit: et tm̄ ꝙ tradidit eū petiti oni eoruz: iniusteq̧ condāpna uit. ¶ Amore iudicium nequis simi herodis corruptuz est qui vt placeret herodiade quā pol luto amore diligebat iohannē baptistam iniustissime decolla ri iudicauit ¶ Odio iudiciū ini quorum iudeoruz corruptum est: qui odio ꝛ inuidia deprau ti iudicauerūt de christo reus est mortꝭ. Perit ait seneca om=ne iudicium cū res transieri

r

in affectum. Munere sepissime corrumpitur. Ideo iudicibus lege diuina prohibitur. exo. 23 Non accipies munera que etiam excecant prudentes et subuertunt verba iustorū. Ut enim di. 11. q. 3. c. pauper. Cito violatur auro iusticia: nullāq; reus pertimescit culpā quā nummis redimere estimat. Narrat iustinus q cum cyrus rex instituisset quēdam ad iudicandū repperissetq; semel cupiditate pecunie corruptum: et muneribus iniuste iudicasse: fecit eu decollari: ac pellem eius desiccatā ponere sup cellam vbi filius illius iudicis sedebat ad iudicandum loco patris vt caueret sibi a cupiditate munerum Christi autem iudiciū non corrumpitur timore: qr potentissimus est. Job. 22. Nūqd timēs arguet te: et veniet tecū ad iudicium. Non amore/quia iustissimus. Rom. 2. Nō est acceptio personarum apud deum. Non odio: qr optimus. Sapiētie. 11 Diligis omia que sunt et nichil odisti eorum que fecisti. Nō insuper corrumpitur munere qr ditissimus est. Prouer. 6. Non acqēscet cuiusq; precibus/ nec suscipiet pro redemptione dona plurima. Et quia eius iudicium corrumpi non poterit iuste sniabit: cū vt notat Math. 25. dicet electis. Uenite benedicti patris mei possidete paratū vob regnū a cstitutione mūdi: et reprobis. Discedite a me maledicti in ignem eternū qui paratus est dyabolo et angelis eius. Et tunc ibunt hi in supplicium eternū: iusti autem in vitam eternam. Unde summa diligētia se habent cuncti preparare ad ipsum diuinum magnumq; iudiciū sue saluti prouide cōsulendo: vti suggeritur ex assumpto vbo. Utinam. etc.

¶ Quo ad secundam partem Uiso de cordis mūdicia videndum vel breuiter de oris custodia. Debet enim sibiipsi quis custodiam ori. vt iuxta paulu ephe. 4. Omnis sermo malus ex ore vestro non procedat sed si quis bonus ad edificationē fidei: vt det gratiam audientibus. Ubi gregorius et habet 22. q. 5. c. quotiens. Quotiens vero loquimur aut non in oportuno tpe: aut non in oportuno loco: aut non vt conuenit audiētibus: tociens sermo malus procedit de ore nostro ad destructionem eorum qui audiunt. Consideremus itaq; qd loquamur: quia pro omni verbo ocioso reddituri sumus rationem in die iudicij. Hec ille. Et vt vult Augustinus. Mutū debet esse os hois nisi ad tria. scilicet ad laudem dei/ad accusationem sui/ ad edificatio=

nem pximi. Quãta autem sollicitudine ac industria moderanda custodiẽdaqꝫ sit lingua monstrari potest.

Auctoritate
Ratione
Exemplo.

¶ Primo auctoritate Canonica videlꝫ iuridica et poetica. Canonica prouer. 13. Qui custodit os suum custodit animam suam / qui autẽ immoderatus est ad loquenduꝫ sentiet mala culpe. inquit delyra et gehenne. Juridica seu ecclesiastica. De cõse. di. 3. c. nichil et est pius papa. Nichil pdest hoi ieiunaẽ ꝛ orare nisi mẽs ab iniqtate ꝛ ab obtrectationibꝰ lingua cohibeat glosa sup illud nõ pdest ƀt ad vitã etnã. vt de pe. d. 3. ℣. opponitur ꝛ c. si quis autẽ. Poetica cathonis. s. poete moralissimi di. Uirtutem primam puto ꝑpescere linguam. Proximus ille deo qui sit ratione tacere. Ratione inqꝫ. Nam vt ait gregorius in pastorali. ꝛ habetur 43. d. c. si rector. Sicut incauta locutio in errorẽ protrahit Ita indiscretum silentium eos qui eruderi poterant in errore derelinquit. Quod bene conside rans. ps ait. Pone dñe custodiam ori meo: et ostium circũstantie labijs meis. Ut non declinet cor meum in verba malicie. Non enim ori imponi parietem: sed ostium petit: quod videlicet aperitur et clauditur. Q si nesciat quis discrete loqꝫ tpe ꝛ loco prout decet: studeat saltem sapienter tacere. Job. 13. Utinam taceretis vt putaremini esse sapiẽtes. ¶ Secundo lingue custodia ostenditur necessaria ratione. Est nanqꝫ multiloquium.

Occasio culpe.
Signum stulticie.
Causa displicentie.

¶ Est primo occasio culpe. ꝓuerbio. 10. Jn multiloquio nõ deerit peccatũ. Socrates phs cuꝫ inter multos taceret: interrogatus cur hoc faceret: respõdit: qꝛ me locutũ fuisse sepe penituit / tacuisse vero nunqꝫ. ¶ Est secundo multiquium signuꝫ stulticie. Ecclesiastes. 10. Stultus verba multiplicat. Solon phs cum alijs loquentibus taceret: interrogatus vtꝝ taceret propter inopiam verborum: aut quia stultus esset. respondit. Nullus stultus tacere potest. ¶ Est tertio cã displicentie. Ecclesiastici. 20. Est tacens qui inuenitur sapiẽs: ꝛ est odibilis qui procax est ad loquendum. Xenocrates cuidam verboso ait. Si nostris auribus te audires taceres: quasi diceret. Si ṽba tua displicerent tibi sicut nobis taceres. Jdẽ etiam xenocrates cuidaꝫ multum loquenti ait. Optimuꝫ

et aures duas audiēdum a natura recepimus: quasi dicat. Pauca debemus dicere/multa audire. Ideo Jacobi primo Sit omnis homo velox ad audiendum/tardus autem ad loquendum. ¶ Tertio lingue custodia ostenditur exemplo q̄ʒ necessaria. Recitat enim beatꝰ gregorius libro. 4. dyalogorū de quadā sanctimoniali femina: que carnis quidā continentiā habuit: sʒ lingue procacitatem atqʒ stultiloquium nō declinauit. Hec igit̄ defuncta atqʒ in ecclesia sepulta est. Eadē autem nocte custos eiusdē ecclesie per reuelationē vidit/qꝛ deducta ante sacrum altare p medium secabatur: et pars vna illius igne cremabatur: ⁊ pars altera intacta remanebat. Cumqʒ hoc surgens mane fratribus narrasset: et locum ostēderet in quo fuerat igne consūpta. Ipsa flamme combustio ita ante altare in marmoribus apparuit: ac sic illic eadem femina igne corporeo fuisset cōcremata. Qua ex re apte dat̄ intelligi: qꝛ hiꝰ quibus peccata dimissa non fuerint ad euitandum iudiciuʒ sacris locis post mortem non valeant adiuuari inquit gregorius. Quā etiam sit dampnabili lingue vicium. Ut enim notat idem gregoriꝰ in pastorali. Si de ocioso sermone ratio exigatur: pensemꝰ que pene multiloquio maneat in quo etiam per noxia verba peccat̄. Propterea bene dicit̄ Jacobi primo. Si quis putat se religiosum esse nō refrenās linguam suā: sed seducens cor suū huius vana est religio. Ad linguagium siquidem cognoscitur de aliquo si sit ciues paradysi vel inferni futurus. mathei. 26. Loquela tua manifestū te facit. Paradysi cū loquitur v̄ba laudis: puta veritatis christi honorationis dei: edificationis proximi. Inferni cuʒ prorūpit in verba offensionis puta blaspemie/detractionis impuditie. Prouer. 18. Mors et vita in manibus lingue. Nō tam ratione gustus q̄ʒ ratione loquele ait bonauentu. Quot igitur proth dolor hominuʒ in baratri profundum descēdunt Quot ora laxata vides ad v̄ba vana/scurrilia: mendosa: ad iuramenta/periuria/blasphemias/ad susurrationes detractiones/contumelias/ad derisiones maledictiones subsannationes/ad v̄ba impudicie scādali et pessimi incitamēti. Acuerūt inq̄t ps̄ linguas suas sicut serpentes/venenum aspidum sub labiis eorum. Emēdentur ey a si sue saluti prouidere cupiunt vti excitantur in proposito verbo. U. inam. ⁊c̄.

Utinam. &c. vt prius sermone primo. Nec mirũ. habẽs eni ignẽ accensũ in domo sua / et extinguere nolẽs miraretur nullus si domus cumbureretur. Nec valet si diceret quis: quia voluntatem habebat extinguendi. Dicitur enim extra de reg. iu. li. 6. Mora sua cuilibet est nociua. Et de electione et electi potestate. c. cũ inter vniuersas. Ubicumq mora affert periculum nullatenus est differendum. Et. ff. ex quibus causis maiores. l. Non enim negligentibus subuenit: sed necessitate rerum impeditis. Sicut nullus miraretur si habẽs funem in collo nollens soluere vel prescindere suspendaretur vel strangularetur.

Ad obstinatos pctõres ignem infernalem nedũ per mensem vel per annum sed per annos plures in conscientia portantes funẽ quo suspẽdemini ab annis multis habentes verba sunt ista. Q' eni peccata mortalia ignis vocentur: testatur iob 21. de peccato loquens. Ignis est vsq ad perditionem deuorans. Q; vero eadem peccata funibus comparentur: testatur sapiẽs prouer. 5. Iniquitates sue capiunt impium: et funibus peccatorum suorum constringitur. O quot sunt damnati nunc qui talem ignem poterant extinguere / qui funem poterant scindere vel soluere qui tamen ineternum comburuntur. Quare emendati peccatores penitentiam agant: vti ex verbo inducuntur assumpto. Utinam &c.

Utinam saperent. &c. vbi supra due partes vt pus Pria salutis querẽde inductiua Secunda vie tenende directiua seu instructiua.

¶ Quo ad primam: quia viso de morte et iudicio videndum de supplicio / merito in primis querit. An deus possit pretermittere opera iusticie. Respondet Ricar. d. 46. quarti li. señ. q opera iusticie secũdum q iusticia respicit exigẽtiam demeritorum absolute: deus potest pretermittere et pretmittit etiam in punitione perpetua dãnatorum: quia punit eos citra condignum non q̃tum ad pene durationem: sed q̃tu ad intensionem respiciendo ad eo demerita absolute. Opera aũt iusticie secũdum q respicit exigentiam meritorum vel demeritor in comparatione ad condecentiam bonitatis suipsius retribuentis pretermittere nõ põt / sicut nec illud negare qd suam decet bonitatẽ. Hec ille.

¶ De supplicio autem reproborum tria sunt videnda.

Penarum varietas.

Penarum acerbitas
Penarum eternitas.

¶ Pro primo. Licet in inferno tanta sit diuersitas penarũ ac dolorũ varietas: ꝙ nec lingua posset exprimere: nec intellectus comprehendere: nec mẽs hominis cogitare/potest nichilominus ad duplicem penam reduci dampni et sẽsus. Nam pena est perceptibilis carẽtia boni conuenientis vel perceptio presentia mali disconuenientis. Pena dampni causatur precipue ex carentia visionis diuine. que iuxta ricar. vl. d. 4 senten. apprehensa vt ex actuali malicia proprie voluntatis proueniens. maior est pena q̃ pena sensus. Pena ꝟo sensus tam interioris q̃ exterioris causatur ex presẽtia supplicij. presertim ratione triplici.

Loci.
Socij
Tormenti

¶ Primo rõne loci. Est enim ĩfernus loc⁹ vilissimus ĩ cẽtro terre velut carcer damnatoꝝ a deo sapientissimo ordinatus tenebrosus et totus obscur⁹. Math. 22. Mittite eum ĩ tenebras exteriores Ueruntamen vt notat Tho. i 4. scripti. d. 50. q. 2. est ibi aliquid luminis q̃tũ sufficit ad vidẽdũ illa q̃ torq̃re possunt. Et ad hoc satis facit naturalis scit⁹ loci. quia in medio terre vbi infernus ponitur nõ potest esse nisi ignis feculentus ꝛ turbid⁹ ꝛ quasi fumosus. Hinc grego. li. 9. mora. ꝟs⁹ finẽ dicit. Ignis inferni q̃uis ad cõsolationem non luceat. tamẽ vt magis torqueat ad aliquid lucet. Nam sequaces quosq3 suos secum ĩ tormẽto reprobi flamma illustrante visuri sunt. quorũ amore deliquerunt. ¶ Secundo ratione societatis. Erunt nanq3 socij dampnatorũ nequissimi spũs et maligni dyaboli. Quãtũ enim sit eoꝝ societas dira atq3 molesta potest cognosci ꝑ effectus pestilẽtes quos exercent in illis quos deo permittẽte obsident in hac vita. Nam adeo illos turbant et sic grauiter vexant. vt quandoq3 sic obsessi muti aut surdi fiant. quandoq3 manibus proprijs seipsos lacerent ꝛ discerpant. quandoq3 nisi cathenis cõstringerent etiã domesticos et amicos conentur opprimere. Quid igit faciẽt dyaboli cum illis quos in inferno volente deo pro libito suo vexare poterunt. si talia agunt hic cum his qui de eorũ manibus et potestate possunt penitus liberari. ¶ Tercio ratione tormenti. Est enim ibi acerbitas ardoris. attrocitas algoris/immensitas fetoris/fumi obscuritas/tenebre palpabiles/procella terribilis/penuria famis/ariditas sitis/cõsor

tiū demonum/vlulatus et gemitus/fletus et stridor dentium. sūtq3 ibi alie innumerabiles pene scriptura teste. Inter quas pre desperatione blasphemabunt dampnati. seipos parentes suos/deum et angelos et omnē creaturā. Apoca. 16. Blasphemauerūt deum celi: pre doloribus et vulneribus suis. ¶ Pro secundo sumatur illud de dampnat3 dictū. Apoca. 14. q bibet devino ire dei. Et ysa. 24. Amara erit potio bibentibus illam. Siquid tam acerba est illa inferni pena q nulla alia siue mundi huius sine purgatorij ei est adequāda seu comparanda. Cuius acerbitatē probāt tria videlicet.

Intensio.

Impermixtio.

Continuatio.

¶ Primū est intensio. Job. 10 Deuorabit eos ignis qui non succendet. Omnipotētia siqd dei cuius virtute facta sūt oia et mouētur. dampnatos in inferno intensissimus ignibus faciet cruciari. quib9 eorum corpora vehementissime ardebūt et consumi omnino non poterunt. anime vero corpora viuificantes dolorem durissimum tollerabunt et mori non poterunt. O q̄ vrens q̄ ardēs q̄q3 laboriosa est illa flamma. In qua miseri lugebūt/clamabūt suspirabunt et non exaudient ysa. 33. Quis habitabit ex vobis cum ardoribus sempiternis. ¶ Secundum est impermixtio. Nam sicut in celo sunt omnia bona simpliciter vltima consummatione perfecta sine admixtione cuiuscunq3 mali. Ita in inferno sunt omnia mala in suo summo. sine admixtione cuiusuis boni/solatij aut refrigerij. Est enim ibi summus dolor/sūm9 ardor/sūma frigiditas/sūma egestas/sūma mesticia/sūma furia/sūma i cūcti malis acerbitas. Deutero. 32. Ignis succensus est in furore meo et ardebit vsq3 ad inferni nouissima. ¶ Tercium est cōtinuatio. Apocalip. 14. Non habent requiem die ac nocte. Nulla enim in penis cūctis interpolatio erit. Aliquātulum solatium est egroto quando aliqua interpolationis requies est in morbo. augmentum vero doloris est passionis continuitas. Judicum. 20. Nō erat morientium requies. Horribilia sūt predicta ad cogitandū/terribilia ad annunciandum: sed grauissima ad tollerandū Asserunt nonnulli et si falso se a peccatis minime abstinere posse puta luxurijs/vinolēcijs fraudibus/periurijs/detractionibus/rixis aut alijs. Quib9 dici potest illud iheronimi li.

de simbolo. Anathema qui dixerit christum dominum precepisse impossibile. Utinam facerent quod dicit prosp li. de vita contemplatiua. Ad penam inquã que peccato debetur. mens anteq̃ peccet aspiciat. cruciatus ac dolores qui sequi solent peccatorem carnalibus incentiuis opponat. nichil eã peccati delectabit. nec ad peccandum delectatio vlla inclinabit. Si inquit gregorius impij penas ad quas properant aspicerent: profecto gressus reflecterent. ¶ Pro tercio dicit Math. 25. Discedite a me maledicti in ignem eternum. Nõ enim solum multiplex et acerba quinetiam eterna est gehẽnalis pena. Nec cuiq̃ videat durum. cum iustissime de⁹ puniat malos eterno supplicio.
Tum propter obiectum.
Tum propter volitum.
Tum propter contemptum.
¶ Primo propter obiectum. Quelibet enim offensa consideratur non solum respectu actus sed respectu dignitatis ꝛ illius qui offenditur. Quanto etenim persona que offẽditur dignior est. tanto culpa in illã commissa grauior. et per consequẽs pena debet esse durior Sicut qui regem offendit grauius punitur q̃ qui offẽdit famulum vel aliquem rusticum Uidemus enim secundum iura ꝙ pro crimine leze maiestatis quis decapitat. vel perpetuam seruitutem demeretur. Si ergo tanta est offensa quãtus ille qui offẽditur cum mortaliter peccans deum qui est ĩfinitũ bonũ offẽdat. et caritatẽ ꝑ quã est societas beatorum. tam visione dei q̃ beatorum societate eternaliter ꝑuari debet et eterna pena puniri.
¶ Secundo propter voluntatem. Nam omne peccatum tãtum graue est quantum volũtas ad illud ardentius se inclinat. Et quia voluntas malorũ q̃ diu in hac vita sunt. Ita se inclinat ad peccatum ꝙ semper velit peccare. patet quia morituros se sentiunt et peccare nõ desinunt. veniunt ad ianuas mortis et de peccatis non veraciter dolent. ergo iustus iudex qui cor aspicit magis q̃ opus debet eos pena ieternum duratura punire. hinc gregorius. c. voluissent. de pe. d. pria Uoluissent iniqui si potuissent sine fine viuere vt potuissent sine fine peccare. Ostẽdunt enĩ quia in peccato semper viuere cupiunt q̃ nunq̃ desinũt peccare dũ viuunt. Ad magnã ẽ iudicãtis iusticiã ꝑtinet vt nũq̃ careant supplicio qui in hac vita nunq̃ voluerunt carere peccato. ¶ Tercio propter cõtẽp

tum. Peccatores namq3 con=
temp nunt infinitum bonum ꝛ
eternū gaudium: quod potuiſ
ſent eligere. Et quia volūtarie
elegerūt eternum malum. iu=
ſte illis eterna ſupplicia cōdo=
nantur. Unde auguſtin9. 21. li.
de ci. dei. c. 12. inquit. Fact9 eſt
malo dign9 eterno qui hoc i ſe
peremit bonū quod eē poſſet
eternum. Audiūt ſiquidē pctō
res ſcripturas clamantes/ ꝓ=
mittētesq3 tam feliciſſimis ꝛ co
pioſa bona atq3 iocunda in re=
gno celorum amicis dei et ipſe
de his non curant. Uocat eos
deus ad paradiſi delicias ꝑ di
cta ſāctorum ꝑ terrores cōmi
nationum per ſuauitatēq3 be=
neficiorū. ꝛ audire cōtempnūt
O benedicti dei ordinata iuſti
cia que malos eternis cruciati
bus deputaſti. Null9 profecto
de te conqueri poteſt. O miſe=
rabilꝭ dāpnatorū cōdicio que
tātam experitur ſeueritatem
vt finem illorum pena nūq3 ſu
ſcipiat. Libet hic inſerere exm̄
de illo qui pariſi9 habuit ſoci=
um qui religionē eſt ingreſſus
Cum euz viſitaret petijt ab eo
verbum edificationis. Cui di=
cit. Cum ingredi volueritis le
ctum domine ꝯſideretis i quo
iacebunt in inferno. Quo ꝟbo
motus ille i ſero noluit iacere
in lecto. ſtatimq3 religionē eſt
ingreſſus ſequendo ſentētiam

preaſſumptam. Utinam ſa. ꝛc.
¶ Quo ad ſecundā partē. Ui=
ſo de cordis mūdicia ꝛ oris cu
ſtodia. videndū de corporis di
ſciplina cum ſibi debeat vnuſ=
quiſq3 reddere hec tria. Diſci=
plina autē ſecundum hugonē
de ſ. vic. eſt mēbrorum omniū
motus ordinatus ꝛ diſpoſitio
decens in omni habitu ꝛ actio
ne. preſertim vt ſit quis.

Sobrius victu.
Moderatus habitu
Ordinatus geſtu.

¶ Primū igitꝭ de quo nunc vi=
dere ſufficiet eſt victus ſobrie=
tas. Pro quo occurrit illō gre=
gorij. Si a carne hoc quod li=
bet abſcidimus mox i ſpū qđ
delectat inuenimus. ꝛ illud ber
nardi. Si pnīa noſtra crudeli
miſeratione minuitꝭ paulatim
gēmis corona nr̄a priuatꝭ. Il=
lud etiā auguſtini. Si iquiras
inuenies non alitꝭ in nobis re=
gnare ieſum niſi ꝑ aſperitates
quo fit: vt delicioſi inimici ſint
crucis chriſti. Hoc ſuppoſito.
Cum ſcdm Tho. i ſcdā ſcde. q.
148. gula ſit inordinatus ap
petitus cibi ꝛ potus recedens
ab ordine rōnis in quo cōſiſtit
bonū ꝟtutis moralꝭ. debet ordi
nari appetitus ille cibi ꝛ pot9
quo ad tria ꝑcipue. vz quo ad

Quātitatem.
Qualitatem.
Modalitatem.

¶ P͛mo q̄ ad q̄ntitatē ne come-
dat quis nimis seu bibat. De
filiis eni israel in deserto pere-
grinantibus reprobe legitur.
ps. 77. Manducauerunt ⁊ sa-
turati sunt nimis. Et perpetra
ri pōt iste excessus ita circa vi-
lissimos cibos. sicut circa deli-
catos. De q̄ntitate autē cibi ⁊
potus nō pōt dari vna certa re
gula oībus scꝫ eandē mensu
ram. sed plus ⁊ minus exigit̄
scđm varietatē cōplexionū et
fatigationū. Unꝰ etiā ⁊ idem
plus idiget vno tēpore q̄ alio
secūdū dispositionē sui corpo-
ris. Tātū ergo pōt ⁊ debet q̄s
comedere ⁊ bibere q̄ntum cre-
dit se indigere ad sustentatio-
nē ⁊ executionē eorū que sibi
incumbunt agenda. Ita vt nō
vsq̄ ad nauseā sumat. sed cū
aliquali adhuc appetitu finē
faciat. Unde augustinꝰ li. ꝯf.
ait. Iussisti dn̄e vt ad alimēta
sicut ad medicamina acceda-
mus. Sicut eī sumit̄ medicina
nō ad delectationem/sed pro-
pter necessitatem. s. ad preser-
uandum corpus a morte. ⁊ cū
timore sumitur ne ledat: ita ci
bus debet sumi ad sustentan-
dum corpus ne deficiat ⁊ cum
timore ne offēdatur ex nimia
complacencia. ¶ Secūdo de-
bet ordinari appetitus cibi et
potus quo ad qualitatē ne q̄-
rat q̄s comedere cibos nimis
delicatos propter delectatio-
nem vt capones/fesanos/per-
duces/lampredas/strutiōes/
vina electa et huiusmodi. Hu
ic erat deditꝰ ille diues q̄ post
ea sepultꝰ est i inferno. Lu. 16.
Hoc peccato peccauerūt iudei
dum non contenti māna appe
tierunt carnes. ⁊ dn̄s dedit eis
coturnices. Sed quid? Adhuc
esce erant in ore ipsorum et ira
dei descēdit sup eos. nūeri. 11.
Si quis tamē vtatur cibariis
delicatis propter īfirmitatem
hos exigentem aut ꝓpter ge-
neris nobilitatem vt principes
aut propter temporis congrui
tatem vt in nupciis ⁊ cōuiuiis
discretꝫ. pōt hoc esse absq̄ pec
cato: vt notat augu. 41. d. c. q̄si
quis. ⁊ c. non cogant̄. Lauda-
bile nichilominꝰ est a pueritia
etiā filios nobiliū assuescere ci
bis grossioribus. Hoc sub exces
su comprehēdi pōt ponere ni-
mis de tp̄e ad preparādum ci
bos vt magis delectent. puta
vt sint varii assati lixi. cum a-
romatibus cum saporibus: et
huiusmodi. Hoc vicio labora-
uerunt filii hely. sacerdotis. vt
scribitur p̄mi reg. 2. ¶ Tertio
debet ordīari huiusmodi cibi
et potus appetitus circa mo-
dalitatem siue modum sumē-
di. ne videlicet nimis ardenter
seu nimia auiditate cibū ⁊ po-
tum quis sumat. Ad qđ ꝑtine

ervidet comedere nimis rapa citer ⁊ festinanter. Et licet q̃d habeant a naturali conditiõe vel assuefactione tamẽ corpori nocet quia non ita bene põt cibus digeri quasi integer deglutitus. ⁊ minꝰ bene edificat. Et cũ ꝓcedit ex inordinato appetitu delectationis gule peccatum est. Hoc inordinato appetitu hoc vicio superatus ꝓpter vnam escam. s. lentis edulium vendidit esau primogenita sua. vt recitat aplũs hebre. 12. ⁊ narrat gen̄. 25. hac sub i ordinatiõis specie comprehẽdi queunt. qui horam statutã vl' consuetã anticipare seu exire attemptant. absq; causa vrgente seu ratiõabili. Nã si exigit infirmitas vl' alia causa rationabilis omis hora est ydonea. Cum non est ieiunium cõmunis modus christianorum est bina comestio. s. prandium ⁊ cena. ⁊ per hoc sanius viuit. Qui eni comedũt pluries i die vt animalia bruta sunt: nisi labor excuset aut aliqua causa iusta. Sed quid de infelicibus porcinisq; horum temporum hominibus gulosis ⁊ ebriosis. inimicis crucis christi quorum deus venter est. et gloria in cõfusionẽ eorũ qui terrena sapiunt. Quibus inculcatur illud ysa. 28. Omnes mense plene sunt vomitu. Si verũ sit dicãt conuiuia nuptias et cõmatres frequẽtãtes. Utinã põderarẽt iacturã corpis et spũs tpalem et eternã quã propter hoc icurrunt. sed et innumera vt sic loquar inconueniẽtia cibi ⁊ potꝰ excessu prouenientia. Ut enim notat ambro. lib. de paradiso; habet q̃. 35. d. c. sexto die. Gula a paradiso regnãtem expulit. abstinentia ad paradisũ reuocauit errantem. Audiãt vl' ipsum saluatorem luce. 6. di. Ue vobis qui saturati estis q: esurietis. Ut vel sic resipiscant et penitentiam agant saluti ꝓprie consulte prouidendo. sequendo propositionis assũpte instinctum de peccatoribus dicentis. Utinam saperent. ⁊c.

Utinã saperent ⁊c. vt sermone prio vsq; Nec mirũ. Optarẽt omnes saluari: sꝫ paucissimi sũt qui opera salutis velint facere. Oportuit ei christum pati. luce vltio. nõ solum tempore passiõis sed etiã ab hora sue natiuitatis. ⁊ oẽs sancti passi sunt. Gala. 5. Qui christi sunt carnem suam crucifixerunt cum vicijs et concupiscentijs. Quid ergo mirum si plures dampnentur cum pene omnes corpis delicias q̃rant. et afflictiones pro dei honore et anime salute refugiãt. Dicitur enim. ff. ad legem iuliam maiestatis. l. 3. q' fugiens

a bello et principem suum relinquens infamis efficitur. Id habetur. 6.q.pria.c.infames. venitqz talis capite plectend9 ff.de re militari.l. Ad vos indu ratos peccatorez q̄ die noctuqz vacatis ludis delicijs igurgitatiōib9 ac voluptatib9. Pugnauit saluator contra dyabolum non armis corporalibus. sz paupertate/humilitate/fletu/austeritate vt princeps mūdi huius eiceretur foras. Sed nunc ipse saluator per psal. potest querere. Quis cōsurgit michi aduersus malignātes aut quis stabit mecum aduersus operantes iniquitatem. Proth dolor nunc potest dici de maiore parte christianorūz. quod de apostolis dicitur tempore passionis Mat. 26. q omnes relicto eo fugerunt. quoniam pauci sunt vel nulli qui eius sectentur humilitatem/ paupertatem et fletum. ymo pauci q̄ recogitent. quod nichilomin9 requirit: vt sue saluti prouide consulant. pūt innuit thema. Utinam saperent et intel. &c.

Utinam saperēt. &c. vbi s̄ Due partes.

Prima salutis querende inductiua.

Secunda vie tenēde directiua

¶ Quo ad primā qz tacto de supplicio reproborum dicendum vel breuiter de pena purgandorum pulcre in primis q̄rit. An pena purgatorij sit voluntaria. Respond. b. bonauē. d. 20. 4. li. senten. q aliqua pena dr triplicit volūtaria. Uno modo qz assumit a voluntate imperante. sicut est pena penitentialis. Alio mō qz sustinetur a volūtate acceptāte sicut est pena martyrum qz adeo placet q ea liberari non vellent.

¶ Tertio modo est q̄dā pena q̄ acceptat et sustinet a voluntate tollerante: vtpote pena q̄ est cū paciētia: ita q ei9 oppositum est in desiderio. sicut cum amans et desiderans sanitatē infirmat sustinet q̄d infirmitatē tanq̄z penā diuinit9 inflictā. tamē ab ea liberari procurat. et illud minime hz rationē voluntarij. Hoc modo est voluntaria pena purgatorij in viris iustis qui voluntarie eam sustinent et desiderant vehemēter ad patriam peruenire et ab alijs sibi auxilium preberi. De qua purgatorij pena sine qua paucissimi ad celum euolant. tria sint in presenciarum intuēda videlicet.

Ueritas.

Asperitas.

Iocunditas.

¶ Pro prio notat sacer bonauē. d. 20. 4. sētēn. q sicut dicit script a. & auct as sctōrum. & ples reuelatiōes & ratiōes cōcedūt

et ecclesia vniuersalis confir=
mat que orat pro existentibus
i purgatorio absqz dubio post
hanc vitā est ponere penā pur
gatoriā. An autē ad purgatio
nem aiar. sit aliquis locus spā
liter deputat⁹ dicit ricar. d. 21
4. senteñ. q in inferno sūt tria
loca se habentia scdm superi⁹
et inferius. In loco maxime i=
fimo sunt dampnati pro pctō
actuali. In illo q̄ est immedia
te supra illū sunt dāpnati p so=
lo peccato originali. In loco q̄
cōsequenter est supra illū sunt
aie que purgank quia ibi de le
ge cōi purgānk qzuis alique a
libi purgenk ex ali q̄ causa spe=
ciali. s. vel vt viuētibus aliquid
nuncient. vel vt suffragia p se
impetrēt. et vt patiēdo vbi pec
cauerūt dei iusticiā aliquibus
sensibilibus manifestēt. In ip
so autem purgatorio vt notat
bonauen. breuilo. parte. 7. ad
tps recipitur et igne corporali
spūs iustorū qui in hac vita nō
impleuerunt pniam et satisfa=
ctionem condignā. illic affligē
tur scdm plus et minus. scdm
q plus vel minus de cremabi
libus secum ex hac vita traxe
runt. Habetur enim tercū reg.
6. q malleus et securis z oīne
ferramentuz nō sūt audita in
domo cū edificarek: qm i padi
so nulla fiet purgatio. sz ātēqz
qs ibi itret oz ipsū purgari a=
deo vt aīa ei⁹ restituak i purita
te illa in qua erat nouiter bapti
zata. Heu durum verbū sed tñ
verissimum. In hui⁹ figura re
stituta est caro naamā leprosi
sicut caro pueri puuli. 4. re. 5.
O quādo purgabunk oēs sco
rie nostre tā cogitatiōes qz sen
sus verba et opera. Hic ponde
rare libet quō pctōribus non
iponik nunc pnia debita ppt
periculū transgressionis. sz ibi
totū supplek. qztū cōsultius a=
gerent peccatores si hic satisfa
cerent. Unde et verū est verbū
ezechiek. 4. Diē pro āno dedi
tibi. quia plus valeret hic vna
dies penitētie qz annus i pur=
gatorio. Aduertendū tamē cir
ca veritatē illi⁹ pene. iuxta bo
nauē. z ricar. q qzuis boni āge
li et mali assistant morientib⁹
boni ad iuuādum / mali ad no
cendum si possunt. tamen in lo
co penali ipsius purgatorij nō
puniunk aie misterio demonū
nec misterio bonor. angelor.
sz sola diua iusticia ignem pur
gatorij sicut instrumentū ap=
plicante ad punitionem earū.
¶ Pro scdo asserūt doc. theo.
q pena purgatoria sit maxia
omnium penarū tpaliū. Intel
lige ait bonauē. comparando
non minimam penam purga=
torij ad maiorem mundi. sed
maiorem purgatorij ad maio
rem mundi huius. Probatur.

Auctoritate
Ratione et
Exemplo

¶ Prio auctoritate augustini li. de vera et falsa penitentia ⁊ habetur de pe. d. 7. c. vlti. Hic etiam ignis: et si eternus non sit miro tñ modo grauis est excedit eni omnem penā quam vnquam aliquis passus est in hac vita. Nunqȝ in carne tanta inuenta est pena: licet mirabilia martyres passi sint tormenta. ¶ Scdo probatur ratione. Et secūdum ricar. potest sumi ratio ex causa ipsius pene. Nā pena causatur dupliciter scilicet ex absentia boni amati et presentia mali oditi. Et vtroqȝ modo pene purgatorij maior est qualibet pena temporali.

Anime enim in purgatorio qr motus earum non retardatur mole corporis vehemētissime desiderāt cū deo perfecta fruitione coniungi. Et ideo ex huius coniunctionis absentia vehementissime affligūtur/maxime cum videant tempus aduenisse: quo cum deo perfecte essent coniuncte si dum erant in corporibus penam suis peccatis debitam persoluissent. Similiter ignis affligens animaȝ in purgatorio magis est actiuus igne nostro: qui tamen inter alia elementa maxime est afflictiuus. Ideo pene purgatorij longe grauior est qȝ alia pena in hoc mundo. ¶ Tertio probatur exemplo. Refert nā qȝ ianuensꝭ de magistro silo habente parisius scolarē familiarissimum egrotantē: quē obnixe rogauit vt post mortem ad eum rediret: ⁊ de suo statu diceret. Rediens scolaris cū capa sophismatibus cooperta ⁊ intus flamma ignis tecta: qui asseruit illam habere ꝓ gloria quā in sophismatibus habuerat. Magister silo penam paruam estimans extendit manū suā ⁊ gutta cadente super eius manum citissime cum terribili dolore perforata est. Et ait defunctus. Talis ego sum totus. Illico magister silo seculū voluit deserere ⁊ religionē intrare. Et congregatis scolaribus dedit eis hec metra. Linquo coac ranis/luxuriam scȝ voluptuosis/cras coruis/auaritiaȝ scȝ auaris/vanaqȝ vanis/supbiam scȝ pomposis. Ad logicā pergo/ que mortis nō timet ergo. i. ad religionē vbi bene viuendo nō timetꝛ stimulus mortis. ¶ Pro tertio. Inter acerbitatem penarum sentiūt anime in purgatorio existentes multam iocunditatē maxime propter tria videlicet.

Propter certificationem
Propter subuentionem.
Propter sctōrum affectionem.

¶ Primo: quia iam certificate sūt de gloria ⁊ beatitudine ad quam debent peruenire. Notandum tamē secundū bonauē. in. 4. sniaꝝ. d. 20. ꝙ anime ille maiorem certitudinem habent ꝙ ille que in via sunt ⁊ illa certitudo media est inter certitudinem patrie ⁊ certitudinē vie. In patria siquidem est certitudo tentonis euacuās expectationem ⁊ timorem. In via autem est certitudo expectationis mixta timori: qꝛ quilibet labi potest dū est viator. In purgatorio vero est medio modo. scꝫ certitudo expectationis: qꝛ nondū obtinuit: sed est euacuatio timoris ꝓpter liberi arbitrij cōfirmationē: qꝛ omnino fit ꝙ deinceps peccare nō possunt: nā cōfirmati sunt in gratia: quod eis accedit ad leticiam et iocūditatem. Propterea sapientie 3. dꝛ. Spes illoꝝ īmortalitate plena est. ¶ Secūdo gaudēt anime existētes in purgatorio. propter subuentionem quādo subuenitur eis per suffragia viuorū. Quod innotescit eis tripliciter. primo diuina inspiratione. Scdo angelica reuelatiōe vt dicit. 13. q. 2. c. fatendū. tercio morientiū nouiꝫ intimatiōe Adde quarto experientie cognitione: quia ꝑ suffragia que impendūtur eis experiunt sibi diminui penā. Conueniens nā ꝙ est vt innotescat eis a quibus et que suffragia ꝓ eis fiant: vt cum de purgatorio fuerint liberate ⁊ in gloriam angeloruꝫ assūpte grās suffragatoribus suis impendāt ꝓ eis apud largissimum miseratorem omniū deum intercedentes. Non enī possibile est vt ingratitudo vel aliud quodcūqꝫ viciū locū habeat in gloria sempiterna.

¶ Tercio gaudent aīe in purgatorio propter sanctorum affectionem. Superni enī ciues orant ⁊ rogant dominū iesum christum pro illis proximis suis quos cruciari cernūt. Secūdum enim sctm̄ bonauē. in. 4. d. 45. duo inducunt sctōs orare pro his q̄ in purgatorio sunt Primum est eorum necessitas qua indigent ab alijs releuari. Secundum est dei voluntas: qui vult ꝙ vnum membrum releuet aliud. Tercium addi potest scꝫ futura iocunditas siue felicitas vt videlicet eorū gloria accidētalis augeatur: cum videant eos futuros conciues suos. Unde credendum est ꝙ angeli sancti semꝑ visitent eos et cōsolentur. Ponderare libet nichilominus in calce partis huius ꝙ infideles crudelesqꝫ ac ꝑinde reprehensibiles sint q̄ subuenire defunctis negligunt cōtempnūtue presertim parentibus ac benefactoribus ceteris

q̄z quibus spiritualiter obligā-
tur. Si quis patrem suum pro
brevi summa incarceratū ha-
beret possetq̄z eū absq̄z graua
mine immo cū vtilitate libera
re ꝛ non faceret q̄z detestabilis
esset. Et vos in eadē: sed ꝛ gra
uiori dāpnatione estis. di. pau
lo. prime. thi. 5. Si quis suorū/
ꝛ maxime domesticoꝝ curam
non habet fidem negauit: ꝛ est
infideli deterior. Quid de ha-
bentibus executoribusq̄z te-
stamentorum dicam/ cū teneā
tur strictissime si possunt ꝛ non
exequūt᷑ seu executuri demā
dant grauissime peccāt si ma-
liciose vel negligētia crassa. sē-
perq̄z sunt in mora: nec sunt ca
paces absolutionis: immo ve-
niunt excommunicandi: per c.
qui oblationes. 13 q. 2. vbi ha
betur. Qui oblationes defun-
ctorū: aut negant ecclesijs/ aut
difficulter reddunt tanq̄z egen
tium necatores excommunicē
tur. Propter que oia ad prudē
tiam spectat dum viuimus in
hoc seculo: defunctos adiuua-
re/ penamq̄z quam possumus
pro peccatis nostris exsoluere
sin autē illam in pugatorio do
lenter luemus ꝓpter quod me
rito inducimur nostre saluti ꝓ
uide consulere ex verbo assum
pto quo dr̄. Utinam. ꝛc̄.
¶ Quo ad secundam dicendo
de reddendis sibiipsi. Uiso de
sobrietate victus videndum de
moderamine habit⁹. Pro quo
premittitur illud augu. 41. di.
c. q̄sq̄s. Quid locis ꝛ tp̄ibus et
personis conueniat diligent᷑ at
tendendū est: ne temere flagi-
tia reprehēdamus. Licet siqui
dem viris ꝛ mulieribus se orna
re fm̄ decentiā sui status ꝛ eo-
rum quibus cōuiuunt cōsuetu
dines: dummō vt alexan. in. 2.
parte summe. absit libido i mē
te ꝛ scandaluz in exteriori ope
re. Sniam silr̄ habet sanct⁹
tho. 2. 2. q. 169. ꝛ hoc videt᷑ vel
le: dūmō ornat⁹ nō sit notabili
ter superflu⁹ inuerecūdus aut
impudicus. Ad haꝝ autē sniā
rum intelligentiā fm̄ sctm̄ ber-
nardinū diligēt᷑ inspiciēdū est.

Ad pretritū
Ad presens
Ad futurum

¶ Ad preteritū
inq̄z ꝯsiderādo
an talia orna-
mēta sint illicite acq̄sita vel de
illicitis vt pote per luxuriam/
per malos cōtractus/ rapinas
et huiusmodi. Talis vestis est
est leprosa: que leuitici. 13. cre-
mari iubetur. Et ysa. 9. scriptū
est vestimentum mixtum san-
guine peccati scilicet erit in cō
bustionē ꝛ cib⁹ ignis videlicet
inferni. Loquantur hic ꝛ veri-
tatem dicant singuli aduocati
causidici/ officiarij/ collectores
talliarum/ gabellarum/ peda-
giorum/ coustumarum/ et ali-
os similes. vnde proueniunt

foderature serica veluta/ ⁊ reliqua ornameta tam sua ꝙ vxorum et filiarum an ex redditibus seu stipendiis/ vel potius ex rapinis fraudibus exactionibus/ ⁊ ceterꝭ huiusmodi. Dicant secundo si nō mentientur mulieres ferentes cucufas deauratas/ cathenas ⁊ cathenulas/ anulos/ vittas/ ⁊ discriminalia caputia quoqꝫ ampla de scarleto/ cirothecas fascias/ et ceteras pompas vnde comparuerint/ ⁊ si ꝑcio sue carnis exhibite vel saltem promisse/ qđ pudet dicere. Dicant tertio domini ecclesiastici: si ex fructibꝰ beneficij humiliter ⁊ rite suscepti togas tam amplas/ colorataſqꝫ habeant: an ex beneficijs symoniace vel turpiter seu indebite obtentis. Cuilibet tam viro ꝙ mulieri tali dꝛ Jhere. 2 In alis tuis inuentus est sanguis pauperum ⁊ innocentuꝫ ¶ Aspiciendum est secūdo ad tempus presens. An videlicet talia conueniant statui persone: ⁊ que sit intentio sic deferētis. Stella enim differt a stella in claritate. prime Corin. 15. Sic vtiqꝫ quod vni conuenit / alteri nequaꝙ licet. Status namqꝫ principis a statu differt militis/ ⁊ status militis a statu mercatoris. De intentione vo qualis sit dicitur ysa. 50. Ecce vos omnes accendentes ignē scꝫ aliorūꝫ: accincti flammis videlicet luxurie estis. Nota ergo ꝙ mulier vel vir se parans seu ornans hac intētione vt alium vel aliam ad sui malam cōcupiscentiam trahat / mortale est peccatum: etiam si non sequatꝛ ruina alicuius. de pe. d. 1 c. si cui alijsqꝫ. Ibi enim est ꝓprie ⁊ per se scandalum actiuū et mortale: secūdum Alexan. Ricar. ⁊ Tho. Secūdo si sic diligit talia ornamenta ꝙ etiam si crederet proximum certitudinalitꝛ ex tali ornatu trahi ad peccatū mortale. nihilominus sic afficitur / ꝙ non curaret vt consequeretur complacētiam illam: ⁊ sic iterum est mortale. Tercio dato ꝙ nullū credat ꝓpter talia induci ad fatuūꝫ amorem probabiliter tamē credit proximos estimare se ornare proter alterius complacentiam: licet ita nō sit a parte rei tenetur tamē scandalo huius false opinionis seu suspitionis obuiare. Et qs enumerare sufficeret incommoda ⁊ peccata ex his vanitatibus prouenientia. Offendunt eni deū dampnificāt proximū: vilificātqꝫ subiectū propriū. Propterea ps. Odisti oēs obseruātes vanitates superuacue. ¶ Aspiciendū est tercio tempus futurum ad quas scꝫ expensas: ⁊ per consequēs ad que mala lucra talia

prouocet. Abyssus enim abys
sum inuocat. abyssus scz mala
rum expensarum inuocat vel
prouocat abyssum malorum.
lucrorum. Propterea p̄rie thi.
2. Uolo mulieres orare in ha=
bitu ornato. cum verecundia ⁊
sobrietate ornantes se: non in
tortis crinibus: aut auro / aut
margaritis: vel veste preciosa
sed quod decet mulieres. Sin
autem Iheronimū audiant in
epistola ad furiam. Ornatus
inquit iste non domini vel amē
est sed antichristi. Aut vestien=
dum vt loquimur: aut loquen
dum vt vestiti sumus. Lingua
personat castitatem: ⁊ totum
corpus prefert impudicitiam.
O quot lenocinia: quot proca
citates in conspectu corporis
christi: virginis gloriose ⁊ om=
nium sanctorꝝ. Juuenes vtrius
q̄ sexus sic ornatu aīas christi
precioso sanguine redemptas
nitunt̄ perimere. Usq̄quo ait
iherenias. 31. Delicijs dissol=
ueris filia vaga. Exemplo quo
q̄ talium promouētur alij ad
similia habenda. Alij vero pa
rentes verecundia ducti com=
parere nō audēt. Mala quasi
infinita ex hoc perpetrantur.
Omnibus talibus potest dici
illud apo. 18. Ne participes si
tis delictorū eius / ⁊ de plagis
eorum non accipiatis. Occur=
rit hic exemplum non tacendū
de quadam matrona seu do=
mina diuite: ⁊ pulchra nimis:
que propter eius ornatū mul=
tum visitabatur: que nulla tur
pia audire volens omībus ho
neste respōdebat. Unde factū
est vt quocumq̄ iret / demo=
nem vidit horribilem se sequē=
tem. Ad quam visionē treme=
facta sacerdoti pure ꝯfessa est
et aqua benedicta se aspergēs
crebro: sed nec sic liberata a to
to licet ad tempus eā dimiserit
que venit ad quendam here=
mitam: que oratione fusa an=
te altare diuinitus illustratus
per reuelationem ait mulieri.
Si demon amplius ad te vene
rit dicas ei Quicquid in me ha
bes ⁊ de tuo in me inueneris:
tolle ⁊ amplius non me sequa
ris. Qd̄ cum dixisset apparen=
ti demoni statim demō cuz fu
ria maxima accipiēs capillos
cum tota cute capitis / ⁊ omnī
ornatu extraxit: ⁊ eam quasi se
mimortuaz reliquit. Si huius
temporis infelicissime mulie=
res talem se seqnentē viderent
fortassis timerēt: sed certe ocu
los earum quos mundanitas
nūc claudit / ī futuro pena ape
riet. Moderatū erga cultū cun
cti nūc assumant sue saluti pro
uide consulendo iuxta thema.
Utinam saperent. ⁊c.

UTinam saperent. ⁊c. vbi
supra vsq̄ Nec mirum.

Si enim perquirat a cunctis an saluabuntur. respondet sapiens ecclesiastes. 9. Nescit homo vtrum amore an odio dign⁹ sit. Sed precor quando scietur omnia addit in futurum reseruantur incerta. Ex quo nullus scit si dampnari debeat vel saluari. Quid agēdū restat. Certe respōdeat legis cōsultus. ff. de questionibus. l. 2. Ubi veritas haberi non potest recurrēdū est ad presumptiones. Casus est expressus. c. Afferte michi gladiū. extra de presūptionibus vbi Salomon ex vehemēti presumptione tulit sniam pro muliere que dicit de infante de quo contendebatur inter duas cuius filius esset: ne diuideretur reliqua petente q̄ diuideret. Dicitur quoq₃ extra de re. iu. li. 6. Inspiciamus in obscuris quod est verisimilius. Et trahitur ex c. iuuenis. extra de sponsalibus. Ad vniuersos in peccatis viuentes sit verbū istud. Dicit saluator math. 7. Non omnis qui dicit michi domine dn̄e: intrabit in regnū celorum / sed qui facit voluntatē patris mei qui in celis est / ipse introibit in regnum celorum. Dicant ecclesiasti / et religiosi / symoniaci / et concubinarij / fractores voti / rectores et officiarij reipublice iusticie / calūniatores / scolares ribaldi et lusores / mercatores et mechanici / vsurarij et fraudulenti / mulieres pompose et adultere: si voluntatem dei faciāt: habeantq₃ presumptionem vehementem q̄ infallibiliter dampnabuntur: vt vel sic sue salute consulte prouideāt prout inducit thema. Utinam. etc.

Utinam saperēt. etc. vbi supra due partes.

Pria salutis querēde inductiua
Scda vie tenende directiua.

¶ Quo ad primam: quia postq̄ diximus de supplicio reproborum et pena purgandorum: dicēdū de premio electorum / pu[illegible] in primis queritur. An be[illegible] do principaliter consistat in [illegible] sione intellectus / vel in fru[illegible] ne affectus. Respondet S[illegible] d. 49. quarti sniarum. q̄ cum [illegible] itio correspondeat charitati et visio fidei: et caritas sit potior fide / fruitio similiter erit potior visione. Similiter potentia que plus meruit / plus debet remunerari: voluntas in merito est potior. Tercio inter angelos seraphin est ordo supremus et supra cherubi Seraphi interpretatur ardor incēdij siue amoris. cherubin autem plenitudo scientie. Auctoritates autem sonātes beatitudinē principaliter esse in visione: vt illa io. 17. hec est vita etna vt cognoscant te solum deum verum et

quem misisti iesuz xpm sunt intelligēde sm sco. de visione practica. i. de visione ordinata ad amorem. Similiter illa beati au usti. Visio est tota merces S 3z aūt. b. boua. d. pma pmi sniaꝝ. Status patrie differt a statu vie: quia in patria videbitur deus facie ad faciem: in via autem videt solum in enigmate ꝛ per fidem. Amor autem siue fruitio que quidā fruitio est amor quietatiuus est communis vie ac patrie. Ideo scripture ꝛ sancti loquentes de beatitudine dicunt illam consistere in visione. De qua celesti beatitudine tria sunt videnda.

Loci aptitudo
...rum multitudo
...ie plenitudo.

¶ Primum est loci aptitudo / nobilitas seu excellentia.

Cum ratione preciositatis.
Cum ratione spaciositatis.
Cum ratione immortalitatis

¶ De primo Apoca. 21. Erat structura muri eius ex lapide iaspide. Ipsa vero ciuitas aurū mūdū sile vitro mūdo: ꝛ sūdamēta muri ciuitatꝫ om̄i lapide pcioso ornata. Licet eni celum empireū de auro vl' lapidibus pciosis nō sit: cū auꝝ ꝛ lapides quātūcūqꝫ pciosi sint corruptibiles: ꝛ celū illud sit icorruptibile tñ qꝛ mortales ei⁹ pciositatē capere nequeunt. spiritus sctūs eam sic describit. vt iuxta gregorij dictum per hec que animus nouit surgat ad incognita que non nouit. Habetur eni commento. 10. super propositionem de causis. q recipiens recipit secūdum modum suum non secundum modū rei recepte. Fuit autem valde conueniens q hec ciuitas istud palatiuz fieret de preciosissima materia: vt locus cōueniret locato: ꝛ de ipa loci materia bti haberent gaudium delectationē et exultationem. De secūdo baruch. 3. O israel q̄ꝫ magna est domus dei ꝛ ingens locus possessionis eius magnus est ꝛ nō habet finem excelsus ꝛ immēsus. Si enim secundum philosophantes minima stella existens in firmamēto maior est tota terra. licet ob nimiam distantiam oculis nostris debilibus videatur paruula: q̄ꝫ spaciosum est celum empireū vbi sunt beati: quod sine comparatione est maius firmamento. Ratio tante amplitudinis ad infinitam dei potentiam ostēdendam que euidentius nunq̄ꝫ pāditur q̄ꝫ in celo ampireo cuius magnitudo a sensu hominis minime estimatur. Ad immensam etiam dei gloriam amplian dam que per magnitudinem loci illius perpenditur cum ad gloriam terreni re

gis pertineat habere palati-
um spaciosum. Ad vehementi
am insuper humani desiderij
saciandum: que per amplitu-
dinem patrie illius perfectissi-
me quietatur. Homo enim am
plas possessiões appetit. Ideo
deus sua largissima pietate re
gnum tante magnitudinis su-
is electis pparauit. De tercio.
secunde. corin. 5. Edificationē
inquit paulus ex deo habem⁹
domū nō manu factā: sed eter
nam in celis. In nullo vnq̄ re
gno/ in nulla vnq̄ ciuitate in-
uenta est/ inuenitur/nec inue-
nietur immortalitatis certitu-
do nisi in celesti regno. Si eni
hoc in mundo inueniretur ali-
qua ciuitas i qua homines nō
morerentur: omnes ad eam fe
stinarent. Talis est ciuitas ce-
lestis. Iuxta illud sapientie. 5.
Iusti autem imperpetuum vi
uent: ꝛ apud dominū est mer-
ces eorum. Et nos miseri exce
cati ꝛ infelices nimis: licet co-
gnoscimus q̄ iuxta dictū pau-
li. hebreo. vltimo. Non habe-
mus hic manentem ciuitatem
sed futuram inquirimus pigri
nichilominus sum⁹ nimis eaꝫ
querere/ contempnimus eam
acquirere/negligimus ad eaꝫ
properare. Festinemus igitur
ingredi in illam requiem Inq̄t
paulus hebreo. 4. Ponderan
tes illud sal. math. 7. Quā an
gusta porta et arta via est que
ducit ad vitā ꝛ pauci sunt qui
inueniant eam. ¶ Secūdū vidē
dum est militū ciuium mue mul-
titudo seu multiplicitas. In il-
la eni ciuitate superna tot sunt
q̄ gloriosi ciues / et nobilissimi
principes vt numerari neque-
ant. Ad tres nichilominus or-
dines possunt redigi Primi mi
litauerunt in celo. Secūdi sub
veteri testamento. Tercij sub
nouo. Angeli enim semper fu
erunt in celo/patriarche ꝛ pro
phete quandoq̄ sub priori te-
stamēto: apostoli autem mar-
tyres ꝯfessores ꝛ virgines sub
nouo. De sanctorum angeloꝝ
multiplicitate dr danie. 7. Mi
lia miliū ministrabant ei ꝛ de-
cies centena milia assistebant
ei. De alijs autem sanctis dici
tur Apo. 7. Post hec vidi tur-
bam magnam quam dinume
rare nemo poterat ex omibus
gētibus ꝛ tribubus ꝛ populis
et linguis stantes ante thronū
et in conspectu agni amicti sto
lis albis ꝛ palme in manib⁹ eo
rum. Et clamabant voce ma-
gna dicentes. Salus deo nr̄o
qui sedet super thronū ꝛ agno.
Sed quis contemplari sufficit-
at q̄ inter illa tot milia miliuꝫ
angelorum sanctorū ꝛ sancta-
rum omniū residet rex ille eter
nus: rex regum/ ꝛ dn̄s dn̄anti-
um de⁹ ꝛ homo christus iesus

cuius regni non erit finis. Que quidem iuxta dauiticũ vaticinium. assistit celorum regina et dña angelorum radix sãcta ex qua mũdo lux est orta a dextris eius i vestitu deaurato circundata varietate. i. sãctorum multiplicitate. Ibi enim est color aureus apostolorum rubeus martyrum celestis confessorũ albus virginum. Qui oẽs virginẽ circundantes eam tanquam reginã suã venerãtur et associãt. O quam gliosũ est regnũ canit ecclia. i quo cum christo gaudẽt oms sãcti amicti stollis albis et sequuntur agnũ quocũque ierit. Hec infinita numerositas angelorũ et sãctorum ad gloriã dei spectat. Dicet enim regẽ et dñm ois creature inumerabiles milites ministros et ciues habere. Facit etiam ad leticiã sãctorum. Cũ enim scdm phm. nullius rei sine socio iocunda sit possessio. Quanto plures sunt illius beatitudinis possessores participes et socij. tantomagis eorũ leticia augmẽtatur. Dicit quippe sco. in. 4. sẽten. d. vltima. q. 5. quod tã ta est caritas inter ipos quod vnus participat de bonis oim. Et quamuis naturali amore quilibet plus se diligat quam aliũ: et plus deum actu elicito tamẽ tanta erit delectatio societatis quod quilibet nõ minus vellet pro alio bona quam pro se. Si enim in hoc mundo multi posuerũt corpus in morte pro amico. certe multo maior caritas erit ibi. Unde anselmus ait. Perfecta caritate innumerabiliũ angelorũ et hoiũ. ibi nullus minus diliget alium quam seipsum. nec aliter gaudebit quisque pro singulis quam pro seipo.

¶ Tercium nunc videndũ est leticie plenitudo. In ipsa siquidẽ ciuitate superna est presencia omis boni/carentia omnis mali: et adimpletio omnis desiderij. ysa. 51. Leticia sẽpiterna sup capita eorum. gaudium et leticiã tenebũt quo ad presẽtiam omnis boni fugiet dolor et gemitus quo ad carenciam ois mali. ego ego ipe consolabor vos quantum ad impletionẽ ois desiderij ex clara visione perfectaque fruitione summi boni. Notandum tamen quod in glia ponitur multiplex pmiũ pserti triplex.

Substantiale.

Consubstantiale.

Speciale accidentale.

¶ Primũ consistit i tribus dotibus anime. que sunt visio/tẽtio/fruitio. Secũdũ in quatuor dotibus corporis que sunt claritas/agilitas/subtilitas/impassibilitas. Tercium in tribus aureolis que cõsistunt in quodam gaudio excellenti ab aia vsque ad corpus propter victoriam specialem habitã de tribus inimicis. et dantur martyribus/

E

virginibus et doctoribus: hoc
est veritatem fidei et morum
sane et feruenter docentibus.
Sin autem vereantur saluato
ris verbum. Luce. 11. Ve vo=
bis legisperitis qui tulistis cla
uem sciētie ipsi nō introistis ⁊
eos qui introibant prohibuis=
tis. Sed ponderandum q̄ vni
cuiqꝫ videnti deum tanta est
iocunditas et plena leticia vt
in illa omne hominis deside=
rium quiescat nichilqꝫ amplius
appetat. Siquidem tam ama
bilis tāqꝫ gratuita est visio illa
q̄ si quis proponeret alicui be
ato. vellet ne per milia miliū
annorum esse in hoc mūdo absqꝫ
hoc q̄ videret deum et habe=
ret oms diuitias/oms thesau=
ros/omnes pecunias/ omnes
preciosos lapides/omia iocalia/
omnia regna mundi/omia de
licata cibaria/omnium virorum
clarissimorum famam et glo=
riam: ac desiderabilia queqꝫ q̄
in hoc sclo possunt esse. statim
clamaret. Discede a me ⁊ sine
me esse in delicijs visionis dei
que sola incōparabiliter exce=
dit quecūqꝫ temporalia bona/
quelibet temporalia gaudia /
quamlibet phorum sciētiam /
quālibet regum et imperatorum
preeminentiam. Hinc augusti
nus li. 3. de li. ar. in fine ait. Tā
ta est autem pulcritudo iusti=
cie tanta iocūditas lucis eter=
ne. hoc est incommutabilis ve
ritatis atqꝫ sapientie vt etiam
si non liceret amplius i ea ma
nere q̄ vnius diei mora propter
hoc solū innūerabiles anni hu
ius vite pleni delicijs et circum
fluētia tēporaliū bonorum: recte
meritoqꝫ cōtempnerent. Et li.
10. de ci. dei. c. 16. ait. Illa nāqꝫ
beata visio dei tante pulcritu=
dinis visio est et tanto amore
dignissima vt sine hac quibusli
bet alijs bonis preditum atqꝫ
habundantē nō dubitet ploti=
nus ifelicissimū dicere. Infelix
igitur dampnabilisqꝫ cecitas
cupientium his cum caducis
manere perpetuo. quod delibe=
rate volitum a mortali non ve
nit excusandum. propter quod
emendati sue saluti consulte p
uideant. vti excitantur ex verbo
proposito. Utinā saperent. ⁊c.
¶ Quo ad secūdā ptē. dicēdo
de disciplina corporis ppt debita.
viso de sobrietate victus ⁊ mode
ramine habitus videndū de ordi=
natione gestus q̄m vt antea di
ctum est his potissime in tribus
disciplina cōsistit corporis. Un
de est illud eccle. 19. Amictus
corporis et risus dentium ⁊ in
gressus hois enunciant de illo
Est qdā spūs hois sicut quoddam
castrū obsessū ab inimicis qd
cū habeat multas portas vel a
ditus vna sola nō bn custodita
de facili intrat hostis et capit.

Sensus autẽ corporales por-
te sunt huius castri q̃ si non cu
stodiantur facile castrum capi
tur. Sollicite igitur custodi-
endi sunt presertim tres corpo
ris sensus.
Uisus. s.
Auditus et
Tactus
¶ Pro primo. Job. 31. Pepigi
fedus cum oculis meis: vt ne
cogitarẽ quidẽ de ṽgine. Teste
ei sal. Mat. 5. Qui viderit mu
lierem ad cõcupiscendũ eam:
iam mechatus est eam ĩ corde
suo. Uñ et grego. 32. q. 5. c. qui
viderit Etiã solo visu cũ turpiṫ
vel inupta cõcupiscit adulteri
ũ ꝯmittit. glosa. i. fornicatio
Et aug. ibid. c. nec solo. Nec so
lo iq̃t affectu ⁊ tactu sed aspe-
ctu quoq̃ appetiṫ ⁊ appetit cõ
cupiscẽtia feminarũ. Nec dica
tis vos aĩos hr̃e pudicos si ha
beatis oclos ĩpudicos. q̃ im-
pudicus oculus impudici cor-
dis est nũcius. Intellige tamẽ
hunc aspectũ esse mortalẽ q̃n
quis aspicit hoc fine delibera-
to vt ꝯcupiscat vel cõcupiscaṫ.
Quis numerare sufficeret. q̃
inumerabiliṫ peccẽt. q̃ dieb⁹ fe
stiuis p̱ ecclias discurrũt vel a
lijs dieb⁹ ac p̱ fenestras et pla
teas et domos. vel cũ eũtibus
se offerũt vt vel concupiscãt vł
cõcupiscanṫ q̃ tot pctã morta-
lia ꝑpetrãt q̃ diuersas cõcupi
scendo sigillatim aspiciũt. vel
quot vicibus diuersis tp̃ibus
vnã ⁊ eandẽ sequunṫ ad cõcu
piscendũ. Quibus ꝯpetit illud
trenoꝝ. 3. Oculus me⁹ depre-
datus est aĩam meã in cunctis
filiabus vrbis mee. Uenatiõe
ceperũt me q̃si auẽ ĩimici mei
.i. demones. Dina eni iacob fi
lia egressa vt videret mulieres
regionis rapta corruptaq̃ est
geñ. 34. Propterea dauid. ps
118. Auerte inquit oculos me
os ne videant vanitatem.
¶ Pro secundo sollicita vide-
licet custoditiõe ordinatiõe ue
audit⁹. Eccle. 28. Sepi aures
tuas spinis. et linguã neq̃ no-
li audire ⁊ ori tuo facito ostia.
et seras auribus tuis. Teste ei
paulo. p̱ie. corinthi. 15. Corrũ
pũt mores bonos colloq̃a ma-
la. Propterea ephe. 5. Forni-
catio ⁊ oĩs ĩmundicia aut aua
ricia nec noĩeṫ ĩ vobis. sicut de
cet sãctos. aut turpitudo aut
stultiloquium aut scurrilitas
que ad rem non pertinet sed
magis gratiarum actio. Hoc
enim scitote intelligentes q̃
omnis fornicator aut immun
dus aut auarus quod est ydo
lorum seruitus. non habet he-
reditatem ĩ regno christi ⁊ dei.
Nẽo vos seducat inanib⁹ ṽbis
Non dubiũ q̃n dicens ṽba mit
tens litterã vel ꝓferens cãtile
nas taliaq̃ volũtarie audiens

vel suscipiens hoc finē vt pro=
uocent seu prouocētur ad libi
dinem peccatum mortale est.
Lingua talium persuadentiū
gladius est acutus ad occidē=
dum animā suā/et aīas audiē
tiū. vt ponit augustinus de pe.
d. pria. c. noli. Hoc ponderent q̄
ferunt in horis suis noīa ama
siorū suorū. vtpote vostre loy=
al/vostre seruiteur/vostre mi=
gnon/vostre tout: et similia
dyabolica. O quot fuerunt
sunt et erūt paupercule pdite
propter auditionē verborum
fatuorum et promissionum.
Quot iuuenes deprauati pro
pter auditionē cōsiliȷ̄ puersoꝝ.
Quot persone etiā graues de
cepte et turbate propter audi
tionē verboꝝ adulatorū/susur
ratorū/ac detractorū. Notent
cuncti qd̄ scribit. 11. q. 3. c. non
solū. Non solū ille reus est qui
falsū de alio profert. sed etiam
is qui aurē cito criminib⁹ pre=
bet. Et bernardus ad eugeniū
Uelle detrahere ⁊ audire quid
horū dampnabili⁹ sit nō facile
dixerim. ¶ Pro tercio sollicita
scȝ custoditiōe tact⁹. prie. cori=
thi. 7. Bonū est homini mulie
rem non tāgere. Qui enim te=
tigerit picē inquinabit ab ea.
eccle. 13. Facere quidā oscula
amplexus tactus et huiusmo
di causa prouocandi ad libidi
nem seu luxuriam mortale est

Secus vero si fiat ex quadam
leuitate nisi propter scandalū
Permittere autē se tangi ī mē
bris verēdis nisi sint coniuges
vel nisi causa necessitatis seu ī
firmitatis non videtur excusa
bile. Si enim consentiens deli
berate et scienter ī cogitationē
operis nepharȷ̄: ita q̄ sibi pla
ceat actus cogitatus licet op⁹
pficere nō vellet peccat morta
liter. a fortiori qui sentit in op⁹
si facultas adesset. multo pl⁹ q̄
talem ꝯcupiscentiā pascit visu
hoc fine ⁊ hoc aīo vt perducat
ad opus. Amplⁱ⁹ q̄ stultiloq̄o ⁊
turpiloq̄o: vt cū q̄s ꝓuocat mu
lierē vel saltē cū ea hȝ familia=
ria colloq̄a propter libidinem
Peramplius adhuc cū q̄s libi
dinose. mulierē amplexat̄ vel
tangit eius vbera vel pudēda
Taceo de excessib⁹ matrimo=
nȷ̄. Licet aūt matrimonȷ̄ act⁹
possit exerceri sine pctō saltem
mortali. cū fit causa ꝓlis habē
de/obediendi parti/et vitandi
pctm̄ ī se vel coniuge. Sepe tn̄
ibi cōmittunt̄ multa enormia
pctā. horrēdi eni sūt aspect⁹ et
tactus bestiales in meretrice.
sed sūt horribiliores nōnunq̄
in ꝓpa vxore. di. ābro. 32. q. 4
c. nemo. §. nec hoc. Graui⁹ est
crimē vbi celebrati coniugȷ̄ iu
ra temerantur ⁊ vxoris pudor
soluitur. O dura presētis tem
poris conditio: q̄ vix reperit̄

aliquis ab his excessibus tota
liter immunis. Totus eni mũ
dus i maligno. i. in malo igne
concupiscentie positus est. Un
de qui saluari cupiũt sollicite
custodiant sensus suos saluti
sue prouide consulendo dicen
te themate. Utinã saperẽt. rc.

Utinã saperent. rc. vt ser
mone prio vsqz Nec mi-
rũ. Putant fatue vanitatibus
dediti fore possibile hoc mũdo
frui & gloria eterna satiari. Di
citur enim. C. qui militare pos
sunt vel nõ. li. 12. l. eis quib. Ne
mo potest habere duas militi
as. Et extra de religiosis domi
bus. c. finali. Monachus locũ
habere non potest in duobus
monasteriis. Hoc est consonũ
illi. quod dicitur Math. 6. Ne
mo potest duob9 dñis seruire.
Audiant hoc cũcti pctõres põ
pis choreis ludis aleis/ ebrie-
tatibus/ vsuris/ fraudibus/ lu
xuriis & rãcorib9 dediti. opor-
tuit christum pati et ita intra-
re i gloriam suam. qꝫ fatui sũt
qui alienã sine passione gloriã
sperãt. Nitat ergo quilibet cõ
solatiões huius seculi sperne-
re. sue saluti prouide consulen
do. prout innuitur ex verbo as
sumpto. Utinam saperent. rc.

Utinam saperẽt et intel.
rc. vbis. Due partes.
Pria salutis qrende inductiua
Secũda vie tenende directiua

¶ Quia viso de preteritorum
memoria et futurorũ providẽ
tia. videndũ de presentiũ intel
ligentia pͥsertim nũc de mũdi
periculositate merito i primis
querit. An sit magis scdm vir
tutem possidere diuicias qꝫ il-
las relinquere. Et pluriqꝫ pau
pertatẽ dampnantes arguũt
qꝫ sic. quia vltima pfectio ho-
minis in beatitudinẽ consistit.
sed diuicie cõferũt ad beatitu-
dinem. Dicit eni eccle. 31. Bea
tus diues q inuent9 est sine ma
cula. Et aristo. dicit i prio ethi.
qꝫ diuicie organice deseruiunt
ad felicitatẽ: ergo relinquere
oia et viuere in paupertate non
est scdm virtutẽ. Cõtra hoc est
irrefragabilis auctoritas xpi.
Math. 19. Si vis perfect9 eẽ
vade et vende oia q tu habes
et da pauperibus: et habebis
thesaurũ in celo & veni sequere
me. Ad illud itaqꝫ qd obiicitur
rñdet. s. tho. scda scde. q. 186.
qꝫ duplex est beatitudo siue fe
licitas. Una quidã pfecta quã
expectam9 in futura vita. Alia
autẽ imperfecta scdm quã ali
qui dicuntur in hac vita beati
Presẽtis vero vite felicitas est
duplex. Una quidã scdm vitã
actiuã. alia secundũ vitã contẽ
platiuã: vt ptz p aristo. in. 10.
ethicor. Ad felicitatẽ vite acti
ue q ɔsistit i exterioribus opa-
tionibus diuitiis instrumẽtalr

coadiuuant. Quia vt phs dicit in p°lo ethico. Multa operamur per amicos p diuitias et ciuilē potentiā sicut per quedā organa. Ad felicitatē autē contēplatiue vite diuitie non multū operant' sed magis impediūt inq̄ʒtū sua sollicitudine impediunt animi quietē. q̄ maxime necessaria est ꝯtemplatiōi. Et hoc est q phūs dicit. l. 10. ethicoꝝ q ad actiones multis op⁹ est. speculanti vero nullo taliū scʒ exteriorū bonoꝝ. Ad futurā vero beatitudinē ordinat' p caritatē ad quā efficaciter perducit volūtaria pauptas. propterea eā consulit xps. ¶ Circa vero presentiū intelligentiā quod nunc tractandū occurrit tria se offerūt ꝯtemplanda seu consideranda.

Mundi fallacitas.
Satisfaciēdi difficultas.
Penitentie necessitas.

¶ Quo ad primū de quo nunc dicetur tria videantur.

Falsitas.
Tenebrositas.
Vanitas.

¶ Primū est mūdi falsitas Jhe. 16. Uere mēdaciū possederūt nrī vanitatē q̄ eis nō pfuit. Est ei mēdacium significatio false vocis cū intentione fallendi. Ista terrena et mundana sunt bonis significatio vera/ et malis significatio falsa. Qualiter autē bonis sint significatio vera ostēdit criso. sup math. dicēs. Considera quia deus nō creauit bona delectabilia in hoc mundo vt eis fruamur: sed vt per hoc itelligamus q si tam bona sūt delectabilia terrena q̄ꝫ bona sunt ipsa celestia putas. Scis q̄ꝫ bonum est gaudere carnaliter. per hoc debes intelligere q melius est gaudium anime. Gaudium carnis cum carne finitur/ gaudium anime cū aīa pseuerat. Scis q bonū est gloriari i terris. p hoc intellige q meli⁹ est gl'iari i celis. Quāto clarius est celū q̄ꝫ terra. tanto gl'iosior est gl'ia illa q̄ꝫ ista. De ista quoqʒ significatiōe dicit ihero. Sicut sacrificia in figura īstituta sūt; ita t'palia tm̄ fuere pmissa et data in figura eternorum. Et sicut deus pmisit sibi immolari hostias ne demonib⁹ īmolarent'. Sic ꝛ diuicias dat vt poti⁹ ab ipō q̄ꝫ a demonibus postulentur. Malis autem temporalia sunt significatio falsa. Diuitie eni habent apparentem satietatem sed veram esuriē. ysa. 29. Sicut sōpniat esuriens et comedit: cum autem fuerit expergefact⁹ vacua est anima eius. Delicie habent apparētem dulcedinem sed veram amaritudinem. prouer. 5. Fauus distillans labia meretricis: nouissima autē illi⁹ amara quasi absinthiū. Bona

res habent apparentem subli
mitatem sed veram ꝛ subitam
deiectionem. Job. 30. Eleuasti
me. et quasi super ventum po=
nens elisisti me valide. Dyabo
lus igitur ĩ omnibus istis ostē
dit apparens bonum. et celat
verum malum. Et ideo per ta
lem falsam significationem de
cipit animas stultorum.

¶ Secundum est mundi tene
brositas alias cecitas seu igno
rantia veritatis. Naturaliter
omnes homies scire desiderāt
vt dicitur pᷓo methaphi. sed
nunc prothdolor adeo mūdus
luce ṽitatis caret. vt possit me
rito dici egiptus/ que interpre
tatur tenebre. que ita dempsis
simis tenebris flagellata est.
vt per triduum alter alterum
videre non posset. nec de loco
suo moueri. Exo. 10. Ex hac q̄
ꝗ egipto ydolatria et supersti
cio processit. De qua exire ius=
sit dominus populum suū. Et
quid est triduū istud quo egip
tus tenebris habūdat nisi tem
pus adolescentie iuuentutis ꝛ
senectutis in quibus deus de=
beret cognosci ꝓximus ꝛ suꝑp
sius status. Adeo tamē exceca
ti sūt peccatores. vt nec deum
nec seipsos cognoscant. Unde
io. 14. Spiritum veritatis mū
dus non potest accipere qꝛ nō
vidit eum nec scit eum. Et si q̄
sint qui magnam videātur ha
bere noticiam vt theologi/ po
posi legiste/ et causidici/ cano
niste ecclesiastici artiste trutinā=
tes. Sapientes sunt vt faciant
mala. bene autem facere nesci
erunt. Jhere. 4. Et pᷓe corin.
pᷓo. Stultam fecit deus sapi
entiam huius mundi. Tales
enim regulariter de deo et de
conscientie puritate nichil sen
tiunt. qꝛ animabilis homo nō
percipit ea que sunt spirit⁹ dei
Stulticia enim est illi et nō po
test intelligere. prime. corin. 2.
Quā graue aūt sit hoc. dicitur
per gregorium. c. qui ea. 38. d.
Qui ea que dei sunt sapiunt a
domino sapiuntur. et qui ea q̄
dei sunt nesciunt a domino ne
sciuntur. paulo attestante qui
ait. Si quis ignorat ignorabit
Propterea ꝛ augustin⁹. 34. c.
Ue cecis oculis qui te nō vidēt
sol illuminans celum ꝛ terram
Ue caligantibus oculis qui te
videre nō possunt. Ue auertē=
tibus oculis vt non videāt ve=
ritatem. Ue non auertentibus
vt non videant vanitatem. Ne
queunt enim oculi assueti tene
bris summe veritatis radios
intueri. nec sciūt de lumine ali
quid estimare quoꝝ est ĩ tene
bris habitatio. Tenebras vi=
dēt/ tenebras diligūt/ tenebras
approbāt. de tenebris euntes in
tenebras nesciunt vbi corruāt
Miseri q̄ nesciunt qd amittant

et miseriores vtiqꝫ qui sciũt q̄d amittunt/qui cadũt aptis oculis et descendunt in infernum viuẽtes. hec ille. ¶ Terciũ mũdi fallacitatẽ ostẽdens est ipsius vanitas. quã cõsiderans salomon q̄ diuitijs delicijs ⁊ honoribus sup oẽs ꝯtẽporaneos suos affluebat. Uanitas inq̄t vanitatũ et oia vanitas. ecclesiastes prio. Oia nãqꝫ q̄ in mũdo sunt cito in breui deficiunt. et repente velut fumus euanescunt. prie. corinthi. 7. Preterit eni figura hui⁹ mũdi. Ideo ait hugo. li. prio. de aia. Dic michi vbi sunt amatores mundi qui ante pauca tp̃a nobiscum fuerũt. Nichil ex his mansit nisi cineres et vermes. Attende diligẽter quid sunt ⁊ quid erũt. Hoĩes fuerũt sicut tu. Comederunt et biberunt: riserunt: duxerunt in bonis dies suos. et in puncto ad inferna descẽderũt. Hic caro eorũ vermis: illic aũt aĩe eorũ ignibus deputantur/ donec rursus infelici collegio colligati sempiternis inuoluãtur incendijs. hec ille. Ubi perpetuo lamẽtant̄ de infructuositate et vanitate delectationũ mundialiũ. Quid inquiunt nobis ꝓfuit superbia. aut diuiciarum iactantia quid cõtulit nobis. Transierũt oia illa tanq̄ꝫ vmbra. sapien. 5. Propterea in figura iussit dominus loth iusto vt ingrederetur de regione sodomorũ que videbat̄ vt paradisus deliciaꝝ ne inuoluere tur igne et sulphure viciorum et eterna dampnatiõe. geñ. 19 Dicit magister hystoriarũ q̄ ibi ex arboribus nascunt̄ quidã fructus pulcherrimi aspectu. sed ipsis apertis nõ reperiunt̄ in eis nisi fauilla fetor et cinis. Sic ex mũdo vbi appet multa pulcritudo finis eius est fetor viciorum/ ignis tormẽtorum/ et cinis mortuorum. hic est finis voluptatũ/ fraudũ/ vsurarum/ pomparũ/ ebrietatũ. ⁊c. O miseri mundani qui nunc in pulcritudine et sanitate floretis. nõne parua infirmitas hec tollat. vosqꝫ qui iuuenes et fortes estis nõne hoc cõsumet senectus. Qꝫ si diuitias et longã vitam speratis nõne mors hec oia auferet a vobis. Et q̄ deterius est si hec inordinate diligitis: ad mortem eternã tẽditis. Momentaneũ inq̄t Gregori⁹ est quod delectat sed q̄d cruciat est eternũ. Filij hoim vsq̄ꝫ q̄ graui corde vt q̄d diligitis vanitatem et queritis mendaciũ ps. 4. Ut eni dicit augustinus in quodã sermõe. Nulla maior infamia q̄ꝫ ꝓ delectatione momẽtanea perdere eterna gaudia et obligare se ad et̃na supplicia. Merito igitur despicienda sunt huiusmodi caduca. et

mens eleuāda est ad superna vt hic saluti proprie consulat. iuxta sententiam prenotatam Utinam saperent et intelli. &c.

¶ Quo ad secundam partem cū iuxta prenotata iusticia debeat reddere vnicuiqꝫ quod suum est. Uiso de reddēdis deo honore videlicz amore et timore. et de reddendis subiecto ꝓprio. cordis videlicz mundicia oris custodia et corporis disciplina. Uidendum de reddendis proximo. cui similiter tria debemus. videlz:

Obedientiam superiori.
Concordiam pari.
Beneficientiam inferiori.

¶ Primum igitur de quo nūc dicere sufficiat proximo reddēdum est obedientia superiori. De quo roma. 13. Omnis aīa potestatibus sublimiorib⁹ subdita sit. Et vt dicit gregorius. habeturqꝫ. 8. q. pria. c. sciendū. Obedientia victimis iure preponitur quia per victimas aliena caro per obedientiam vero propria voluntas mactatur q̄ contra ariolandi peccatum in obedientia esse monstrat. Ex aduerso ergo melius ostendit quid de eius laude sentiat. Si enim quasi peccatum ariolandi est repugnare et quasi scel⁹ ydolatrie nole acquiescere. sola est que fidei meritum possidet obediētia. siue qua quisqꝫ infidelis conuincitur etiam si fidelis esse videatur. Hec ille. Tribus autem superiorum generibus obedire tenemur. vz.

Parentibus
Prelatis.
Principibus.

¶ Pro primo. De modo obediendi parentibus dicit colo. 3. Filij obedite parētibus per omnia. hoc enim placitum est in domino. Et intelligitur de p̄cepto secūdum tho. in his que pertinent ad curam domesticam domus. Secundum bonauen. in his que spectant ad obseruātiam legis diuine. Ex quo merito colligitur ꝙ fornicans/ furtum faciens/ verberans: aut aliquod simile cōtra preceptum parentum faciens duo p̄cepta diuinū. s. et humanum trāsgreditur. Propterea prouer. prio. Audi fili mi disciplinam patris tui et ne dimittas legem matris tue. Tenentur autem et parentes docere et corrigere filios suos vigilareqꝫ ne ipsi delinquāt. Si nautem ponderent exemplum de hely qui non corripuit filios & de eius confulibili morte q̄ habetur p̄mi re. 4. Cecidit vt ibi dicitur de sella retrorsū iuxta ostium. & fractis ceruicib⁹ mortuus est. De quo habet. 47. d. S. necessarie. vbi dicit. Qd quia hely facere dissimulauit

ac falsa pietate superatus de=
linquentes filios ferire noluit:
sicut .i. regũ legit apud discre
tũ iudicẽ semetipsum cuz filijs
crudeli dampnatione percus=
sit. Unde ei diuina voce dicitur
Honorasti filios tuos magis
q̃ me. hec gracia⁹. ¶ Pro se=
cundo. De obedientia debita
prelatis habetur luce. 10. Qui
vos audit me audit: ⁊ qui vos
spernit me spernit. Qui autez
me spernit: spernit eum qui me
misit. Et. 93. d. c. qui suis. Qui
suis episcopis nõ obediunt in=
dubitãter reprobi et rei existũt
Porro ipsi a deo donũ summi
muneris consequuntur: qui su
is doctoribus qui recte episco
pi intelliguntur libenter obedi
nut. Tenentur siquidem chri=
stiani suis prelatis obedire in
his que spectant ad suum: offi
cium secundum theologorum
doctrinam vltima d. li. secundi
sniarũ. Tenentur ⁊ ipsi prelati
corrigere vicia publica scanda
lum generantia/puta diuinati
ones/adulteria/cõcubinatus/
et huiusmodi: pena tamen cor
respondẽte culpe. Pro delicto
namq̃ personarum non sunt
res puniende. In autentico de
mandatis principum collatio
ne tertia. Ponderandũ nichilo
min⁹ q̃ si prelati predicatores
seu instructores tales malevi=
uant quecumq̃ dixerint ad ca
thedram pertinentia ⁊ suũz of
ficium cõcernentia faciant sub
diti et secundum eorum opera
non faciant. Juxta illud salua
toris mathei. 23. Super cathe
dram moysi sederunt scribe et
pharisei: omnia ergo quecumq̃
dixerint vobis seruate et faci=
te/secundum opera vero eorũ
nolite facere. Dicũt enim ⁊ nõ
faciunt. ¶ Pro tertio obedien
tiam debitã presidentibus no
tat petrus prime pe. 2. dicens.
Serui subditi estote in omni ti
more dominis: non tãtum bo=
nis ⁊ modestis: sed etiam disco
lis: soluendo scz tributa ⁊ vecti
galia antiqua ex causa rationa
bili introducta. de talib⁹ enim
intelligitur illud roma. 13. Red
dite omnibus debita. Cui tribu
tum tributum/cui vectigal ve
ctigal/cui timorem timorẽ/cui
honorem honorem. In libro si
quidem regum legitur: qui nõ
obedierit pricipi morte moria
tur. Et in concilio agat hensi.
q̃ anathematizetur de maiori
tate ⁊ obedientia. c. si quis. Et
vt habetur 8. d. c. que ↄtra mo
res. Generale quippe pactum
est societatis humane: obtem=
perare regibus suis. Subditi
dominis temporalibus in his
que concernunt vtilitatem rei
publice: ⁊ non propriam vtili=
tatem obedire tenentur/vt tra
ctant theologi in vltima d. se=

ciendi sententiarum. Ipsi vero domini temporales / officiarij q3 sub ipsis i republica regimē habentes resecare tenentur et extirpare quātum possibile est fraudes violentias / rapinas / ⁊ exactiones blasphemias ac iniurias diuini nominis Ut enim dicitur. 23. q. 3. c. nō inferenda. Qui non repellit a socio iniuriam si potest: tam ipse est in vicio q̄3 ille qui facit. Sed vbi sūt qui nunc obediant sicut debēt Filij enim parentes spernunt peccata / ludos / societates / et spectacula contra eorum consilium seu preceptum frequentantes. Sed attendant illud Prouerbiorum. 30. Oculum qui subsannat patrem / et qui despicit partum matris sue suffodiant eum corui de torrentibus ⁊ comedant eum filij aquile. Contempnuntur etiam precepta ecclesie ⁊ mādata signāter excōmunicationis que sunt gladius formidabilis. Sed prothdolor hodie tot sunt ⁊ tāte excommunications a iure et a iudice q̄ in contemptu habentur: cum tamē dicat augustinus. 11. q. 3. c. omnis christianus. Omnis christianus dilectissimi qui a sacerdotibus excommunicatur sathane traditur. Unde vt ibidē. c. nichil dr. Nichil sic dz formidare christianus q̄3 separi a corpore christi. Nec p leui causa debet ferri excommunicatio: puta nisi pro mortali crimine: ⁊ illis qui aliter non potuerunt corripi / vt notat. 11. q. 3. c. nemo episcoporum. Omnisq3 alium faciēs excommunicare debet salutē proximi querere / quia sententia debet esse medicinalis. Recognoscat quis inobedientiaz suam: ⁊ attendat illud roñ. 13. Qui resistit potestati dei ordinationi resistit: qui autem resistunt ipsi sibi dampnationem acquirunt: vt vel sic resipiscat proprie saluti solerter prouidēdo vti optatiue notatur ex propositione assumpta: qua dicitur. Utinam saperēt. ⁊c.

Utinam saperent et intelligerent. ⁊c. vt sermone primo vsq3. Nec mirum. habet enim extra de dolo ⁊ contumacia. c. cum dilecti. Excusans se propter calores estiuos et non comparans citatus / nec sufficientem procuratorem mittens veluti contumax venit cōdempnandus. ff. quoq3 ad legē aquiliam. l. si seruus dicitur. q̄ focacarius qui fornacem habet regere: si obdormiat et ignis erūpens villam incendat: qui seruum tenuit de dampno tenet si negligens fuit in eligēdo bonum ministrum. Ad dampnatos peccatores sit verbum hoc

Causantur & allegant quod iuuentus est difficilis & opus quod transeat. Uerum utique est: sed tamen in libertate vestra est consentire vel non. Dicitur enim gen. 4. Sub te erit appetitus eius et tu dnaberis illius. Certe si in hoc appetitu calor vigeat et ratio impediatur ne compareat obediendo in conspectu dei nichilominus dampnabitur si appetitus ille qui debet seruire & obsequi ignem accendat/ignem inquam luxurie auaritie aut iracundie que ciuitatem anime conturbant videlicet ratio respondere habebit. Propter quod ad prudentiam spectat rationem solerter vigilare proprie saluti non segniter consulendo uti inducimur ex themate assumpto. Utinam saperent. &c.

Utinam saperent. &c. ubi supra due partes.

Prima salutis querende inductiua.
Secunda vie tenende directiua.

¶ Quo ad primam quia dicto de mundi fallacitate penitentia considerando. dicendum de satisfaciendi difficultate merito queritur. An aliquis possit satisfacere de propria culpa. Notat Sco. d. 15. quarti sententiarum. quod duplex est satisfactio: generalis videlicet & specialis. Satisfactio specialiter sumpta est redditio equiualentis alias indebiti pro equiualenti. Satisfactio large sumpta consistit in omnibus actibus/maxime penalibus & passionibus sequentibus. Hoc supposito dicit Sco. quod decreuerat deus nulli dimittere peccatum nisi impenderetur obsequium persone magis dilecte quam offensa totius humane nature erat sibi displicens. Hoc obsequium est obsequium christi. Dicit ergo Sco. presupposito hoc obsequio per opera ad que voluit deus nos obligare possumus satisfacere. Uerum satisfaciendi difficultas non parua ex tribus prouenire dinoscitur: que sunt.

Timor impediens.
Pudor retrahens
Presumptio decipiens.

¶ Primum igitur est timor vanus et miser. Non est autem sanctus timor per quem renuit homo ardua virtutis opera aggredi seu viriliter prosequi. Timent plerique laborem penitentie/ieiunias/vigilias/lachrymas/orationes/confessiones: & alia pia exercitia atque desides & ignaui in peccatis suis remanent. Sed audiant iob eis dicentem Job. 6. Qui timent pruinam irruet super eos nix. Si delectationes ac vanitates diligunt ut quid non metuunt esse eternaliter in luctu et fletu. Si penalitatem timent cur illam non metuunt que est varia acerba & eterna. ysa. 33. Quis habitabit ex vobis cum ardoribus sempi=

uernis. Cur potius illam non amplectuntur que est

Facilis ¶ Labor siquidē
Breuis & pnie hic assūpte
Modica facilis est. Tū ꝓpter collationē gratie quā deꝰ infundere paratus est que omnia facit leuia & modica. Iugū enim meū suaue est & onus meum leue. math. 11. Tum propt̄ spem liberationis & premiationis. Consideratio enim premij ait gregorius minuit vi flagelli. Tum propter exemplū saluatoris. Unde ruth. 2. Intinge buccellam tuam in aceto dn̄ice passionis. ¶ Est insuꝑ breuis labor pnie: per quam salui esse valemus sicut vita nostra que vapor est ad modicū parens. Ja. 4. Que est eni vita vestra vapor est ad modicum parēs. Est deniqꝫ modica satisfactionis pena scd̄m illud ezechi. 4. Diem pro anno dedi tibi. Omnis etenim pena tp̄alis modicum est & quasi nichil respectu future pene. non solum inferni sed etiā purgatorij cuius ignis & si eternus non sit: miro tamē mō grauis est. Excellit eni omnem penam quā vnqꝫ aliquis passus est in hac vita. Nunquā in carne tāta inuēta est pena lꝫ mirabilia martyres passi sint tormenta. dicit augustinus li. de vera et falsa pe. habeturqꝫ 25. d. c. qu. in aliud seculum / & de pe. d. 7. c. vltio. Quare nullo timore pnia est d'ñda: quin potius multo cum feruore amplectenda: dicendo cum beato Job. Dimitte me vt plangam paululum dolorem meum antequā vadam. Job. 10. Sicut eni nullum bonum irremuneratū sic nullum malum impunitum.

¶ Secundū retrahens a pnia est pudor seu verecundia. Ubi notandum est triplex pudor.

Primus est cōmendabilis
Secundus vituperabilis
Tercius dampnabilis.

¶ Pudor commendabilis est cum quis erubescit male facere. Teste enim damas. Uerecūdia est timor alicuiꝰ turpitudinis. Quod aristoteles explicauit tercio ethicoꝝ dicens. Qui timet decens & verecundus est qui autem non timet inuerecūdus. Et de verecūdia loquitur valerius li. 4. dicens. Uerecūdia est parens oīs honesti cōsilij: tutella solennium officioꝝ magistra innocentie: cara proximis / accepta alienis: omni locoꝝ tempore fauorabilem prese ferens vultum. Hec verecundia refrenat sensus / moderat̄ gestus liberat verba / pōderat sermones: ornat senes decorat iuuenes: magnificat reges sublimat subditos / extollit prelatos / & mores deaurat: quoniā qui erubescitiui sunt hac erube

scētia ⁊ rubore declināt mala. Sed ve mūdo b scandalis: qm̄ rarissima est hec erubescentia int hoies deprauatos. Nā non erubescūt publice blaspemare ludere/rapē/ feneratı/piurare/lasciuia verba ⁊ scurrilia nō solū dicere s3 cātare: inhonesta vestimēta deferre: ⁊ p̄cipue mulieres pect⁹ colla brachiaq3 nudātes ⁊ ornatu meretricio corā hoib⁹ exītes: et turpissima scelera adulterij: fornicationis stupri/sodomie: ⁊ sacrilegij ꝑpetrare. ¶ Pudor vituperabilꝭ est cū q̄s ne a malis irrideatur nō audet actus viciosos relinq̄re: puta ornamēta curiosa ꝟba scurrilia/ludos ⁊ societates ad hec inducētes vel omittit act⁹ ꝟtuosos ad salutē tn̄ nō necessarios: puta sepe ieiunare: sepius orare/eccl'ias sacramēta et ꝑsonas deo seruiētes frequētare. Certū est eni q᷑ malis displicet vita bonoꝝ. di. sapiē. puer. 13. Ambulās recto itinere: ⁊ timēs deū despicit ab eo q̄ infami gradit via. Sed dū mali irridēt bonos perinde est ac si ceci irriderēt clare videntes: claudi recte ambulantes / lacerati habitu honestas vestes deferētes. Uerūtn̄ si maledicti sint tales deridētes seu persequētes ex magna siquis peruersitate ꝓcedit: vituperabiles nichilominus qui ne irrideant a malis eorum socij efficiunt. ¶ Pudor abominabilis est: qn̄ quis verecundia ductus facit quod lege diuina est prohibitum: puta furari: fornicari: blasphemare. Uel non facit quod est preceptum ⁊ ad salutem necessarium: puta ieiunia/ precepta obseruare/solennitatibus precepti͡e missaz audire. parētibus rationabiliter obtēperare/peccata propria in confessione nude ⁊ aperte reuelare. ⁊c̄. Abhominabilis certe q᷑ dampnabilis talis pudor. Unde audiant eo infecti formidabile iudicis eterni verbum. luce. 9. Qui me erubuerit ⁊ ꝟmones meos hūc filius hominis erubescet cū venerit in maiestate sua ⁊ patris: et sanctorum angelorum.

Terciū retrahēs a pnia pcōres est falsa p̄sūptio: q̄ triplex est.
Prima diu viuendi
Secunda tpalia degustandi.
Tercia miam consequendi

¶ Pria est diu viuēdi: de q̄ innumerabiles decipiunt ꝓmittentes sibiipsis longitudinē dieꝝ. Nā vt inq̄t Ihero. ad gerūciā. Nemo eni tā fract͡z virib⁹ ⁊ sic decrepite senectut͡z est vt nō se putet vnū adhuc annū victurū esse. Unde subrepit obliuio vt terrenum aial: ⁊ iam iamq3 soluendū erigatur in superbiam et animo celum teneat. Uerun tamen si cogitare quis velit:

quātūcūq3 diuturna vita sem=
p breuis erit. Juxta illō iob.
Breues dies hominis sunt.
¶ Secunda spes seu presum=
ptio: est temporalia degustan
di. Sperant eni diligentes mū
dum mundanis bonis pro libi
to posse diutius iocundari: et ta
men experientia docet q̄ cun=
cta huius seculi desiderata bo
na falsa sūt caduca et vana nul
lam in se stabilitatem firmita=
temq3 retinentia. Hinc seneca
ad lucillum ait. Noli huic tran
quillati cōfidere: momēto ma=
re euertitur: et eodem die vbi lu
serunt nauigia sorbentur. Pro
pterea a christo perpulcra di=
cta est parabola. luce. 12. homi
nis cuiusdā diuitis sibiipsi di=
centis. Aia mea habes multa
bona posita i annos plurimos
requiesce comede bibe epula=
re. Dicit autem illi deus. Stul
te animam tuam repetūt a te.
scz demones. Que autem pa=
rasti cuius erūt? ¶ Tercia pre
sumptio est misam consequēdi
Plerique enim deliberāt omne
tempus suū in iniuriā sui crea=
toris exponere et tādem misam
ab eo impetrare. Sed contra
hanc presumptionē dr ecclesia
stici. 5. Ne dixeris peccaui et qd
michi accidit triste. Altissimus
eni est patiēs redditor. De ppi
ciato pctō noli esse sine metu.
neqz adiicias peccatum super
peccatum. et ne dicas misera=
tio dñi magna est. multitudīs
peccatorū meorum miserebit
Misericordia eni et ira ab illo
cito proximāt: et in peccatores
respicit ira illius. Non tardes
cōuerti ad dominum: et ne dif=
feras de die in diem: subito eni
veniet ira illius et in tēpore vin
dicte disperdet te. Hec ibi. Si=
cut eni neminē vere penitētem
deus abiicit: ita neminē in pec
catis perseuerantē impunitū
derelinquit. ps. Justus do
minus et iusticias dilexit. Ab=
iectis exa talibus impedimen
tis: ne sub iusta dei punitiōe ca
dant peccatores/penitentiam
agant pro peccatis satisfacien
tes sue saluti prouide consulen
do: vti innuit assumptum ver=
bum. Utinam. etc.
¶ Quo ad secundam partem.
Uiso de obedientia superiori
reddenda. videndum de con=
cordia pari exhibēda. De quo
Paulus ephe. 4. Supportan=
tes inuicem in charitate sollici
ti: seruare vnitatem spiritus in
vinculo pacis. Ut enim ait au
gustinus. li. de verbis domini.
Non poterit ad hereditatē do
mini peruenire qui testamētū
pacis noluerit obseruare: nec po
terit cōcordiā hr̄e cū xp̄o q̄ dis=
cors voluerit esse cum xp̄iano.
Hec ille. De ipsa autem cōcor=
dia tria sunt videnda.

Distinctio.
Commendatio
Fructificatio.

¶ Pro primo triplicem possu=
mus distinguere concordiam
videlicet.
Inquinatam
Simulatam
Ordinatam

¶ Prima dicit inquinata que
viciosorum est. Illoꝝ videlicet
qui sunt in malo cōcordes. Ta
lis cōcordia inter demones re
perit. Non quia illoꝝ concordia
sit ex amicitia quā inter se ha=
beant: sed ex cōmuni nequicia.
qua homines odiunt: ⁊ dei iu=
sticie repugnant: vt notat tho.
in prima parte. q. 109. Sicut
ergo concordia demonum re=
probata est. Ita ⁊ ꝯcordia ma
lorum hominum/adulterorū/
latronum/lusorum/gulosorū/
et similiū. Ideo ihs benedict⁹
math. 10. dicit. Non veni pacē
mittere: sed gladium. Ueni eni
seperare sectātem deum a se=
ctāte dyabolū. ¶ Secunda cō
cordia dicitur simulata que est
fictorum. Illoꝝ scz qui in cor=
de odiū abscondentes: lingua
se dicunt beniuolos ⁊ amicos.
De quibus dicit psal. 27. Lo=
quuntur pacem proximo suo:
mala autem in cordibus eorū.
Talis est cōcordia regulariter
curialiū: talis ⁊ treugas infrin
gentium. Sed ve illis qui con

fidentes in malicia sua: prodi=
tionibus querūt alios subijce=
re sibi: qꝛ deus vltor est iniqui=
tatis illoꝝ. Diligit enim verita
tem/diligit ⁊ fidem. Ob quod
augustinus. 23. q. prima. c. noli
inquit. Fides quando promit
titur etiam hosti seruanda est

¶ Tercia concordia dicitur or
dinata: que est virtuosorum: et
est multiplex: qꝛ hois ad deū:
ad bonū angelum/ad seipsum
ad proximū. De quo phi. 4. Pax
dei que exsuperat omnem sen=
sum custodiat corda vrā ⁊ in=
telligentias vestras. Qui enim
quātum est ex parte sua pacē
cum omnibus nō habet. Illā
habere non potest cū deo cum
angelo/cum seipso. Quapro=
pter apostolus roma. 12. Si fi
eri potest quod ex vobis est cū
omnibus hominibus pacē ha
bentes ¶ Pro secūdo commē=
datur merito concordia: quo=
niam summe placet deo prout
satis manifestat.
Auctoritas.
Ratio
Exemplum.

¶ Auctoritas ecclesiastici. 25.
In tribus placitum est spiritui
meo: que sunt probata coram
deo ⁊ hominibus. Concordia
fratrum et amor proximorum
et vir ⁊ mulier sibi bene consen
tiētes. Et math. 18. Si duo ex
vobis consenserint super terrā

de omni re quācūqꝫ petierint: fiet illis a patre meo qui i celis est. Ubi eni sūt duo vel tres cō= gregati i noie meo ibi sū in me dio eorū. Et. 9. q. 3. c. archieps Concordia gaudet altissimus et gloriaꝛ in mēbris suis. Ra= tio qꝛ apostolo teste prie. cori. 14. Nō discēsionis est deꝰ sed pacis. q̄ vt dicitur Job. 25. facit concordiam in sublibus suis. Unde nec vota dissidentiū ac= ceptat. 90. d. c. neqꝫ ad cayn. debētqꝫ eorum oblationes re= futari. ibid. c. oblationes. veni untqꝫ si obstinati sunt excōmu nicandi. ibid. c. placuit. Qua in re pensandū est ait gregorius. 4. dyalogoꝝ vltio. cum omis culpa munere soluatur q̄ꝫ gra uis est culpa discordie ꝑ qua munus accipitur. Exemplum ostendens q̄ti meriti sit apud deum concordia. legiꝛ in vitis patrū. Qꝫ orante sācto macha rio vox insonuit ad eū dicens. Nondū ad mēsuram duarum mulierum venisti que habitāt in proxima ciuitate. [illegible] que fuisset macharius et inuenis= set eas. conuersationem earū iterrogauit. Ipse vero dixerūt q erant mulieres duorum fra trum. et per q̄nqꝫ annos simul fuerant nec verbū contenciosū fecerant nec vnq̄ꝫ aliqua earū dicto vel facto aliam cōtrista uit. Quod audiens macharius

bene edificatꝰ recessit. ¶ Pro tercio prouenit ex cōcordia tri plex fructus.

Temporalis
Corporalis.
Spiritualis.

¶ Primꝰ dicitur temporalis. Cōcordia eni ciuitates ampli= at/diuitias auget/edificia mul= tiplicat/agros seminat/pome ria colit/sciētiarum studia nu= trit/armenta pascit/matrimo nia iungit: et in terra ac in ma ri securū prebet omnibus iter. Propterea crisostomꝰ. Cōcor dia parue res crescunt/discor= dia maxime delabūtur. Sicut enim euersiones ciuitatū ⁊ de structio regnorū ⁊ diuiciarum glorieqꝫ copia deficiūt propter discordias dissētiones et guer ras. ita propter ꝯcordiam hec oia augmentanꝛ. ¶ Secūdus fructꝰ dicitur corporalis. Ho= mo enim pacifice viuēs come dit delectabiliter dormit quie te: ābulatqꝫ vbiqꝫ securꝰ. Qui autem discordias inimicitiasqꝫ sectatur semp est suspectus/sē per pauidus et oia sibi amara sūt. Prouer. 17. Animus gau dens etatē floridā facit. spiri= tus tristis exsiccat ossa. Ex con cordia insup fit cōseruatio gē= tium. et populoꝝ et mors vio= lēta nescitur: sed ex guerris q̄s enumeret quot strages quot cedes hominum sequantur.

¶ Tercius fructus concordie dicit spūalis. Homo equidem pacificus ecclie obedit/frequētat ecclias/ ꝛ rebus spūalibus deuote itēdit. Unī ē illō Mat. 5. Bti pacifici qm̄ filij dei vocabunt. Sed dum dampnato odio proximi ꝛ discordie vicio quis detinetur: salutem aīe negligit. omnesqꝫ vias ad vindicetam et offensionē proximi adhibet / nec est peccatum adeo graue: quod discordantibꝰ nō fiat facile. Ex illa siquidē proueniunt ire/rixe/odia/inimicicie/lites/cōtentiones/mendacia/periuria/blasphemie/homicidia/obstinationes et contemptus sacramentorū ecclie. O igitur infelix tēporis huius conditio in quo tot tantasqꝫ discordias regnare videmꝰ. Uix aliqua ecclia iuenit / aliqua religio/aliquod collegiū/aliqua principis aula/aliqua congregatio/aliq̄ ciuitas/ aliqua vicinia/aliqua domus/aliqua societas/aliqua parentela: i qua nō regnet dyabolus discordie. Ubiqꝫ secte/vbiqꝫ dissentiōes/ vbiqꝫ voluntatū et animorum contrarietates. Ad modicum tollerare socius nescit socium/ fratrem fratrē/proximus proximum suū. O q̄stos decepit presumptio propria et suppsius elata opinio: qui dum suas discordias ymo ꝛ odia ignita cōsiderant format sibi cōscientiā dicuntqꝫ zelo et caritate odire ac discordare. Pōderēt ꝙ vbi concordia non est non habitat ipse christꝰ. Pacē igit habete et deus pacis et dilectiōis erit vobiscū. scd̄e. corin. 13. Sic enī nostre saluti dabimus salubre remedium prout innuit assumptum verbū. Utinā saperēt. ꝛc.

Utinā saperent. ꝛc. vt sermone primo. Usqꝫ Nec mirū. Dicit enī extra vt lite nō contestata. c. qm̄ frequēter. ꝙ crescente contumacia crescere dꝫ et pena. Et de dolo ꝛ contumacia. c. 2. in glosa. per bernardum. sex modi ponuntur contumacie quorū vnꝰ est. Qui citatur corā iudice nō vult cōparere vel snie iudicis nō vult obtēperare. ff. quoqꝫ de penis. l. relegati. dicit. ꝙ contumacia penaꝫ accumulat. Quid ergo mirum si huius tēporis infelices xp̄iani peste/clade/guerra ac predicationibus et inspirationibus adeo citati nolētes ꝑ penitentiam corā eo compare re nec sue voluntati obtēperare: eternaliter excōmunicētur ac cū demonibus in infernum retrudantur. Ad vos indurati corde sit verbum hoc et resipiscite/fraudes/ludos/ extorsiones/luxurias/ac spurcitias vestras dimittite. alioquin irremediabiliter dānabimini Qđ

he vobis contingat cunctis d[r]
ex propositione assumpta. Uti
nam saperent ⁊ intelligerēt. ⁊c
Utinā saperent et intelli
ge. vbi s. Due partes.
Pria salutis querēde īductiua
Secunda vie tenēde directiua
¶ Quo ad primam. Quia vi-
so de mundi fallacitate et satis
faciendi difficultate considerā
do presentia. videndū et de pe
nitentie necessitate. merito in
primis queritur. An sine peni-
tentia peccatum remitti possit
Respondet tho. in tercia parte
summe. q. 86. ar. 2. ꝙ impossi-
bile est peccatū actuale morta
le sine penitētia dimitti. loquē
do de penitentia que est virt[us].
Offēsa enim peccati mortalis
procedit ex hoc ꝙ volūtas ho-
minis est auersa a deo per con
uersionē ad aliquod bonū cō
mutabile. per quam conuersio
nem deus dupliciter offendit.
Primo contra equalitatē ami
citie inquātū affectū debitū non
impendit ei. Secundo offendi
tur deus contra equalitatē iu
sticie inquantum debitum hono-
rem ei subtrahit. Per primam
offēsam incurrit subtractionē
gracie. per aliam incurrit rea-
tum pene. Unde queritur ad
satisfactionem diuine offense
ꝙ volūtas hoīs sic imutet ꝙ cō
uertat ad deū a quo erat auer
sa. cū detestatione conuersiōis

predicte et proposito emende.
qđ ptinet ad rationē penitētie
Circa quā tria videantur.
Peccatorum detestatio.
Alienorum restitutio.
Delictorum confessio.
¶ Pro prio de quo nūc videre
sufficiat. Debet detestatio do
lor siue displicētia salutaris de
pctō. tres hēre cōditiōes vȝ sit
Intensus. ¶ Prio ꝙ dolor
Extensus. sit intēs[us] di. Ihe.
Directus. 6. c. Fac tibi plā
ctū amarū. Et aug. hēturqȝ de
pe. d. 3. c. sūt plēs. Sciat se cul-
pabiliter durū qui deflet dāp-
na tpis vel mortē amici et do
lorē pctī nō ostēdit ī lacrimis.
Ubi qri posset si necesse sit pl[us]
dolere de pctō ꝗȝ de aliquo tē
porali incōmodo. Ad quod re
spondet scđm bonauen. in. 4.
d. 16. ar. 2. q. pria. ⁊ ricar. d. 17
ar. prio. q. 5. in rñsione tercij ar
gumenti distinguentes dupli-
cem dolorem. primus potest
dici displicentia rationis. secū
dus passio resultans in sensua
litate. i. dolor sēsibilis. Prio mō
dolor peccati debet esse maior
ꝗȝ cuiuscūqȝ temporalis corpo
ralis siue incommodi: quia ꝗȝto-
magis aliquid debet placere
tāto ei[us] oppositū dȝ displicere
sūmū aūt bonū a quo sepat hō
per peccatum mortale magis
dȝ placere ꝗȝ omia alia bona.
igr ⁊c. Preterea vt notat bōauē.

in casu quo oportet preeligere vel cõsentire in pctm siue com placentiã pcti. vel tollerãtiam pene. quilibet tenet preeligere penã quãtũcũqz. qz velle pecca re seu peccasse. ¶ Secundo au tẽ modo capiendo dolorẽ pro passione sensualitatis causata ex displicencia pcti nõ oportet hunc dolorẽ esse maximũ nec minorẽ multis doloribus cau satis ex amissione aliquarũ re rum non multũ esse magnarũ Cuiꝰ ratio est qr vires inferio res magis mouent de lege cõi ex apprehẽsione suorum obie ctorum qz ex redũdãcia supio rum viriũ. Unde talis dolor nõ sẽp est i potestate hois. et ideo non reqrit ad pnie necessitatẽ sed ad eius pfectionem. Pro clariori tamẽ intelligẽtia nota ri potest triplex pnie gradꝰ. vz

Sufficiens.

Eminens.

Superabundans.

¶ Primus quidẽ dicit sufficiẽs quia est vera displicentia ratio nis. et ista talis pnia dicit esse necessaria ad salutem. Cuiꝰ ra tio est: quia sicut dicit. ff. de re. iu. l. nichil. et extra eo. ti. c. ois i antiquis. Ois res per quascũ qz causas nascit p easdẽ dissol uitur. Si ergo pctm hz ↄtrahi in anima p cõsensũ rõnis et cõ placentiã volũtatis/ hẽat etiã displicentiã rõnis et voluntatꝫ et hec est sufficiẽs et necessaria ¶ Secundus gradus pnie dr eminẽs q est passio afflictionis in sensualitate resultans. et hic est perfectionis nõ necessitatis di. xpo. Math. 26. Spũs quidẽ promptus est/ caro autem ifir ma. Que caro qzto magis spũi dominatur sicut i hominibus carnalibus ⁊ lasciuis tanto ta lis gradꝰ difficilior est atqz re missior. Ultimus gradus pnie dicitur exuperans vel supemi nens q prouenit tam ex rõe qz ex sensualitatis afflictiõe ⁊ pas sione. Qui doloris gradus in tantũ põt augmẽtari qr omis pena plenarie ei remitteretur Quod est donũ profecto maxi mum paucis quidam cõcessũ. ¶ Secũdo dolor pcti debet eẽ extẽsus. di. ppha. ps. Dolor meus i ↄspectu meo semp. Et aug. hẽturqz de pe. d. c. Sẽper doleat ⁊ de dolore gau deat. Ubi eni culpa est infinita pnia debet esse infinita. sed cul pa vel offensa in deũ est infini ta. ergo ad condignã emenda tionem requiritur pnia ifinita Penitentia igit saltẽ dz esse cõ tinua per totũ tẽpus huiꝰ vite. Sed contra post reparationẽ sanitatis non debet homo vti medicina curatiua: sed sanita tis conseruatiua. pnia autẽ est medicina curatiua: igit non te netur homo penitere de pec-

cato post remissionē illius. nec perinde displicentia voluntatꝫ debet esse continua. Ibi queri posset. si pnia dꝫ esse continua. Ad hanc questionē respondēt plures theologi. s. sāctus tho. in tercia parte. q. 84. ar. 9. Et ricar. in. 4. senteñ. d. 14. ar. 9. q. pria. Et petr⁹ de tharātasia i. 4. d. 14. ar. 6. q. 2. dicētes ꝙ duplex ē pnia. s. iterior et exti- or. Penitentia exterior cōsistit in ieiunio. oratiōe ⁊ elemosina et hanc non oportet esse ꝯtinu am. quia secundū statū vite p̄- sentis esset impossibile cum sit necessariū hoī circa mlta alia intendere. Penitentia autem interior consistit in contritione cordis. et hec tribus modis po test considerari. s. vl scdm actū vel secundū tempus certū ⁊ de terminatū. ¶ Primo modo ac cipiēdo pniam pro dolore cor dis scdꝫ actū. dico ꝙ penitens non tenetur semper dolere. qd sic probo. Confessio et satisfa- ctio sunt partes pnie. sicut con tritio: sed non oportet semper confiteri ⁊ satisfacere. ergo nec semper cōteri. ¶ Secūdo mō accipiendo pniaꝫ ꝑ dolore cor dis secundum propositum di- co ꝙ penitentia debet esse per petua. quod probo sic. Sicut culpa est velle peccare: ita pe- nitentia est nolle peccasse. sed homo tenetur semꝑ nolle pec- care. ergo tenet etiam semper nolle peccasse. intellige in habi tu et proposito. ¶ Tertio mo- do accipiendo pniam ꝑ dolo- re cordis scdm tēpus determi natum et certū. tunc dico ꝙ pe nitens non tenet semꝑ penite re sed ad semp. i. pro loco ⁊ tpe quando. s. scdm ricar. vbis. de pctō suo ex deliberatione reco gitat. Nā tūc illd detestari te- netur. Non eni fideliter seruat reparatū fedus amicitie diuie cui actu non displicet qñ consi derat illud quod inter ipsum ⁊ deū fuit causa inimicitie. Ex his infertur correlaria que consclu sio ꝙ frequēter dolere de pec- catis est multū vtile et fructuo sum. que secundum alex. sic de claratur. Si dolere de peccatꝫ cōmissis est bonū. ergo frequē tius dolere est magis bonū et semper dolere adhuc magis.

¶ Tertio dolor peccati debet esse rectus seu recta intensiōe habitus dicēte ambro. li. de of ficijs. ꝙ intensio operi nomē i ponit. Et aristo. li. 2. de anima Omnia iuste denominant a fi ne. Ubi queri pōt. An paratus sit deus cuilibet dolenti de pec cato culpā remittere. Respon det alex. vbis. ꝙ tripliciter pōt quis dolere de peccato cōmis- so. Aut ex lesione nature. ⁊ istā pniam pōt quis habere ex so- la natura sine aliqua grā. Aut

ex offēsione maiestatis diuine et preuaricatiōe iusticie. ꝛ ista non est sine gratia/gratūfaciente vel gratis data. Et ista est penitentia vera optima et satisfactoria. Attente igitur consideret peccator qualiter deū vilipendit ꝛ contempsit. cuius transgrediēdo mandata ignorauit maiestatē/denegauit veritatē/offēdit bonitatē: totūq꜡ vniuersum debilitauit/deordinauit/deformauit. dum diuinis aduersando statutis/ipsis ac iudiciis oibus propter deū sibi seruiētibus abusus est. naturis/scripturis/iusticiis/misericordiis/donis/gratuitis/ ac premiis repromissis. Quibus diligenter cōsideratis vehemēter doleat/amareq꜡ cōpūgat/ stans cum publicano et dicēs Luce. 18. Deus propici⁹ esto michi peccatori. Et cū filio prodigo. luce. 15. Pater peccaui i celum ꝛ corā te. Et cum dauid ps. 50. Miserere mei deus secundum magnā miam tuam. Et quantū potest detestet peccatorum suorum magnitudinem/turpitudinem/ ꝛ multitudinem. deprecans deum omnipotentem vt per vulnera filii sui dignetur sibi idulgere. Jhere. 31. Statue tibi speculā/pone tibi amaritudines. Et qs tā durus nunc si sciret se morti tēporali adiudicatū suspensioni cremationi/submersioni/ aut decapitatiōi. et cognosceret p displicentiā et dolorē posse tā durā sniam euadere. quis iq꜡ tam durus q̄ nō fieret. Cur ergo sic idurant iniquorū corda vt peccata nō defleāt. cum per talē fletum: si amore dei offēsi dolendo qr offēderūt remissiōnē illius incendii euadere valerent. Sic eni dicit prosp. ꝛ habetur de pe. d. pria. c. porro illi Lacrimis ex vera cordis cōtritione fluentib⁹ extinguēt eterni ignis incēdia. Debet ꝑpterea q̄ndie vnusq̄sq꜡ christiane viuere cupiens de peccatis dolere. Ad quod nichilomin⁹ tenetur diebus dñicis. ꝛ dū accedit ad sacramentū penitentie suscipiendū. Tūc ei vt vult sco. d. 17. 4. scēti. tenetur penitēs tantam inquisitionē facere q̄ntum posset quis ponere de cōcursu circa aliq̄d arduū quod multū inesset cordi. Alias pctā relicta de quib⁹ debita examinatione preuia recordari potuisset. non obliuiose sed voluntarie celata claret. Compūgātur eya corda nostra. vt sic nostre saluti prouide cōsulamus iuxta ꝑpositū verbū. Utinā ꝛc.

¶ Quo ad secundā dicēdo de reddēdis proxio. Uiso de obedientia superiori et concordia pari reddenda. videndum de beneficientia inferiori impen=

denda. quoniã hec tria proxi-
mis debemus. Est autẽ inferi
or quisquis indigẽs cui iuxta
multiplicẽ indigentiam debe
mus beneficientiam exhibere
mlꝉtipharia presertim triplicẽ
45. d. c. 3a sunt notata m.
Subleuare videlicet egentem
Supportare ledentem.
Corrigere delinquentem.
¶ Primũ igitur beneficientie
genus de quo nũc videndũ est
dare elemosinã egenti. Quod
suggeritur ore diuio. luce. 12.
Uendite que possidetis ⁊ date
elemosinã. Facite vobis saccu
los qui non veterascũt thesau
rum nõ deficientẽ in celis quo
fur nõ approximat neqꝫ tinea
corrũpit. Ubi eni thesaurus ve
ster est/ibi et cor vestrũ erit. Et
vt notat ihero. habeturqꝫ. c. q
clemẽtiã. 86. d. Qui clemẽtiã
nõ hꝫ nec idutꝰ est viscera mie
et lacrimaꝝ ꝗuis spũalꝭ sit nõ
adiplet legẽ xpi. Circa elemo-
sinam autẽ tria sunt videnda.
Elemosine scilicet descriptio
Elemosine gratificatio.
Elemosine conditio.
¶ Pro primo notata ꝙ elemo
sina sic solet describi. Elemosi-
na est opus i quo datur aliqd
indigenti ex compassione pro
pter deum. Et nota ibi quatu-
or. Primo miseria que est mo
tiua mie. Ideo sequitur indi-
genti. Secundo misericordia
que est quedaꝫ tristicia de mi-
seria aliena cum affectu subue
niendi. Ideo sequitur ex com-
passione. Tercio effectus in re
leuando miseriam alienam. ꝓ
pterea subdiꝉ opus in quo da
tur aliquid. Quarto intẽtio re
cta: cum dicitur propter deum
Est autem elemosina in prece
pto pro loco et tempore. quan
do secundũ tho. in scda scde. q.
32. et ricar. in. 4. sẽten. d. 15. ali
quis habet superfluum extra
necessitatẽ nature. et proximũ
cognoscit i necessitate extrema
cui per alium non subuenitur.
Tali dicit ihero. 42. d. c. pmo.
Aliena rapere cõuinciꝉ qui vl-
tra necessaria sibi retinere pro
batur. Et ambro. 86. d. c. pas-
ce. Pasce fame moriẽtem quis
quis enim pascendo hominem
seruare poteris si non paueris
fame occidisti. Si vero habet
superfluum extra necessitatem
nature et status etiam si proxi
mum non cognoscat in tali ex
trema necessitate tenetur ni-
chilominus de tali superfluo
dare pauperibus. Si autem
audiat ipsum ambrosiũ. 47.
d. c. sicut hi. dicẽtem. Esurien-
tium panis est quem tu deti-
nes nudorum indumẽtum qd
tu recludis. ⁊ miseꝝ redẽptio
ẽ et absolutio pecunia quã tu
i t̃ra defodꝭ. Tãtoꝝ te ĝ iniurꝛ ẽ
scias bõa ꝗtꝭ possꝭ p̃stare qd velꝭ

¶ Pro secundo nota q̄ elemosina est meritoria ex affectu interiori ꝛ dato exteriori. licet deus in elemosina plus pēset animum benignū q̄3 datū. vt notatur. 42. d. c. q̄escamus. Si vero dubitet q̄s An magnū meritū ꝓueniat ex elemosina audiat apl̄m prie. thi. 4. Pietas ad omnia vtilis est promissionem habens vite q̄ nunc est et future. Et ihero. Non recordor me legisse mala morte mortuuz q̄ libenter pius fuerit. Ambrosi⁹ q̄q3. Sola mia comes est deffūctorū. In hac autē vita quatuor sunt effectus principales elemosine. qui oēs debēt inducere ad eā exhibendā. Primus ꝓ peccatis satisfacit que hic vel in purgatorio luere debemus. Luce. 11. Date elemosinā. ꝛ ecce oia munda sunt vobis Secūdus a magnis pericl'is preseruat. que nostris exigentib⁹ meritis incurreremus. Math. 5. Beati misericordes qm̄ ipi misericordiā ꝯsequūt̄. Terci⁹ grē bn̄dictionē acquirit ꝯseruatq3. scd̄e cori. 9. Qui sēīnat in bn̄dictiōib⁹ de bn̄dictiōib⁹ ꝛ metet. Quart⁹ p̄miū essētiale ꝛ accidētale meretur. Luce. 6. Date et dabitur vobis. Propterea leo papa in sermone. Quicquid in opera pietatis expēditur non minuitur sed augetur nec vnq̄3 apud deum perire potuit. q̄d fidelis benignitas erogauit.

¶ Pro tercio elemosine condicio notat̄ luce. 19. in dicto zachei. Ecce dimidiū bonorū meorū dn̄e do paupibus. In quo quattuor notantur. Primum est pronitas cū dicit̄ ecce. hilarē eni datorē diligit deus scd̄e cori. 9. At cōtra ꝓuer. 21. Qui obturat aurē suā ad clamorē pauperis et ipse clamabit ꝛ nō exaudietur. Secūdū est largitas. propterea dicit̄ dimidiū. Qui eni parce seminat parce ꝛ metet. scd̄e cori. 9. Ideo tobie 4. Si multū tibi fuerit habundāter tribue. Terciū est ꝓprietas pro quo dicitur bonoꝝ meorum. Ut eni dicit̄ ecclesiastici 34. Qui offert sacrificiū ex substantia pauperis quasi qui victimat filiū in conspectu pr̄is. Et pria. q. pria. c. non putanda dicit̄. Non putanda est elemosina. si pauperib⁹ dispensetur quod ex illicitis rebus acquiritur. Quartuz est pietas ibi. do pauperibus. Pro quo. ysa. 58 Frange esurienti panē tuum et egenos vagosq3 induc i domū tuā: cum videris nudum operi eū. Et ecclesiastici. 12. Da bono ꝛ ne receperis peccatorem scilicet ad fomentuum peccati. Malo enim tutius elemosina subtrahitur si de cibo securus iusticiam negligit. vt habetur 5. q. 5. c. non omnis. O q̄3ta te-

piditate his temporibus ducũ tur mortales. i quibus caritas non solũ friguit. sed vt videtur penitus est extincta. Omnes q̄ sua sunt querũt. oẽs tantũ seip sos diligunt qui revera etiã gẽ tiliũ voce confundi merito p̄nt Inquit seneca ad lucillũ. Non potest quisq̃ beate degere. q̄ se tantũ intuet̃ qui oĩa ad vtilita tes suas cõuertit. Alteri viuas oportet si vis viuere tibi. Et id in li. de btã vita. Ubicũq̃ hõ est beneficio locus est. Et ouidi⁹ li. de ponto. Regia crede mihi res est succurrere lapsis. Con ueniens homini hoiem serua re voluptas. Sed quõ darent paupib⁹ ꝓpria qui pauperes opprimendo non cessant rape re aliena. Ponderent ꝙ plerũ q̃ ex dei ira. mũdus fame ⁊ pe nuria premitur quia pauperi bus elemosina subtrahitur. 16 q. pria. c. reuertimini. Et vt ha betur Jaco. 2. Judiciũ sine mi sericordia illi qui nõ facit miaz vt sue saluti ꝓuideãt iuxta the. Utinam saperent et intelli. ⁊c.

Utinã sa. ⁊c. vt sermione ꝓrio vsq̃. Nec mirũ. Di citur enim. C. de legib⁹. l. si im perialis maiestas causã cogni tionalit̃ examinauerit et ptib⁹ q̄uis constitutis sententiã di cit omnes omnino iudices qui sub nostro sunt imperio sciant hoc esse legem non solũ illi cau se pro qua producta est. sed eti am oibus similibus causis. Et . 11. q. vltia. c. vltio. in fine dicit̃ Sub ea volum⁹ cohertione di scipline suscipi: vt ceteris metus incutiatur. Audite ergo hoc q̄ pctis estis dediti. Deus lucife rum personaliter iudicauit ꝓ pter superbiaz / adam propter inobediẽtiã / sodomã ꝓpter lu xuriam / diuitẽ epulonẽ propt̃ auariciam. blasphemũ lapida ri fecit ꝓpter blasphemiã / col ligentem ligna in sabbato pro pter sabbati violatiõem. Quid fiet modernis peccatoribus si milia vel peiora committenti bus. Amẽ dico vobis. luce. 13. Nisi penitentiam habueritis oẽs similiter peribitis. O pau perculi peccatores hic aduer tite et a peccato resiliando pe nitentiam agite proprie saluti consulendo. sententiã prenota tam exsequentes. Utinã. ⁊c.

Utinã saperent et intelli ge. ⁊c. vbi s. Due partes
Pria salutis q̄rende inductiua
Secunda vie tenẽde directiua

¶ Quo ad primam quia viso de peccatorũ detestatione. vi dẽdum de alienorũ restitutiõe loq̄ndo de pnie necessitate me rito querit̃. Unde est ꝙ aliqui conuertunt̃ et alij remanent ĩ pctis obstinati. Notat bonauẽ tura. d. 28. scdi sentẽn. recitãdo dictũ bti augu. li. de ecclia stic3

dogmatibus q in peccatoris iustificatione tria exiguntur.
Primum est gratia gratisdata li. ar. preueniens. Secundū est acquiescio li. ar. Terciū īfusio grē gratūfaciētis. Ad q̄stionē ergo dicit q ex parte dei nō ꝓuenit defect⁹ sed ex pte li. ar. diuine īspirationi nō obtēperā=tis. Declarat hoc aug. li. de li. ar. ꝛ recitaꝛ. 23. q. 4. c. nabugodonosor loquēs de pharaone et nabugodonosor: qui ambo hoies/ambo reges/ambo peccatores/ambo flagellis clemēter āmoniti. quorū vn⁹ in recordatione ꝓprie iiqtatis īgemuit. alter vero cōtra deū pugnauit li. ar. De alienoꝝ autē restitutione de qua nunc videndū tria sunt notanda. videlicet.
Necessitas.
Realitas
Fallacitas.
¶ Pro p̄rio notat sco. 15. d. 4. senten. q restitutio est agenda et de necessitate reqriꝛ omni volēti penitere q̄ aliū dāpnificat si restituere valeat. Et hoc non tanq̄ pars satisfactionis gn̄aliter vel specialiter sūpte sꝫ tanq̄ presuppositū preuium ante omnē partem pn̄ie. Ratio ad hoc est triplex scd̄m tho. I scd̄a scd̄e. q. 62.
Prima sumitur ex parte dei.
Secunda ex parte proximi.
Tertia ex parte nostri.

Qm̄ alienū detinere est cōtra legem diuinā/ꝯtra caritatem/ et contra iusticiā. Prima ratio sūpta est ex parte dei diuini vꝫ p̄cepti negatiui. Licet enī restituere scd̄m formā videaꝛ p̄ceptū affirmatiuū tm̄. scd̄m tn̄ veritatē īplicat negatiuū vtpote nō detinere iiuste alienū. quod obligat ad sēp ꝛ p semper scd̄ꝫ sco. et alios. ¶ Scd̄a rō sumiꝛ ex pte p̄ximi. Detinēs siq̄dē rē alienā iuito dn̄o et ꝯ̄ꝫ rectā rōnē noile debēte sēp est lesor ꝓximi. Eadē enī est iiuria rē alienā iuito dn̄o detinere sicut cā inuito dn̄o aufferre vt pꝫ extra de restitutione spoliatoꝝ. c. sepe. vbi ait glosa: q iura pro eodem reputant auferre et iniuste detinere. ¶ Tertia rō sumiꝛ ex parte nr̄i. Nā scd̄m sco. vt hō vere penitere possit stati cessandū est ab actu cuiuscūq̄ pcti tā exteriori q̄ interiori. ꝯ̄m illud eccle. 21. Quasi a facie colubri fuge pctā. Propterea aug. habeꝛ q̄. 14. q. 6. ca. si res. Si res aliena ꝓpter quā pctm̄ est reddi possit et non reddiꝛ pn̄ia nō agiꝛ sed simulaꝛ. Si autem veraciter agiꝛ nō dimittiꝛ peccatū nisi restituaꝛ ablatū si restitui pōt. Hinc est illud vulgare gallicanū ꝓuerbiū. Il fault rendre ou pēdre ou la mort dē fer attendre. Ubi ponderandū q si assit restitu. ēdi facultas nō

sufficit voluntas. Ut eni notat sco. sicut nullo tpe licet mortaliter peccare. sic nunq3 lz alicui inuito dno alienu detinere. Un quadmodu detinens adulterā in camera nullius partis pnie capax est. 24. q. 2. c. legat. sic nec iniuste detinēs alienū. Cōsonat tho. scda scde. Et hoc notare debent sacerdotes cōfessiones audientes. ¶ Pro secundo. Ad vidēdū de qua re sit facienda restitutio. Juxta multiplicē dāpnificationē mltiplex dampni reparatio est ponēda Qui eni primū spūaliter dāpnificauit ad malū inducendo. tenet qntū valet a malo retrahere. qui a bono retrahendo ad bonum inducere. qui malū exemplum dando exempla virtuosa prebere. Qui autem proximū corporaliter dampnificauit percutiendo/ vulnerando/ mutilando. tenet ad expēsas/ ad interesse/ ad placationem lesi: vt habet extra de iniurijs et dāpno dato. c. si rixati. Qui vero verbaliter dāpnū intulit. si contumelia: tenetur lesū placare: si detractione famā p posse reparare: si susurratiōe amiciciam reformare. Uerūtamē precipue et si breuiter loquendū de reparatione dāpni rerū tēporaliū. p quo occurrit rla sco. 15. d. li. 4. fēten. q quicūq3 aliquē dāpnificauit vl ei9 dāpnificamini vere vel interpretatiue causā efficacē tribuit restituere tenet. Prestat autē causa efficax triplicit qmaxie vz.

Precepto

Consilio.

Negligentia.

¶ Precepto seu iussione. cū habens auctoritatē precipiēdi super alios: vt prelatus ecclesiasticus/ dns terrenus/ magister parentes et siles. si talis precipit rapere/ incendere/ percutere/ occidere/ opprimere/ decipere/ iniusticiā facere. licet p se illa non faciat tenetur reparare. magis eni re9 est q ille qui facit. Qui facit p aliū est peride ac si faciat p seipsū extra de re. iu. li. 6. ¶ Secundo cōsilio seu auxiliatione. Nam quicūq3 dederit consilium ad iniusticiam quācūq3 i artibus mechanicis causis iudiciarijs/ mercantijs falsis testimonijs et similibus. si ex hoc secuta est iiusticia tūc consiliator ad restitutionem tenetur. Nam facientem et consentientē par pena constringit 2. q. prima. c. notum sit. in fine. ¶ Tercio negligētia seu remissione. qn quis in ptāte cōstitutus mīme ipedit dāpnificationē quā videt. ⁊ ipedire ht ⁊ dz tenet siquidē tūc ad restitutionem. Ut enim dr. 83. d. c. error. Error cui non resistit approbatur et veritas cum minime

defensaꝝ opprimiꝝ. Negligere quippe cum possis perturbare ꝑuersos. nichil aliud est ꝙ̄ fa= uere. Audiant hoc alienū deti nentes quōcūq̃ per fraudes/ cauillationes ⁊ falsificationes per minas/rapinas/ ⁊ extorsio nes: aut alias indebite. Et non solū detinētes sed etiā eorū he redes. Hereditas enim transit ad heredes cū onere suo diciꝝ extra de vsurꝫ. c. tua nos. Et nō solum qui habuerunt sed etiā qui maliciose dāpnificauerūt. licet eis nichil vtilitatis accide rit qui. s. facto cōsilio precepto auxilio scripto fauore. vel alio quocunq̃ modo dant causam efficacē. i. sine qua tale dampnū non cōtigisset. Oēs ei tales prestantes causā efficacē inso lidum restituere obligantꝝ per illam regulā famosā extra de iniuriis et dāpno dato. c. si cul pa. et. ff. de vi bonoꝝ raptoꝝ. l. pretor. Qui occasionē dampni dat dampnū dedisse videtur.

¶ Pro tercio deceptiones qui bus dyabol⁹ illaqueat pecca= tores ne faciant restitutiones condignas sunt tres precipue

Dissimulatiua.

Diminutiua.

Distributiua.

¶ Prima dicitur dissimulati= ua. Nam quidam et si intēdāt restituere aliena: vt aiūt nūq̃ tñ hoc faciunt. sed restitutionē illā inuito dño faciunt differrē dam q̄ntum possūt auctoritate propria dilationē accipientes qui semꝑ sunt in mora. Habeꝝ autē extra de re. iu. li. 6. Mora sua cuilibet est nociua. Here di bus suis on⁹ tandē relinquūt quasi heredes sui⁹ eoꝝ salutem plusq̃ ipsemet cupiāt. Per hoc inquit angelica. non est talis ī via salutis. et si sic moriꝝ oīno dampnabiꝝ nisi ex causa legi= tima faceret. A fortiori dampnabūtur qui dū grauiter infir mantur proponūt aliena resti tuere si contingat eos mori nō autē si mortē euadāt. Hac igi tur suggestione dyabolica de cepti relinquunt substantiam filiis suis. que non solū est cau sa dampnationis sue sed et fi= liorū. Contingit eni sepe ꝙ ma le ablatoꝝ heredes non curāt illa satisfacere eo ꝙ ab ipis nō sūt impie acquisita. cum tamē teneantur restituere oīa male ablata. q̄ ad eos peruenerunt. 16. q. 6. c. si epm. de raptorib⁹ c. in litteris. ⁊ de sepul. c. finali.

¶ Secunda diciꝝ diminutiua seu placatiua. Diminute enim soluūt placādo exteriores cla mores quasi fingendo nō pos= se plus soluere vel retinēdo a= liquam partē ex ꝓcēsu extorto timore vel falsitate nō attendē dētes ꝙ talis ignorātia ⁊ coa ctio. causat inuolūtariū. 3. ethic.

Plerisq3 enī debitores q̄ per il
licitos contractus atq3 vsuras
aliena occupauerint vbi de cul
pa sua debuerunt humiliari ⁊
de iniuria illata creditorib⁹ ve
niā postulare. ecōtra q̄dā ista
ta arrogantia dicūt eis. Si nō
fuissem perisses tu et familia
tua fame. et taliter eis minant
vt eis tacere necesse sit. et bo=
na sua nō repetere. Et hac fal=
lacia decepti miseri pctōres cū
debeant restituere aliena paci
ficant solū clamores extiores.
De clamore autē proprie con
scientie. que eis ꝓpinquior est et
eos sequit vsq3 ad iudiciū sem
piternū nichil curant. Si quā=
do tamē de alienis eos remor
deat consciētia sua. ex quo cre
ditores nihil ab eis petūt illis
satisfacere minime curant.

¶ Tercia dicit distributiua q̄
est illorū puta raptor̄ et vsura
riorū q̄ cū aliqua certis ꝑsonis
restituere obligent volunt ipi
as causas dispēsare. vel erige=
re et dotare capellas. vel fūda
re anniuersaria. vel multiplica
re calices cū signis suis ⁊ huius
modi. Dehinc vadūt ad indul
gencias et confessores ebetati
eis tricēnaria iniūgūt. ad q̄ di
cenda se paratos offerūt qua
si sic debita fieret restitutio Sz
audiāt tales quid scriptura di
cat. Eccle. 34. Qui offert sacri
ficiū de substātia paupis qua
si q̄ victimat filiū i cōspectu pa
tris. Et pria. q. pria. c. nō putā=
da. dicit grego. Non putanda
est elemosina si pauperibus di
spensēt quod ex illicitis rebus
acquiritur. Per talia eni dona
nō liberanter ab obligatiōe re
stitutionis si dāpnificati vel eo
rū heredes possūt bono modo
inueniri. Sin autē saluator suc
cedit in suis mēbris paupibus
quibus dz distribui de cōsilio
boni viri: vt notat tho. in scda
scde. q. 62. ar. 5. Facit. c. diuine
87. d. c. finale. 6. q. 3. ⁊. c. primū
de raptoribus. Cūctis eya pro
pulsis ipedimētis restituri de=
bite pctōres intendāt sue salu=
ti prouide consulendo. Juxta
optatiuā propōnē assūptam.
Utinam saperent et intelli. ⁊c.

¶ Quo ad secundam. Uiso de
beneficientia proximo egenti
exhibēda. videndū de ea que
proximo ledēti debet. De qua
Math. 5. saluator. Diligite iīct
inimicos vr̄os bn̄facite his qui
oderūt vos. Et ꝓuer. 25. ac ro
ma. 12. Si esurierit inimic⁹ tu⁹
ciba illū. si sitit. potū da illi. Et
leuitici. 19. Nō q̄ras vltionem
nec mēor eris iiurie ciuiū tuor̄
hinc grego. Miles dei ⁊ scutū
paciētie dz anteferre ne peat.
et ad preliandū prōptus amo=
ris inferre iacula vt vincat. Cu
ius armature sūmā paul⁹ bre
uiter isinuat dicēs. Caritas be=

nigna est/patiens est. Cũ vero vnũ ex vtroqꝫ defuerit caritas non est. si vz malos absqꝫ beni-gnitate tolleràs non amat. aut rursus sese sine paciencia exhibẽs negligit tollerare q̃s amat hec ille. De ipsa autẽ inimicorum dilectione tria sũt vidẽda

Causa
Fructus
Modus.

¶ Pro primo ad dilectionẽ inimicorũ tria nos inducere debent ¶ Primũ est preceptio diuinalis. Math. 6. Si nõ dimiseritis hoibus pctã eorũ: nec pater vester celestis dimittet vobis peccata. Ubi aug. in sermone. In manibus ei nostris et arbitrio posuit de⁹ vt saluemur aut dãnemur. Dimitte et dimittetur tibi. Et cyprian⁹. Excusatio ei tibi nulla est. in die iudicij cum scdm sniam tuã iudiceris. ꝛ qd feceris ipse patiaris. ¶ Scdm est ostẽsio exemplaris christi. s. dñi nr̃i qui exẽplo firmans qd verbo docuit. ꝓpter nimiã caritatẽ suã qua dilexit nos. cum inimici essem⁹ ꝓ nobis in cruce moriẽs ꝓ suis tũc crucifixoribus exorauit. De q̃ dicit bernardus in sermone. Christus flagellis ces⁹/spinis coronat⁹/clauis cõfossus / os suũ nõ aperuit in maledictione: sed ait. pr̃ ignosce illis. ¶ Terciũ est offẽsio fraternalis. Ut eni dicit ihe

roni. Si quis te offenderit facile dimitte illi. conscius eni tibi es. q͛ et alios offendisti multotiens. Nec est dedecus hoĩs si non vult maculare man⁹ suas seu inquinare se vindicãdo. vel os suũ cõuiciũ pro cõuicio reddendo. ymo honor est et signũ nobilitatis. presertim cum de⁹ qui de facto inimici magis offenditur dissimulet vindicare. Eccle. 23. Magna gloria est sequi dñm. ¶ Pro secũdo fruct⁹ dilectionis inimicorũ ꝑcelsus est multiplex qꝫ preserti triplex Multũ quid valet ad spũaliũ vulnerũ sanationẽ. di. sal. mat. 6. Si dimiseritis hoibus pctã eorũ: dimittet ꝛ vobis pr̃ vr̃ celestis pctã vestra. Propterea ꝗ quod sermõe augu. Ego inq̃t ad dilectionẽ inimicorum vos moneo: quia ad sananda pctõrũ vulnera nullũ medicamẽtũ vtilius esse cognosco. Ipsa etiam multũ facit ad bonitatẽ cumulũ et ꝑfectionẽ. Unde mat. 5. post illud. Diligite inimicos vestros. subdit. Estote perfecti sicut et pater vester celestis ꝛc. Ideo aug. Magnificentissime bonitatis est. vt tuũ quoqꝫ inimicum diligas. et ei qui tibi malum vult. et si potest facit. tu semꝑ bonũ velis atqꝫ facias cum possis. Item magnã meretur mercedẽ et premiationẽ Luce 6. Si diligitꝭ eos qui vos

diligũt que vobis est gr̃a. Ue-rũtamen diligite inimicos ve-stros. ⁊ erit merces vr̃a multa et eritis filij altissimi. Ubi aug. Quanta gr̃a ꝑ nos serui digni non sumꝰ et inimicorũ dilectio ne filij dei efficimur. Et iterũ. Si inimicos dilexeris: nõ solũ amicus sed ⁊ filiꝰ dei esse mere beris. Ro. 8. Qz si filij et here-des. heredes quidẽ dei cohere-des autẽ xp̄i. ¶ Pro t̃cio. Mo dus diligẽdi inimicos a varijs varie tradit̃. Dicit eñi petrus de tharantasia qui ⁊ innocẽtiꝰ quintus. d. 30. tercij senten̄. q̃ offensã inimici sequunt̃ tria. s. rancor in aio/indignatio in si-gno/emenda in facto. Primũ de necessitate salutis tenet̃ sẽ-per quilibet dimittere. Secun dũ de superogatiõe nisi vellet inimicus satisfactionẽ offerre ⁊ culpã cognoscere. tunc enim de necessitate opporteret indi gnationẽ ĩ signo dimittere. Si tamen quis timeret de recidi-uo: nõ tenet̃ cũ eo de cetero fa miliariter cõuersari. Tercium ꝓ nullatenꝰ tenet̃ dimittere. Tho. quoqz in scd̃a scd̃e. q. 25. dicit q̃ dilectione gñali tene-mur inimicos diligere affectu. eos ab oratione generali non excludendo: ac p̄pti eẽ in vo luntate q̃ si necessitas appa-reret: eis in effectu subuenire vellemꝰ. Sco. vero p̄fata d. 30 tercij senten̄. dicit sic. In prece pto dilectiõis ĩimicorũ plꝰ ꝓhi bimur odire seu malũ optare q̃ȝ diligere. Nõ odire eñi est p̄-ceptũ negatiuũ obligans pro semꝑ. Nullo ergo pacto p̃lo lz alicui viatori optare dampna tionẽ vel carentiã bonorũ ne-cessariorũ ad salutẽ cõsequen-dam. Non ergo secundo licet optare mortẽ nisi ĩ duobus ca sibus. vz si dei honorẽ/bonum cõmune/vel dei seruitores im pedirent: vel si essent ĩ malicia ꝑmãsuri. Nõ t̃cio lz eis optare dãpnũ ĩ corpore fama vl̃ rebꝰ cã vindicte vel odij. sz soluz cã satisfaciẽdi ꝓ pctõ p̄terito. vel cauendi a futuro. vl̃ magꝫ pla cẽdi deo Aduertãt hoc singuli q2 vnica volitio sola delibera-ta cã odij dampni ꝓximi sui in aĩa corpore vel fama seu rebꝰ non scd̃m ordinẽ iusticie pctm̃ est mortale. scd̃m tho. in. 2. 2. Et quotiens replicata totiens erit pctm̃. Utinã cõsiderarent statũ inimici sui. Qui eñi tibi in iuriatꝰ est et nõ vult satisfacere est quasi ĩsanꝰ. manꝰ in se iiecit qñ tibi iiuriã ĩtulit. ymo ẽ spũa liter mortuꝰ. Iuxta illd̃ sapiẽ. 16. Homo per maliciã occidit aiaz suã. Magna crudelitas ẽ ĩsanire in fratrẽ suũ mortuum cui cõpassio debet̃. Crudelio-res fuerunt qui primo mortuo nõ pepcerunt q̃ȝ q̃viuẽtẽ leserũt

Debet⁹ est velle se vidicare de mortuo. Propterea sũme caueamus ne vnq̃ inimicos odio habeamus sed potius diligam⁹ nostre saluti puidẽdo vti verba assũpta resonãt. Utinã. ꝛc.

Utinã. ꝛc. vt sermõe prio vsq₃ Nec mirũ. ff. de officio presidis puincie. l. illicitas. Medico imputari nõ debet p cuius operã nõ stetit si languidus nõ cõualuerit. Extra quo q₃ de re. iu. li. 6. dr. Imputari non dz ei per quẽ nõ stat si nõ faciat qđ p eũ fuerat faciendũ Ad induratos pctõres sit v̈bũ istud. Prohibet expert⁹ medicus patiẽti ne vinũ bibat/ ventũ capiat/ carnes comedat/ fructus gustet/ pisces manducet. Quis languidus si sanari cupiat ꝯtrariũ faciet. O pctõres infelicissimi hoc verbũ penetrate. Prohibet ille celestꝫ medic⁹ q̃ ait Math. 9. Nõ est opus valentibus medicus sed male habentibus. prohibet inq̃ vobis ne vinũ voluptatis bibatis. ne vẽtũ vanitatis capiatis. ne carnes crudelitatis p odiũ rancorem vel detractionem voretis ne pisces gulositatis sumatis obtemperare nõ vultis. Quid vos manet nisi vt moriamini ꝛ dãpnemini cum dicat paulus Rom. 6. Finis illoꝝ mors est. Et stipẽdia peccati mors. Qđ ne contingat. medicinã curatiuã sumite vestre saluti cõsulite prouidendo optante themate Utinam saperent et intelli. ꝛc.

Utinã saperẽt ꝛ intelligerent. ꝛc. vbi s. Due ptes. Pria salutis q̃rende inductiua Scda vie tenende directiua.

¶ Quo ad primã qꝫ circa penitẽtie necessitatẽ. viso de alienorũ restitutiõe. videndum de peccatorũ cõfessione merito in primis queritur. An per sacramentũ penitentie remittat culpa et ꝯferat gratia. In. d. 14. 4. senteñ. magister innitens q̃bus auctoritatibus sapere voluit q₃ sicut olim sacerdos legalis se habebat i leprosis mũdãdis nõ q₃ absolute mundaret a lepra sed solũ ostẽdebat mundatũ. sic sacerdos euangelicus non remittit culpã nec mũdat lepram sed tantũ p contritionem ostendit mũdatã. Si hoc verũ esset contritio exñs in aia nõ sit pars sacramẽti pnie. qđ est signũ sensibile nunq̃ sacramentũ pnie esset secunda tabula post naufragiũ. cui⁹ tamen oppositũ dicit ihero. ad demetriadẽ. Dicit ergo scо. d. pred. li. 4. senteñ. q₃ p sacramẽtum pnie hoc est per sacrame[...] absolutionẽ factã ab ydo[...]o ministro. ex opere opato m[...]i sterialiter tamen / dummo[...]o non ponatur obex. et quis d[...]leat licet impfecte de pterit[...]

proponat abstinere in futuro /
vere culpa remittit / pena eter
na in temporalem commuta=
tur/ ⁊ gratia diuina infundit.
Et hoc est necessariū pctōib⁹:
quia paucissimi sunt qui displi
centiā sufficientē habeāt: vt ex
opere operāte remissionē per=
cipiant. De ipsa autē confessio
ne peccatorū tria notent q̄ sūt
Necessitas.
Modalitas
Fallacitas.
¶ Pro primi declaratiōe notā
de sunt tres cōclusiones. Pria
est affirmatiua talis. Ad salu=
tē cōsequendā sufficit rite et le
gitime confiteri. et a sacerdote
valente et potēte absolui. Pro
bat ꝑ illud verbū Jo. 20. Quo
rū remiseritis pctā remittūtur
eis. Uñ et ābro. i sermōe q̄dra
gesime ⁊ notat de pe. d. pria. c.
Ecce nunc tēpus acceptabile
adest. i q̄ ꝯfessio aiam a morte
liberat/ ꝯfessio apit paradisū /
cōfessio spem saluandi tribuit.
¶ Secunda est negatiua talis
Lege posita nullus valet salua
ri nisi rite ꝯfiteat / si adsit facul
tas. Ptz hoc euidēt. ꝓuer. 18.
Dic tu prior iniq̄tates tuas vt
iustificeris. De pe. d. q̄cq̃. d. pria.
c. nō pōt. dicit ambro. Nō pōt
q̄sq̄ a petō iustificari nisi pec=
catū ante fuerit ꝯfess⁹. Et ibid
c. non pōt q̄s. dicit crisosto. Nō
potest quis gratiā dei celestis
accipere: nisi purgatus fuerit
ab oī sorde pcti per pnie cōfes=
sionem. ¶ Tertia cōclusio est
quasi correlaria talis. Magna
vesania est existēti in peccato
mortali ꝯfessionē dissimulare:
cum sit snīa mortis eterne lata
contra eū. quam tortor inferni
hauddubiū cito executiōi de
mandaret. si diuina pietas nō
impediret. ⁊ si veniat mors re
pentina vix in tali articulo sic
dissimulās fructuose penitebit
Preterea q̄ diu stat in peccato
mortali est inimic⁹ dei/ est ser=
uus ymo filius dyaboli/ est im
potēs facere opera meritoria
premij eterni: est odiosus toti
curie celesti. et demergit in ꝓ=
fūdū baratri. Qz si dicat aliqs
ꝑsūptuosus etiā si veniat mors
repentina et minime valuero
cōfiteri: saluabor nichilomin⁹
dolendo de pctis cum ꝓposito
ꝯfessionis. Nescio si cogitabis.
vel etiam si dolueris peccasse:
dubito q̄ solū timore pene q̄s
insufficiēs est ad salutē. Plus
non ois displicētia cū ꝓposito
confessionis liberat. posset eni
tam debilis esse vt regulariter
accidit q̄ sine auxilio sacramē
ti pnie in actu minime suffice=
ret ad salutē. Alias i huiusmo
di suppletionē frustra istitutum
esset pnie sacramentum: vt tra
ctat doc. sub. 4. sēteñ. d. 14. q.
vlt. ar. 3. ¶ Pro scdi declaratio

ne ad cōfessionē salutarē inter alia requirit q̄ pro conscientie examinatione debita diligētia tanta secūdū sco. q̄sta pro re q̄ multū cordi esset premia peccata sua quecūq; mortalia humiliter et dolenter. pure nude et itegre. sine duplicitate sine mēdacio sine excusatiōe sacerdoti penitēs pro posse ostendat. alioquin nō potest remissionē percipere. di. boetio. li. de consolatione. Si operā medicātis expetas oportet vt vulnus detegas. Christus eni totum hominē sanū fecit in sabbō. Jo. 7 Uerūtamen dubitari potest.

¶ Primo circa peccata notoria. An vz debeant cōfiteri. Et respōdet bonauē. d. 17. 4. senteñ. q̄ sic. Tum ex parte audiētis quia peccata publica q̄uis sint manifesta sacerdoti sicut hoi non tamē sicut vicario dei Et vt dicitur. 3. q. 7. c. iudicet. Judex debet iudicare scdm allegata. Tum ex parte confitentis: quia per suā humilem confessionē habet iustificari. Unde de pe. d. pria. § alij. Dic tu prior iniq̄tates tuas vt iustificeris. ¶ Scdo dubitari potest circa pcti circūstantias: an sint cōfitende. Dicit idē sctūs bonauē. p̄fata. 17. d. 4. sēteñ. q̄ q̄dā sūt circūstātie alleuiātes pctm̄ vt si quis peccat cū alio ab eo prouocatus. et tales non sunt dicende: nisi forte ad satisfaciēdū inquisitioni. Quedā aggrauantes pctm̄ vt si quis lusisset ad taxillos multum libenter: et tales non sunt cōfitende de necessitate sed de cogruitate. Alie trahentes ad aliud genus peccati. Aliud est eni peccare cū soluta/aliud cum coniugata: et has confiteri est necessarium.

¶ Tertio dubitari potest circa pctā venialia. An expediat illa confiteri. Et de hoc dicit sctūs bonauē. vbi s. q. pria. q̄ cōfiteri venialia nō est preceptū eo q̄ absq; cōfessiōe multipliciter remittunt: vtpote p dignā eukaristie sūptionē/aq̄ bñdicte aspsionē/elemosinarū largitionē/ dñicā orōnē/et deuotā pectoris tonsionē. Jn casu tamen cōtingit q̄ hō teneat venialia cōfiteri: siue propter dubiū vt q̄n quis pbabiliter de aliquo peccato dubitat vtruz sit mortale vel veniale. siue pp̄ter statutū sicut de cōfitendo semel i anno vel de religiosis. Dehic vt notat augu. de pe. d. 5. c. cōsideret Ponat se. s. penitens oino i potestate iudicis in iudicio sacerdotis: nichil sibi reseruans sui. vt omnia eo iubente paratꝰ sit facere pro recipiēda vita aie. quecunq; faceret pro euitāda corporis morte: et hoc cum desiderio quia vitam recuperat infinitam vt deus. Cum gau=

dio enim facere debet immortalis futurus: que faceret pro differenda morte moriturus. Hec ibi. O quid fieret pro morte corporis euitanda. Si enim infirmus consilio medici multis dieb⁹ a vino abstinet/reclusus in domo quiescit/substãtiam multam in medicos exponit/multas insuper molestias sustinet/mulier etiam pro sanitate capitis capillos radi permittit. quid debet facere quilz ꝓ salute anime/nõne abstinentias assumere procacitatem dimittere/aliena restituere/indulgentiam petere/capillos adulterinos deponere: ⁊ alia queqꝫ merito pro sanitate anime facere debet. di. chriso. de pe. d. 3. c. Perfecta penitentia cogit peccatorem omĩa libẽter sufferre.

¶ Pro tertio quandoqꝫ est necessariũ reiterare cõfessionem ⁊ dicere illa eadem peccata in numero que quis fuisset cõfessus maxime propter tria.

Propter negligentẽ electionẽ.
Propter cõfessionis diuisionẽ.
Propter malicie cõtinuationẽ

¶ Primo qñ quis est negligẽs querere sacerdotẽ peritũ ⁊ absoluendi auctoritatẽ habentẽ. et cõfessus fuisset alicui qui eũ aut nesciuit aut non potuit absoluere. Talis ꝑfecto cũ primũ sibi cõstat de impitia ⁊ facultate sacerdotis cui confessus est et de negligentia propria quia magis sufficiẽtem querere noluit: tenetur eadẽ peccata numero ↄfiteri sacerdoti discreto et eum absoluere valenti. Propterea de pe. d. 6. c. q̃ vult. dicit augu. Qui vult ↄfiteri pctã sua vt inueniat gratiã: q̃rat sacerdotẽ scientẽ ligare ⁊ soluere. ne cũ negligẽs circa se extiterit/ negligatur ab eo q̃ eũ misericorditer monet et petit/ne ambo in foueã cadãt: quã stultus euitare noluit. Hec ille. Qui autẽ negligenter eligit cõfessorẽ nesciẽtẽ declarare materias ambiguas confitentis est in magno periculo.

¶ Secundo iteranda est confessio ratione diuisiõis. Qñ eni quis fuisset confessus ⁊ per maliciam aut per verecũdiam partẽ peccatorũ vni sacerdoti et partẽ alteri: cũ a nullo sit absolutus nec talis confessio fuerit fructuosa. debet si vere vult et salubriter cõfiteri eadẽ pctã numero vni tantũ sacerdoti se accusãdo narrare. Hinc de pe. d. 5. c. consideret. Cautus sit penitens ne verecundia ductus diuidat apud se confessionẽ vt diuersa velit diuersis sacerdotibus manifestare. Quid ei vni celant q̃ alii manifestãda ↄseruant: quod est se laudare: ⁊ ad ypocrisim tendere: et semꝑ venia carere/ ad quam per frustra putat peruenire. Hec ibi.

A fortiori tenetur iterum con fiteri qui aliquod peccatū vel aliqua peccata omnino in cōfessiōe celauit. ¶ Tercio necessariū est iterare cōfessionem ꝓpter malicie continuationē qn̄ scʒ quis cōfessus est sua peccata semel aut pluribus. tantum vt faceret quod ecclia mādat continuando tamen propositum male voluntatis qm̄ non erat dispositus ab aliquo peccato se corrigere et emendare. puta a fornicatione seu homicidio/a vindicta siue odio/a detentione iniusta alieni et sit ib9 Talis eteni ad verā penitentiam reuersus si debite vult confiteri omnia eadem peccata q̄ prius fuerat cōfessus debet reiterare. Ut eni ait ysidorus habeturq; de pe. d. 3. c. Irrisor est et non penitēs qui adhuc agit quod peniteat. nec deuʒ videt poscere subdit9 sed subsānare superbus. Qʒ si de tali malicie cōtinuatione cōfessori appareret. crebris et salubribus monitis est penitētia inducanda de pe. et re. c. ꝙ quid. licet nō sit talis absoluēdus: vt notat ricar. Hic aduertant oēs a pluribus ānis pctis assueti primo illi de genere sacerdotali cōcubinas habentes vel cōmatres quoꝝ vita prothdolor extat nepharia nedū per annū sed ꝑ duos vel tres ymo aliqn̄ per decēnium et vltra. qui q̄nasi quotidie confitent᷑ ⁊ sciunt se non habere voluntatem abstinendi. Hic assint nobiles non maritati ancillas/concubinas detinentes. Adulteri maritati per quinq; annos et decem sua adulteria protellātes. Mulieres nobiles iocalia ac litteras suoꝛuʒ amasiorum annis plurimis custodientes. Hic stent inimicitias odiosas conseruantes. Mercatores tēpore toto vite sue fraudes excercentes nec abstinere proponentes. Aduocati et officiarij rapinas et deceptiones facientes. Generaliter quotq̄t peccatis assueti in perpetratis sibi complacentes/post confessionem peccare intendentes/ scandala dimittere nolentes/ et emendentur sue saluti cōsulte prouidendo iuxta optatiuū verbum pro baze sumptum. Utinam saperēt et intelligerēt ¶ Quo ad secundam. Uiso de beneficientia proximo egenti proximoq; ledenti exhibenda. videdū de ea que ipsi proximo erranti seu delinquēti debetur De quo sal. mat. 18. Si peccauerit in te frater tuus vade et corripe eum. Ut eni dicit aug. Innocentes nō estis si fratres vestros quos iudicando corrigere potestis: tacēdo perire ꝑmittitis. Et vt habetur. 23. q. 8 c. preterea. Qui crimina q̄ po

terit emendare nō corrigit ipe committit. De correctione autem fraterna tria sunt videnda

Fructus.

Modus

Nexus.

¶ Pro primo. quia vt dicit Bernardus vbi non est reprehēsor facile adest temptator: ne homines per defectum correctionis in peccata laberētur vt dicit sapiens. eccle. 17. Unicuiqꝫ mandauit deus de proximo suo Est autem duplex correctio. s. fraterna et potestatiua. Correctio vero fraterna scdm tho. in 4. scripti. d. 19. est ammonitio fratris. de emendatione peccatorum: ex caritate proueniens Cui⁹ fructus est multiplex. Primus est anime liberatio. Si te audierit ait euangeliū. mat. 18 lucrat⁹ eris fratrem tuū. Sin autem. ꝓuer. 15. Qui increpationes odit morietur. Et vt habetur ecclesiastes. 7. Considera opera dei quia nemo possit corrigere quem ille despexerit Secūdus est dyaboli fugatio Fugit enim vt lupus dum exclamatur. Propterea iherem. 25. Ululate pastores et clamate. Et iteruꝫ ysa. 58. Clama ne cesses quasi tuba exalta vocē tuam: et annūcia populo meo scelera eorum et domui iacob peccata eorum. Terci⁹ est peccati cognitio. Sepe enim committens culpam nō auertit/nō cogitat se malum fecisse. vel si malum non tantum. Hinc prouer. 9. Da sapiēti occasionem et addetur ei sapiētia. doce iustum et festinabit accipere.

¶ Pro secundo. Modus corrigendi ponit̄ in euangelio. Uade inquit et corripe eum inter te et ipsum solum. Primo igit̄ debet fieri sollicite: qḋ notat̄ cum dicitur vade. s. sollicite. q̄ꝫ citius commode potes. Unde cassiodor⁹ in epistolis ait. Succurrendū est ne tractu temporis impunita mala cōualescāt. Malum eni cū perseuerat augetur. et remediabile bonū est peccato accelerata correctio.

¶ Secundo mansuete. Ideo sequit̄ xp̄s corripe. i. cor rape. vt. s. blande ꝛ dulciter. Nā prouer. 15. sapiēs inquit. Lingua placabilis lignum vite. que autem immoderata est conteret spm. Propterea. p̄s. 89. Quoniam superuenit mansuetudo ꝛ corripiemur. ¶ Tercio secrete debet fieri. vnde subdit xp̄s. inter te et ipsum solum. ne peccator publice correct⁹ cum se viderit infamatus deterior fiat. peccatoqꝫ ei⁹ publicato alij propter malum exemplum ꝓuocētur ad peccandū. sicqꝫ de alijs eiusdem status sentiend̄. Hinc christus peccatū iude nō publicauit. sed verbis obscuris

de peccato eum admonuit: vt nobis exemplu3 preberet. 2. q. prima. c. vnus. Q3 si quis non acceperit correctionem tuam secretam: adhibe vnu3 aut duos testes sapientes ꝛ volentes correcto proficere. Tunc enim non grauatur proximi fama. minusq3 adhuc inconueniens esset ait de lira. eius famā grauari ꝙ animam dampnari. Et si sic correctus non se emendauerit. dic ecclesie .i. superiori. q̄ habita sufficienti probare debet illi precipere vt desistat. Si vero eum nō audierit p̄ceptū eius contempnendo auctoritate dei vt ibi patet eum excōmunicare potest et debet. et tunc cum tali nullaten⁹ communicare licet. Et habet intelligi secundum tho. et ricar. de peccatis secretis que cedunt in dāpnum solius peccantis. tunc eni necesse est q̄ fraterna monitio precedat denunciationem: vt ponitur extra de iudiciis. c. nouit. et de accusatiōibus. c. cum dilectus. alias non. ¶ Pro tercio. Est hec correctio fraterna in precepto quādo sperat̄ emēdacio: et quando verisimiliter accidit locus et tempus corrigēdi nec est alius qui faciat vl' speratur i breui. Si enim quis in necessitate cōstitutus ab eo non pascitur qui potest hoc facere. nec alius apparet qui facturus sit omittēs peccat mortaliter. sic videns proximum tēdentem ad peccatum mortale per quod moreretur in anima et speratur ipsum posse corrigi per ammonitiōem suam et nō est verisimile q̄ sequantur alia peiora. nec est alius qui eū corrigat tenetur ex precepto multo plus anime subuenire ne pereat ꝙ corpori in casu precedēte. Sed ve miserabili mundo. quia cum passim aīe cadant i profundū peccatorum. non est proth dolor qui curet / nō est q̄ reprehēdat. Ita vt dicat amos 6. Nō est qui compatiatur super cōtritiōe ioseph. hoc est super offensa facta dulcissimo redemptori. Potius eni vidētes casum peccatorum ridēt / truffantur et letantur. Contra q̄s dicit̄ ezechiel'. 3. c. Si nō annūciaueris impio impietatem suam sanguinem eius de manu tua requiram. Si autem sic q̄s teneatur pro loco et tempore. ad correctiōem fraternā qualiter et ꝙtum obligantur illi q̄ auctoritatem siue paternam siue ecclesiasticam siue politicā Certe sicut ditur. 83. d. c. error Error cui non resistitur approbatur et veritas cum minime defensatur opprimitur. Negligere quippe cum possis ꝑturbare peruersos nihil aliud est ꝙ fouere. Audiant igitur pa=

rentes habētes filios blasphe
mos/ impudicos / peruersos/
periuros/lusores.⁊c. quid he=
ly contigerit. Quia enim leui=
ter corripuit verbo et non fa=
cto. Ideo terribilē penam ac=
cepit: quia fractis ceruicibus de
cathedra cecidit. ⁊ eternaliter
dampnatus est: vt dicit ihero.
De cuius pena habetur primi
re. 4. Aduertant et iudices ec
clesiastici. de peccatis notorijs
vti sacrilegijs/adulterijs/sorti
legijs. que scandala sunt eccle
sie toti/qua pena debeant pu=
nire: et qua pena plectendi sūt
si non puniant ea. Manifesta
enim peccata non sūt occulta
correctione purgāda. dicit gre
gorius in registro habeturqꝫ de
peni. et remi. c. primo. sed palā
sunt arguendi qui palam no=
cent. Et si nolint se corrigere
sunt ab ouili christi abiciendi.
24. q. 3. c. resecande. Videant
et officiarij habentes regimen
in republica fraudes/violenci
as/rapinas/⁊ exactiones/blas
phemias ac iurias diuini nois
Audiant tqꝫ tales qui de corre
ctione non curant/et eis incū=
bit ex officio. Nam sustinebūt
illd qd dictū est achab. ꝫcij re.
20. Quia dimisisti virū dignū
morte de manu tua erit anima
tua pro anima eius. Corrigāt
igitur tales. et vtinam corrigā
tur cuncti sue saluti prouide cō
sulentes. Iuxta prosecutū ver
bū pro baze sūptū. Utinā ⁊c̄.

¶ Finis huius opusculi.

¶ Incipit tractatulꝰ eiusdem venerãdi patris De regimine principũ ad serenissimum regẽ anglie henricum octauum. Impressus lõdonijs per winãdũ de worde (i the fletestrete) ad signũ solis morã trahẽtem

Sacre regie maiestati Frater stephanus baronis imeritus Prouincialis/et huilis seruulus. S. in christo. P. D.

¶ Cogitans serenissime Rex mee summe erga tuam Maiestatem pietatis/ ꝛ charitatis affectum aliquo munusculo apud eā permansuro declarare/cum nec aurum/nec gemmas haberē/ nec habere concupiscerem:et principum sit potius ista dare q̄ʒ accipere:statui/e sacro phorum/theologorumq̃ʒ promptuario aliquid depromere / quo ille tue maiestatis preclarissime virtutes| que vberrimos iam suauissimosq̃ʒ fructus effundunt/et spem indies meliorem pollicentur/ magis absolute/ perfecteq̃ʒ reddantur. Quapropter hūc perbreuem de charitate/et officio principis libellum elucubrare visum est:in quo nō stilo sed materie/ac rei operam dedi/preceptaq̃ʒ posui/quibus et publice/ꝛ priuate res tue maiestatis augeantur: eiusq̃ʒ populi nō modo ditiores. verūetiam meliores reddantur: ꝛ tua demū maiestas ad eterne beatitudinis felicitatem. deo pariter/et hominibus grata facile perueniat. Istas igitur florentissime princeps qualescumq̃ʒ vigilias meas et accipere/et perlegere nō dedigneris: pro quibus si quam gratiam promeruisse videbor hanc vnam opto: vt hec/aut alia huiusmodi i manibus frequenter habere memineris. Et felix valeat tua inclyta maiestas quam deus longeuam in prospero semper statu conseruare dignetur.

Uoniam iuxta apostoli dictū vinculum pfectionis est caritas. Ad quā magr oim xps legē et prophas ⁊ per ꝯñs vniuersa dei documēta reducit. Quā sic describit ipse apostol⁹. prie. thi. prio. Caritas est finis pcepti/de corde puro/et cōsciētia bona/et fide non ficta. insinuās triplicē actū caritatis: videlicet declinare a malo/psequi bona/et patiēter ferre aduersa. Nā ppt declinationē malorū dr de corde puro. ppt psecutionē bonoꝝ dr de ꝯscia bona. ppt tollerātiā vo aduersoꝝ dr de fide nō ficta. glosa. i. nō fictili vel fragili: sed ꝯtra aduersa forti. Quicūq; pfectionē xpianā pfitet vacit. necesse est caritatē hēat sine q̄ scriptū est neminē saluū eē. Qr vo pncipes xpiani sub illa pfessione xpiane pfectiōis cēsent. q̄toq; altiora dona a sūmo largitore deo susceperūt et de eorū pfectu vl' defectu maiora ꝯmoda vel incōmoda subsequunt. ad caritatē ipsā arti⁹ q̄ ceti xpiani ceteris paribus sūt astricti Ideo nunc de caritate pncipū ad salutē necessaria vel breuit erit tāgēdū. q̄ iuxta descriptionē predictam tribus comprehenditur. vt scilicet.

Viciosa solerter fugiant.
Virtuosa feruenter impleant.
Onerosa prudenter tollerent.

¶ Et scdz hoc tractatulus seu libellus iste tribus particlis cōcludet. quarū qlz tria breuissima capitula cōtinebit: vt sic ordinato progressu compendiosoq; incedentes. facilius necnō auidius hic cōscripta capiant.

Quo ad primā particulā. quia vt habet ecclisiastici. 49 Pret paucos oēs reges cōmiserūt pctm̄: et reliqrūt legē potētis/et gloriā pdiderūt. Et vt vult ysidor⁹. Difficile est pncipē regredi ad melius si vicijs fuerit implicatus: qr p abrutū licēcie in oē facin⁹ viciorum labit. ⁊ q̄to excelsior tāto pctm̄ graui⁹: qr potentes potenter tormēta patiētur. Licet vt notat. 40. d. c. prio. Ex officio suscepto nō licēciā peccandi sed necessitatē viuēdi se nouerit assecutos. Primū ipis pncipib⁹ xpianis ad salutē necessariū est q viciosa solerter fugiant. Nā et si a cūctis sūme fugiēda sint ab ipis nichilomin⁹ magis ac magis. Alioqn innumera iexplicabiliaq; ymo icredibilia sequūt inconuenientia. A trib⁹ aūt q̄ maxime caueāt.

A levi credulitate.
A turpi iniquitate.
A guerre crudelitate.
¶ De primo nunc erit dicendum quomodo .s. summe cauere debent a levi credulitate ne videlicet leviter credant dicentibus. presertim tribus personarum generibus. videlicet.
Blandientibus.
Detrahentibus.
Opprimentibus
¶ Primo cauere debent principes et dñi ab adulatoribus. Est enim adulatio scd̃m alexan. de alis in scd̃o volumine summe peccatū proueniens ex sermone vane laudis alicui facte intentione placēdi. Et est mortale: cum quis falso adulatur. vt aliqd sibi indecenter obtineat. vel cū adulatur hoc fine vt fraudulenter alteri noceat. vel de malo puta de impudicitia crudelitate seu fatuitate laudat. Unde est illd̃ ysa. Ue qui dicitis malū bonū. Tales enim agunt cōtra caritatē proximi: quia prebent ei occasionem in malo perseuerādi. Propterea aug. sup illo vbo. ps. Laudatur pctōr in desiderijs aīe sue et iniquus bñdicitur ait. Hec est magna ira dei vt desit correctio et assit laudatio. Adulantiū quidem lingue ligant animas in peccatis. Delectat enim illa facere in quibus non solum non metuitur reprehensor. sed etiā laudatur peccator. Et iheronimus sup ps. Nichil est quod tā facile corrūpat mētes hominū sicut adulatio. Plus enim nocet lingua adulatoris quam gladius psecutoris. Hi quidem sunt scorpiones facie blandiēdo cauda percutiētes. ait idē iheronim9 epistola. 84. Qui merito dici possunt sacerdotes infernales. Incipiūt vtique quasi vesperas mortuorum a placebo/sed in fine sepeliunt in peccatis. Sepulcrū enim patēs est guttur eorum. ps. Un merito tanquam illusores et deceptores sunt detestandi di. salomone. puer. primo. Fili mi si te lactauerint peccatores ne acquiescas eis. Quod perpru9 capiēs dauid Oleū inquit peccatoris non impinguet caput meum. ps. Sed nichilominus tales prothdolor superhabundant in curijs principū. aliosque blādis suis mēdacijs seducūt. vt verificetur illud osee. 7. In malicia sua letificauerunt regem et in mendacijs suis principes. Habet quidem inquit policratus curialium adulatio comites dolū fraudē proditionē mendaciū. Blandiūtur ei superioribus vt assequantur dignitates et honores. sed et alijs quatin9 eis faueant commendātur quod ab ipsis. Sciunt de vicijs virtutes fingere. Uocāt prodigos liberales/auaros sapientes/garrulos affabiles/obstinatos cō

states/pigros maturos et graues. Libenciusqꝫ hodie ipsis in curijs audiuntur qui placētia dicunt predicatoribus veritatis quia veritas odium parit ait salustius. Et qui male agit odit lucem. Jo. 3. Uerum quia adulatio infatuat ascentiētem ait seneca. antiqui sapiētes nō permittebant tales loqui cum principibus. Unde recitat valerius libro. 6. c. 3. ꝙ athenienses thimogorā inter officium salutationis darium regē more gentium adulantem capitali supplicio affecerūt. Quid de adulatione dicam. quando tot inueniūtur adulatores. tot etiam adulatoribus aures beniuolas prebentes. quo fit vt veritas conculcetur et malicia superabundet. quia adulatio apud viros magnos ꝛ seculi huius potētes obtinuit maximū locum. ¶ Secundo nō credāt faciliter principes detrahentibus. Est enim detractio secundum alexandrum de alis in secundo volumine sūme. q. 146 aliene fame per occulta verba denigratio. Quequid fama p̄ciocissima est oīm bonoꝝ tp̄aliū. di. sapiēte ꝓuer. 22. Melius ē nomē bonū ꝙ̄ diuitie multe Uñ detractio grauissimū peccatū est. Juxta illud. 6. q. p̄ma c. summa. Sūma iniquitas est fratres detrahere. p̄serti quando detrahit quis apud personam grauē puta principis vel magni domini. siue fiat intentione grauādi famam proximi cui detrahitur. siue ponēdi eū i mala gracia illius apud quē detrahitur quod tunc susurratio vocatur. Ut enim vult tho. in scđa secunde. q. 74. ar. p̄io Susurratio et detractio conueniunt in materia et forma. sed differunt in fine: quia materia tam surrationis ꝙ̄ detractionis est maluꝫ proximi. forma vero est dicere illud in absentia eius. sed finis susurrationis est discordia. finis vero detractionis est infamia. Quando ergo princeps vel magnus dominus talibus leuiter fidem p̄bet. quis inconueniētia ex hoc sequentia numerare sufficiet. Audire quiđ relatores principib⁹ ꝛ dominis q̄si iugiter necesse est eisqꝫ sepissime fidem p̄bere. alioquin periculis infinitis obuiare / remediareue minime possent. Uerūtamen magna cautella adhibēda est ne cunctis indifferenter credant. sed prudēter discernant. et iuxta ap̄lm probēt sp̄ūs an ex deo sint. Ex cuius defectu fideles ꝛ ꝓbi homines sepissime abijciuntur infideles et improbi eriguntur innocentes puniūt̄ nequissimi ꝓsp̄ātur boni multipl̄r desolāt̄. ꝛ p̄ncipes ip̄i tali ex leui credulitate nonnunꝙ̄ in fine iacturā nōmodicā patiūtur

A. iiij.

Siquis vt notat nicola⁹ de li. scdi re. 19. adulatores et detractores sunt piculosissimi qr dauid tā iustus ⁊ sāctus ꝟbis sibe adulatoris et detractoris fuit ita capt⁹ et īuolut⁹ ꝙ hereditatē miphiboseth dn̄i sui ei concessit ī absētia miphiboseth et ⁊ eo nō audito. Et qđ est peius postq̄ȝ audiuit miphiboseth se excusantē ⁊ ꝟa dicentē non retractauit dictū suū iniustū totaliter. sed seruū ei⁹ pessimū. s. sibā fecit eq̄lē dn̄o dicens. Tu et siba diuidite possessiones. Quē tn̄ debuit suspēdisse ꝓpt falsā accusationē dn̄i sui de crimine lese maiestatis. Erat miphiboseth fili⁹ saul. Et recedēte dauid de iherusalē cū exercitu miphiboseth remansit qr erat claudus. ⁊ siba seruus ei⁹ venit ad dauid ⁊ dicit: falso tn̄ Miphiboseth remansit in iherusalem dicēs. Hodie restituet mihi dom⁹ isrł regnū pr̄is mei saul. vt notaꝶ scdi. re. 16. Propter qđ pctm̄ regnū dauid fuit postea diuisū tp̄e roboā nepotis sui. tercij re. 12. Ponderent igiꝶ q̄ȝ culpabiles sūt q̄ ī preiudiciū alteri⁹ sic leuiter credunt q̄ꝫ a susurratorib⁹ ⁊ detractoribus sibi cauere nesciunt aut nolūt. ¶ Tercio cauere debēt principes et dn̄i ab opprimentibus hoc est oppressiōes seu īdebitas grauatiōes suggerētibus. quoniā pauperuȝ pp̄li ue oppssio sūme displicet deo suā q̄ȝ iracūdiā ꝓuocat. Iuxta illđ exo. 3. Clamor filiorū israel venit ad me vidiq̄ȝ afflictionē eorū qua ab egiptijs opprimunꝶ. Et exo. 22. Uidue et pupillo nō nocebitis. Si leseritis eos vociferabūꝶ ad me ⁊ ego audiā clamorē eorū et indignabiꝶ furor meus. percutiāq̄ȝ vos gladio ⁊ erunt vxores vr̄e vidue et filij vestri pupilli. Patuit hoc ī ip̄is egiptijs oppressorib⁹ pp̄li isrł. quos ip̄o isrł trāseūte p̄ mediū sicci maris dn̄s conclusit inter vndas ī pfūdū. vnacū rege suo pharaone tyranno. exod. 14. Propterea dedit dn̄s p̄ceptuȝ oībus regib⁹/principib⁹/ dn̄is iudicibus/et cōsiliarijs vt pauperū causas tuereꝶ. neq̄ȝ illos opprimerēt atq̄ȝ molestarent. Unde. ysa. pr̄o. dn̄s ait. Querite iudiciū subuenite oppresso iudicate pupillo/defendite viduā. Et de magnatibus nō facientibus sic loquitur ihere. 5. Inuēti sūt in pp̄lo meo impij īsidiātes quasi aucupes laqueos ponentes et pedicas ad capiendos viros. Sicut decipla plena auibus. sic dom⁹ eorum plene dolo. Ideo magnificati sunt ⁊ ditati incrassati sūt ⁊ impinguati et preterierūt sermones meos pessime. Causam vidue nō iudicauerūt. causā pupilli nō direxerūt: ⁊ iudiciū pauperū nō iudicauerūt. Nūquid

sup his non visitabo dicit dñs aut sup gentē huiuscemodi nō vlciscē aia mea. Principes igitur et dñi dū perpendūt prope se cōsiliarios spm̄ oppressionis habētes/ sūme ab eis cauere/ eosq3 auctoritate ablata ꝓcul a se pellere debēt. Neqn̄ dicat illud ecclīastici. 10. Secūdum iudicē ppl'i sic et ministri eius. Ut eni dicit extra de re. iu. li. 6. Qui tacet consentire videt. Et iterū ibid. Qui facit p aliuz est perinde ac si faciat per seipsū. Unde merito vt habet scda. q. pria. c. notū. Agentē et consentiētē par pena constringit. Legit de sctō edwardo quond rege anglie q cuz haberet tales cōsiliarios sub colore boni taxam non necessariā a subditis leuari suggerētes / noluissetq3 eis acquiescere. sed eoꝝ importunitate victus ipsos permisisset agere. Leuata per regnum cum auctoritate collecta: ⁊ ad thesaurū suum portata: duct⁹ rex ad videndū eā. stans a longe vir sāctus vidit dyabolum similē symie sedentē super thesauꝝ. Quapropter precepit eā reddi his a quibus exacta fuerat. Insistentibus autem eis vt potius in pios vsus exponeret absit inquit vt ego exponā bona aliena subditorū meorū et laboratorū pauperū in elemosina. Nōne videtis dyabolū sedentē super cumulū pecunie ⁊ gaudentē q nos captiuauit laqueo suo. Quāobrem precipio vobis sub pena mortis vt restituatis istam pecuniā illis a q̄bus habuistis vsq3 ad minimū denariū. Quod vrgenti regio precepto factum est. Cuius sāncti regis exēplo cūcti pricipes ⁊ dñi tales consiliarios i causa minime iusta reprimere debēt.

Quo ad secundum capitulum prime partis huius opusculi. Uiso quomō principes et domini cauendo a viciosis. sūme cauē debent a leui credulitate videndū q̄lit a turpi iiqtate. pseritim triplici. Uidelz

Impudicitie.
Iracundie.
Auaricie.

Primo ab iiqtate vilissime ipudicitie di. paulo ephe. 5. Hoc autē scitote itelligētes q ois fornicator aut imundus aut auarus quod est ydoloꝝ seruit⁹ nō hz hereditatem in regno christi ⁊ dei. Et vt ait ysidorus. 32. q. 7 c. nō solum. Inter cetera septē vicia vicium fornicationis maximu sceleris est. quia per carnis immundiciam dei templū violatur. Ut vero notat gregorius. 31. moralium. prima luxurie filia ponitur cecitas mentis. Ex ipsa etenim infatuatur anima: vt nec deuz timeat nec homines vereatur. Unde et apud antiquos ipudicus amor cecus depingebat. Propterea daniel. 13. Species de

cepit te ꝛ cōcupiscētia subuer=
tit coꝛ tuū. Uñ ꝛ ihero. contra
iouinianū inquit. Amoꝛ forme
rōnis obliuio est ꝛ insanie pro
ximus. Et ouidi⁹ i eplis. Quid
deceat nō videt vllus amans.
Scdm eni augu. i ope luxurie
tota rō absorbet̄. Ita q lumē
rōnis q̄dāmodo extinguit̄ ꝛ to
tus hō q̄si carnalis efficit̄: vt ve
rificet̄ illud ꝑle. cori. 2. Aialis
hō nō ꝑcipit ea q̄ sunt spūs dei
Et. ps. Supcecidit ignis
scȝ luxurie: et nō viderūt solē. i.
lumē spūaliū bonoꝝ nō habue
rūt. Ptȝ hoc i salomone qui tā
ta sapiētia ꝑditus ad extremā
demēciā ydolatratiōis ꝑuenit
amoꝛe detēt⁹ mulierū. vt nota
tur. 32. q. 4. c. salomō. Propt̄=
ea greg. i mōlib⁹. Ex q̄ inq̄t lu=
xuria mētē semel occupauerit
vix eā bona desideria cogita=
re ꝑmittit. Et inde est q viciuȝ
carnis plus hoieȝ vilificat. Iō
cōsulit ꝓpha. ps. 31. Nolite fie
ri sicut equ⁹ ꝛ mul⁹ q̄b⁹ nō est
intellectus. In chamo ꝛ freno
maxillas eoꝝ ꝯstringe. Preter
ea ꝑ luxuriā ꝑdit̄ fama bona.
vt ptȝ de ipo salomōe. De quo
ecclīastici. 47. Dedisti macu
lā i glīa tua. Incurrūt̄ incōue=
niētia coꝛꝑalia: vt ptȝ i amon.
q̄ ex amoꝛe turpi ifirmatus est
grauit̄. scbi re. 13. Prouocat̄ q
dei ira: vt ptȝ i aq̄ diluuio. geñ.
7. In igne sodomitico. geñ. 19
et i moꝛbo pestifero. Propter
eā luxuriā pestilētie inducit̄.
vt colligit̄ ex glosa. c. flagicia.
32. q. 7. et i autēticovt nō luxu
riātur contra naturam. coll. 6
Princeps aūt dȝ deo esse acce
pt⁹ et grat⁹/ i se oꝛdiñat⁹ ꝛ ho=
nestus: suis amabilis ꝛ venerā
dus hostib⁹ terribilis et timen
dus. q̄ oia auferūt ꝑdicte libidi
nes ꝛ ꝯtraria afferūt. Amoꝛ ei
mulieꝝ eneruauit foꝛtitudinē
sansonis/ infatuauit sapientiā
salomonis/ fedauitq sāctimo
niam dauid regis.

¶ Secundo summe debet ca=
uere princeps ab iiquitate ira
cundie q̄ valde graue pctm̄ est
qꝛ cōtrariat̄ caritati. Sciendū
tñ scdm grego. qꝛ ira est appe=
titus vindicte q duplr̄ pōt ap
peti vindicta. Uno mō ꝓpt̄ dei
honoꝛē/ pctōꝝ cohibitionē et
emendā: ꝛ cū aliis circūstācijs
debitis. Et hoc nō est pctm̄: et
vocat̄ ira ꝑ zelum. De q̄ ps. 4.
Irascimini et nolite peccare.
Alio mō appetit̄ vindicta non
quomō vbi vel qñ scdm q oȝ. ꝛ
sic est viciū nō rōne passionis q̄
est mot⁹ nō spōtane⁹ et ꝯsistit
i appetitu sēsitiuo sȝ rōne act⁹
volūtarij adiūcti. De hac iaco.
primo. Ira eni viri iusticiā dei
nō opat̄. Et est moꝛtale qñ q̄s
ex deliberato ꝯsēsu appetit in=
iustā vindictā seu proximi pu=
nitionē notabilit̄ iustā ꝛ dāp=
nosā. Iniustā autē vindictam
appetit q̄s: cū cupit eū puniri

q̄nō meruit. vł notabil'r pluſq̄ȝ meruit: puta dicit verbum iniu rioſum q̄s ⁊ ꝓpterea alter deſi derat eū occidi vel vulnerari. Uel cupit ſe vindicare ꝑ ſe vel ꝑ aliū ſine ordine iuris. Uel cā vindicte vt de malo alteri⁹ ſatiet. Uel etiā cū quis ꝓpter ira cundiā in corde latētem cadit a dilectiōe ꝓximi ꝓponēs ſibi nō ſubuenire etiaȝ in neceſſitate. Ex hac ira ꝓcedūt blaſphemie / maledictiones / iniuriationes / homicidia: ⁊ ſcādala innumera Preterea ꝑ irā oculus rationis obtenebrat. di.
Inpedit ira animuȝ ne poſſit cernere veruȝ. Sed ⁊ cōpoſitio corꝑalis ꝑdit dicēte gregorio morali. 5. Ire ſue ſtimulis cor accenſum palpitat / corp⁹ tremit / lingua ſe prepedit / facies igneſcit / exaſperant oculi / non cognoſcunt noti / ore ſermonē format: ſed ſēſus q̄d loquātur ignorat. Dux eſt ſiquidē cū talib⁹ habitare. Cū igit p̄nceps geſtū debeat habere honeſtuȝ ob oīm aſpectū in ipſū ⁊ hebere aīm impturbatū ad iudicandū in tranq̄llitate ⁊ operandū in eq̄tate ſtudioſe dȝ aīm i trāquillitate ſeruare ꝓuide precauere iracundiā: q̄ deformat hominē exteriorē ⁊ ꝯfundit interiorē. Quā aūt dampnoſa ſit in p̄ncipe ꝑ atuit in theodoſio imperatore. De quo li. 9. hiſtorie tripartite dr ꝙ cū apud theſſalonicā ciuitatē q̄bꝰ iudices lapidati fuiſſēt: theodoſius indignatus auctores interfici fecit vbi ſeptē milia ſunt occiſi non p̄cedente iudicio. Sup quo ab ambroſio correct⁹ ꝓfūdiſſime ſe huīliauit eiuſq̄ȝ ſctiſſimo cōſilio legē edidit: decreta furoris euacuās: ꝙ. ſ. trigita dieb⁹ ſnia necis atq̄ȝ ꝓſcriptionis in litterꝭ tantū maneat / ⁊ iudiciū ratiōis expectet. In his dieb⁹ ira iā ceſſante agnoſcit ſi iuſta ſit ſnia quā protulit aut iniuſta Et ſiquidē ratio probauerit iniuſta que ꝓlata ſunt diſrūpet / ſi vero iuſta firmabit. ¶ Tercio ſūme debet cauere p̄nceps ab iniq̄tate auaritie: q̄ ob eius grauitatē ab apło ephe. 5. vocatur ydolorū ſeruitus. Licet autē diligere bona tꝑalia de ſe nō ſit malū ſepenumero tn̄ peccatū mortale ꝯmittit ob amorem inordinatū. Primo in appetendo aliena appetitu completo: qui nimirum ꝓcederet ſi facultas adeſſet. Uel ſi non aliena illicito tamen modo puta ſi q̄s indign⁹ rōne vite vel illitterature adipiſci conat eccłiaſticū bn̄ficiū In acq̄rendo etiā pctm̄ mortale eſt: cū q̄s res aliq̄s iniuſte q̄cūq̄ȝ mō fiat ꝑ fraudē / rapinā / vſuram: ſeu alias. Uel acq̄rit eas ꝑ tale opus officiū vł artē. ꝙ illud ꝑ ſe mortale pctm̄ eſt vt mētriciū lenociniū ludus alee ex cupitate et ſīlia.

In retinēdo q̄s cōtingit pctm̄ mortale cū q̄s sciēter ⁊ volūtarie retinet ea q̄ restituere tenet̄ et pōt: qđ tāgit eos q̄ detinent mercedē alioꝝ ⁊ protrahūt de tpe in tp̄s solutiōes. Uel cū q̄s retinet sup̄flua respectu stat⁹ ⁊ ꝑsone nec cōicat alijs idigētib⁹ presertī in extrema necessitate. Qualē aūt reddat ꝑsonā auaritia: dr̄. eccl'iastici. 10. Auaro nichil est scelesti⁹: hic ei ⁊ aīam suā venalē h̄z. Et vt dt̄ leo papa Nullū remanet iusticie vestigiū vbi auaritia sibi fecit habitaculū. Hinc fraudes/falsificatiōes/mēdatia/ꝑiuria/rapine: furta/oppressiones: ꝓditiones symonie/iniusticie: ⁊ alia crimīa horrēda. Ideo tulli⁹ li. scđo de officijs dicebat. Nullū vitiū deteri⁹ auaritia: ⁊ presertī in ꝑnci pib⁹ ⁊ rēpublicā gubernātib⁹ Et marcialis coc⁹ ait. Nō sibi nec alijs ꝓdest dū viuit auar⁹. Et Salustius in catilinario. Auaritia fidē ⁊ ꝓbitatē cet̄as q̄z bonas artes subūtit. Et valeri⁹. li. 9. Auaritia est latentiū idagatrix lucroꝝ manifeste p̄de vorago auidissima: neq̄z h̄n di fructu felix ⁊ querēdi cupiditate misera. Et iteꝝ salusti⁹ in catilinario. Auaritia pecunie studiū habet quā nemo sapiēs amauit vel ↄcupiuit. Hec quasi malis venenis imbuta corpus aīmq̄z virilē effeminat/semꝑ infinita isatiabilis est: neq̄z copia neq̄z īopia minuit̄. ymo vt dicit iuuenal'. Crescit amor nūmi q̄ato pecunia crescit. Tātoq̄z periculosior q̄to inseꝑabilior est qr̄ cū hoīe senescente cet̄a pctā deficiāt: sola auaritia iuuenescit. Et si in ꝑncipe vigeat dn̄iū/de facili ↄ̄ūtit̄ in tyrānidē: vt in nerone auarissio patuit. Ideo deut̄. 19. Nō habebit videlicet rex vxores plurimas q̄ alliciūt aīum ei⁹: neq̄z argēti ⁊ auri immēsa pōdera. Et ī autētico de ↄsulib⁹ ī medio collatiōis. q̄rte ↄstitu. 3. Soli imꝑatori auꝝ cōtēpnēdū p̄stat fortune fastigiū Sed pōderēt illud ecclesiastes 5. Diuitie ↄgregate in malum dn̄i sui: ꝑeunt in afflictione pessima. Nūq̄z eni diuitie male cōgregrete durabilit̄ ꝑsūt: sed iusto dei iudicio sepissime cā destructionis regnoꝝ et domoꝝ sunt. Ut v̄ificet̄ illud ysaie. 33. Ue q̄ ꝑdars nōne ⁊ ip̄e ꝑdaberis

Quo ad tertiū articulum ꝑme ꝑtis. Uiso quō principes ⁊ dn̄i cauendo a vitiosis: sūme cauere dn̄t a leui credulitate: turpiq̄z iniq̄tate/ videndū qualit̄ a guerre crudelitate. Ut eni dt̄ Seneca. Ferina rabies est ista sanguine ⁊ vulneribus letari. Et hoc est abiecto hoīe in siluestre aīal trāsire. Hec ille Serpētes quid inimicant̄ hoībus: sed nō serpētibus: neq̄z lupi lupis: sed alijs aīalib⁹. Peiores igit̄ et crudeliores illis aīa

libus sūt hoīes q̄ hoībus ipsis inimicant. ymo in hoc vident bellātes peiores demonib⁹ qr demones i inferno nō nisi nocētes ⁊ malos ledūt: sed belligeri tales etiā innocētes opprimūt qr dūtaxat ad predā et rapinā tendūt. hinc ps. Cōtritio et infelicitas in vijs eoꝝ: et viā pacis nō cognouerūt nō est timor dei ante oclos eoꝝ. Uerū si bellū vrgēte necessitate sumitur vel suscipit: alias eni nō lz. vt notat. 23. q. 8. c. Si nulla vrget. debet

Juste suscipi
Juste ꝓsequi
Justeqꝫ ꝯcludi

¶ Pro p̄mo ad hoc ꝙ bellū iuste suscipiat seu moueat ⁊ licitū sit tria reqrunt: vt ponit sctūs tho. in scda. 2. q. 40. ar. p̄mo. Uidelz.

Principantis auctoritas
Jmpugnatiōis rationabilitas
Jntentionis sinceritas.

¶ Primū est principis auctoritas: cui⁹ mādato bellū est gerēdū. Nō eni ptinet ad ꝑsonā priuatā bellū mouere: qr pōt ius suū in iudicio supioris ꝓsequi. Uñ dt Aug. ꝯtra manicheos ⁊ ponit. 23. q. p̄ma. c. q̄d culpat. Ordo naturalis mortaliū paci accōmodat⁹ hoc poscit vt suscitādi belli auctoritas atqꝫ cōsiliū penes pricipes sit.

¶ Scōm est ipugnatiōis rōnabilitas: qr dꝫ esse cā iusta vt scꝫ illi q̄ ipugnant ꝓpt aliquā culpā ipugnationē mereant. Uñ aug. li. q̄stionū ponit qz. 23. q. 2. c. dñs nr. Justa bella solent diffiniri q̄ vlciscūt iiurias: sic gēs vel ciuitas plectēda est: q̄ vl' vidicare neglexerit qd a suis improbe factū est: vel reddere qd p iniuriā ablatū est. ¶ Tertiū est itentiōis sinceritas. Debet eni esse bellātiū intētio recta. s. vt vel bonū ꝓmoueat / vel malū euitet. Uñ aug. li. de verbis dñi: ⁊ habet. c. apud. 23. q. p̄ma Apud veros dei cultores etiā ipa bella pacata sūt: q̄ nō cupiditate aut crudelitate: sꝫ pacis studio gerunt vt mali coerceātur ⁊ boni subleuent. Pōt aūt ꝯtingere vt sit legitima auctoritas inducētis bellū: ⁊ cā iusta nichilomin⁹ tñ ꝓpt prauā intētionē bellū reddat illicitū. Uñ aug. hr qz. d. c. q̄d culpat. Nocēdi cupiditas / vlciscēdi crudelitas / iplacat⁹ ⁊ iplacabilis animus / feritas rebellādi / libido dñandi: ⁊ si q̄ silia. hec sunt que in bellis iure culpant. hinc de talib⁹ ps. Dissipa gētes q̄ bella volūt. heu q̄t mala ꝓueniūt ex bellis p̄cipue cū bellāt hoīes sine recta itentione quot odia / q̄t rapine: quot adulteria et deflorationes ꝟginū: q̄t incēdia domorum / q̄t sacrilegia: q̄t oppressiones paupeꝝ: ⁊ simpliciū atqꝫ innocentū. Ut ḡ licitū sit bellū supposita principātis auctoritate / ⁊ iusta cā videant bellātes ꝙ sua intētio sit recta.

scz ppr bonū publicū et pacis
vtilitatē. Aug. ad bonifaciū et
hr. 23. q. pma. c. noli. Esto bel-
lando pacific⁹. s. intēdēs pacē
vt eos quos expugnas ad pa-
cis vtilitatem vincēdo pducas
Hec ille. ¶ Pro scdo vt iustum
bellū iuste prosequat᷑ τ victo-
ria optata succedat: tria prin-
ceps i bellis hēre studeat videlz
Ut dei offensa caueat.
Suos disciplina coerceat.
Spem in deum erigat.
¶ Prio sit in eo cura oia q̄ deū
offenderūt τ ei⁹ ecclesiā cauēdi
τ ea q̄ deo placēt τ ecclie pfūt
sectādi diligēs studiositas. De
bēt eni pncipes τ sui sūme pui-
dere vt secū deū habeāt: qd fit
dū ei⁹ mādata custodiūt τ ad-
iplēt: put ait achior alloquēs
holofernē. iudith. 10. Ubi cuz
recitauit bnficia dei exhibita
populo suo ɔcludit. Nūc ḡ dñe
perqre si est aliq iniqtas eoꝝ in
ɔspectu dei sui/ τ ascēdam⁹ ad
illos: qm tradēs tradet illos ti
bi deus. Si autē nulla est offen
sio populi hui⁹ corā deo suo nō
poterim⁹ resistere illis: qm dñs
illoꝝ defēdet eos. Hinc leuitici
26. Si in pceptis meis ambu-
laueritis/ sequitur psequemini
inimicos vros τ corruēt corā vo
bis. Ecōtra iosue. 7. dr. q fur-
to vnius scz achor multi occisi
sunt de pplo. ¶ Scdo puidere
dz pnceps vt in se τ suis militi
bus sit debita τ recta discipli-
na abilitas coercendo .s. carnis
lasciuias ɔmessationes/ volup
tates/ ipudicitias/ cupiditates
rapinas/ dissētiōes/ discordias
psūptiones/ inobediētias. De
facili eni vincit᷑ exercit⁹ qtu
cūq3 vbi nō vrget debita disci-
plina. ait policrat⁹ li. 6. c. 12. di
cēs q romanis adeo pfuit di-
sciplina vt orbē trē sue subice-
rēt ditioni. Alexāder macedo
exiguā manū i militarē suscepit
a prē sz doctā. Qua assuefacta
militie orbē trarū aggressus in
numeras hostiū strages fudit
Xerses a trecētis lacedemonio
rū ad tremopilas vexat⁹ cum
eos manu infinita plerisq3 suis
amissis vix ɔfugisset/ i eo se de-
ceptū dicebat q multos quid
hoies haberet: raros aūt disci
plina tenaces. ¶ Tertio qr vi-
ctoria de celo est. s. a rege regū
Nō eni i multitudine exercit⁹
victoria belli: sz de celo fortitu
do est. pmi mach. 3. Ideo pnci-
pis dz esse va fides/ firma spes
τ pia supplicatio ad deū: vt ipe
sit dux belli τ ptector sui ac suo
rū. exēplo moysi exod. 17. Qui
cū leuabat man⁹ vincebat isrl
Hinc de theodosio ipatore i hi
storia romanoꝝ legit᷑. q dū se-
mel a suis destitut⁹ τ ab hosti-
b⁹ circūsept⁹ exps cibi τ somni
orōni icūbēs totā noctē puigil
exegisset: fiducialit᷑ arma corri
piēs signumq3 crucis se prelio
dedit. Cūq3 ad ɔgressionē ven

tũ esset veniẽs turbo a pte theo dosij i ora hostiũ ruit: q ꝛ ab ei⁹ parte valẽter spicula missa ho stibus infligeret. et hostili etiã manu missa ad mittẽtes refle cteret: sicq3 hostilis exercitus prostrat⁹ est. ¶ Pro tercio. ad hoc q̄ iustũ bellum iuste ꝓsecu tũ / iuste ꝯcludat: oportet vt for tuna ꝟtuose suscipiat videlicet si aduersa eq̄nimiter tollerer si ꝓspera anim⁹ minime erigat. Uictores eni etiã in bello iusto nõ inanit gloriari: sed poti⁹ ti = mere debent triplici de causa. ¶ Pria: q2 fm augustinũ li. 5. de ciuitate dei. c. 13. Aliq̄n ma li dñant: ꝛ alios in bello vincũt ꝓpter pctm̃ populi q̄ vincit: et nõ ꝓpter valorẽ vel meritũ vin centis: sicut dedit dñiũ ꝛ impe riũ romanis ad puniendum iu deos ꝛ alias gentes deo rebel les nõ ꝓpt meritũ ꝓpriũ. q2 si= cut dt ibidẽ. c. 17. Nec ipsi ro= mani tenuerũt leges quas alijs dederũt: nec ꝟtuose vixerũt: nec ꝓpt verã pietatẽ: q̄ sola ad vi= tã ducit sicut dt. c. 16. sed ꝓpter vanã gloriã et humanã. Ideo hic receperũt mercedẽ. s. impi um pro quo tanta passi sunt. ¶ Scda q2 dñiũ bello acq̄situz est minus stabile. Licet enim finis belli sit pax: tñ securius es set ptibus ꝯcordatis pacẽ obti nere sine bello ꝛ dñium: q2 illi q̄ bello obtinent et subijciunt poti⁹ timore q̄3 amore seruiũt: semp tp̄s expectãtes q̄n se ꝛ su os i bello occisos aliq̄ occasiõe inuẽta vindicẽt. Et ideo talis est dñatio int talẽ subiectionẽ ꝛ dñium: ꝛ subiectionẽ amica= bilẽ q̄lis est int arborẽ bñ radi catã q̄ nõ cadit oi vẽto: ꝛ arbo= rẽ nõ hñtem magnas radices: seu profũdas: que faciliter fle= ctitur ꝛ deijcitur. ¶ Tertia est fortune variabilitas. Haben= tes enim semel victoriam si po stea de ha: inaniter gloriãtes ꝯmittũt pctã q̄ illi ꝯmiserũt q̄s ip si vicerunt rota mutabit: ꝛ ipsi eadẽ facilitate inimicis inopina te surgẽtibus vincent. Patet in iehu q̄ preualuit ꝯtra domũ achab. q̄rti. re. 9. Q̄r ꝟo post cõ misit eadẽ pctã q̄ ꝯmiserat do mus achab trãslatũ est regnũ a filijs suis ad sellũ. q̄rti re. 15. Sic etiã postq̄3 achab habuit pulchras victorias ꝯtra bena= dab regẽ syrie. tcij re. 19. q2 na both iiuste occidit hostib⁹ suc= cubuit ꝛ occidit. tcij re. 22. Ui= ctoribus igitur talibus melius timendum q̄3 gloriandum: vt vel sic omnipotenti deo victo= riam attribuant: victisq3 hosti bus misericordiam exhibeant. Sicut enim bellanti et resisten ti vio lentia redditur. Ita victo ri capta misericordia iam de= betur: maxime i quo pacis per turbatio nõ timetur. ait augu= stinus ad bonifacium habetur q̄3. 23. q. prima. c. noli.

Quo ad secundam particulam huius opusculi. Tacto qualiter principes et domini habent viciosa solerter fugere: tangendum vel succincte qualiter debeant virtuosa feruenter implere. Multum siquidem necesse est principi sub quo comprehenditur omnis dominans in republica sibi commissa: ut sit virtutibus preditus / prudentia expertus / moribus probus: eminentior in his populo quem regit. Cum etiam in brutis animalibus vigore valentiora presunt. ait Seneca epistola. 9. Hinc de saule ait samuel primi re. 10. Videtis quem elegit dominus quod non sit similis ei in omni populo. Erat enim altior vniuerso populo ab humero et supra. ¶ Ponderandum tamen quod inter alias virtutes tres principi sunt pernecessarie videlicet.

Prudentia Diligentia Clementia	¶ Prima est prudentia: de qua nunc dicere sufficiat.

Et de hac dicit sapiens prouer. 4. In omni possessione tua acquire prudentiam. Et. 16. Acquire prudentiam quia preciosior est argento. Et christus math. 10. Estote prudentes sicut serpentes. Est autem hec prudentia ut docet aristo. 6. ethicorum. Recta ratio agibilium qua homo in quibuscumque agendis finem considerat: atque ad illum media conuenientis accomodat et disponit: quia ut boetius inquit secundo de consolatione. Quod ante oculos situm est non sufficit intueri: rerum exitus prudentia metitur. Tamen ut ait tho. secunda secunde q. 47. Triplex prudentia distingui potest: videlicet.

Falsa. Vera Perfecta	¶ Prima est prudentia falsa per similitudinem dicta

quein malis et peccatoribus reperitur. Et de hac christus luce. 16. dicit. Filij huius seculi prudentiores filijs lucis in generatione sua sunt. Et paulus roma. 8. Prudentia carnis mors est. Cum enim prudens sit qui bene disponit que sunt agenda propter aliquem bonum finem. Ille qui propter aliquem malum finem aliqua disponit congruentia illi fini habet falsam prudentiam: inquantum illud quod accipit pro fine non est verum bonum: sed secundum similitudinem sicut dicitur aliquis bonus latro. Hoc enim modo potest secundum similitudinem dici prudens latro. qui conuenientes vias inuenit ad latrocinandum. Cum igitur princeps talem prudentiam falsam habet: fingendo sibi bonum reipublice inuenit modos subtilissimos etiam sub ficto colore iusticie: spoliandi / opprimendi / destruendi / affligendi / puniendi / persequendi: nullaque innocentia tuta manet Adinueniuntur noui infinitique modi extorsionum / oppressionum / et iniusticiarum: nunc captiosarum legum noua editione nunc antiquarum tortuosa interpretatione: nunc iniquarum dampnata approbatione. Et quia secundum iudicem populi sic et ministri eius. ecclesiastici. 10. Habet illico ministros impietatis ex omni parte vtraque manu munera amplissima extorquentes: sed et

subtilik possessiones eos formidantiū attrahētes parentes ⁊ servitores vt volūt maritātes et disponētes: qd̄qꝫ gravius est sub colore vtilitatꝫ p̄ncipis calumpniā falsā iponētes: vt vel sic ad libitū alios tenere valeāt quos alik spoliare et opp̄mere neq̄bant. Credik talibus ꝯfundunk probi/exaltank reprobi. Multiplicank symonie/vsure/rapine/false criminatiōes/false testificationes/false ꝯdampnationes. Sequunk blasphemie/p̄iuria/supstitiones/abhominationes: ecclesiastice libertatis violationes/necnō divini honoris ꝯculcatiōes. Nulla iusticia/nulla pietas/nulla in republica pulchritudo. Oīa sunt tūc corrupta/oīa asp̄a/oīa ꝯfusa. Tali p̄ncipi detrahūt alieni illudūt inimici/maledicūt subditi Et q̄d restat nisi dīna vindicta/dicēte scriptura dīna. Michi vindictā ⁊ ego retribuā. ⁊c.

¶ Scd̄a est prudētia vera: sed imp̄fecta q̄ invenit vias accomodas ad finē bonū: sꝫ est imp̄fecta dupl'r Uno mō: q̄r illd̄ bonū qd̄ accipit ꝓ fine nō est cōis finis totius hūane vite. sed alicuius sp̄alis negocij: puta cū aliq̄s adinuenit vias accomodas ad navigandū vel negociādū d̄r prudēs nauta vel negociator. Alio mō prudētia d̄r imp̄fecta: q̄r deficit in p̄ncipali actu prudētie: puta cū aliq̄s bn̄ ꝯsiliak: ⁊ recte iudicat de his q̄ ptinēt ad totā vitā: sꝫ nō efficaciter p̄cipit. Hac prudētia imp̄fecta detinēk ꝓth dolor q̄ꝫplures p̄ncipes xp̄iani. Ip̄a q̄ꝫ p̄mo mō sūpta p̄diti ifideles imp̄atores et p̄ncipes nōnulli: rēpublicaꝫ nō mediocrik meliorarūt ꝯ̄ tuo seqꝫ rexerunt: vti de traiano: et alijs q̄ꝫpluribus in libris etiā autēticꝫ legik. Neminē ꝑ potētiā iniuste opp̄mebāt sine acceptione p̄sonaꝝ inkvīꝝ ⁊ ꝓximū recte iudicabāt. Aduenis pupilk ⁊ viduis defēsores erāt: cohibebāt furta adulteria puniebāt. leges eq̄ssimas ꝯdebāt/iniquos nō exaltabāt/ipudicos ⁊ histriones nō nutriebāt ipsos de t̄ra p̄debāt/p̄icidas ⁊ p̄iuros viuē nō sinebāt/paup̄es alebāt/iustos sup regni negocia ꝯstituebant/senes sapiētes et sobrios ꝯsiliarios habebāt/magoꝝ ariolorꝫ phitonissarūqꝫ sup̄stitionibus nō intēdebāt: iracūdiā differebāt patriā iuste et fortiter ꝯtra aduersarios defendebāt: ꝓsp̄itatꝫ cā aīm nō extollebāt/aduersa cūcta patienk tollerabāt filios ipie agere nō sinebāt Qui lꝫ ꝯ̄a hac prudētia ꝓ reipulice regimine fulgerēt ip̄fecta nichilominus: et ad salutē oīno isufficiēs erat q̄r ꝓ obiecto seu fine vltio deū minime habebāt. Qui euāgelio teste ait Jo. 15. Sine me nichil potestis facere: eterno. s. premio dignū.

¶ Tertia est prudētia vera et pfecta. Et hec est q̄ recte ꝯsiliatur et recte iudicat ad bonū finē to tius vite: ac etiā pcipit: et hec in solis bonis reperitur. De hac dr sapiēs prouer. pmo. Prudētia seruabit te vt eruaris a via mala. Hec autē in paucissimis reperitur: qm̄ oēs ꝓ maiori parte solliciti sunt de terrenis et tpalib⁹ bonis. De q̄bus dr baruth tercio. Exq̄sierūt prudētiā q̄ de terra est. Et de celestib⁹ aut nulla aut modica est eis cura. Hi sūt q̇ in die iudicij vidētes electos et amicos dei affluere om̄i bonoꝝ copia: et seipsos ꝯsiderātes eternis fore deputatos supplicijs. dicent illud sapiētie. 5. Nos insēsati vitā illoꝝ estimabamus isaniā / et finē illoꝝ sine honore. Ecce quō ꝯputati sunt int̄ filios dei: et int̄ sctōs sors illorū est. Principes igit̄ et dn̄i verā et pfectā prudētiā sūme hr̄e studeāt: vt deū añ mētis oculos ꝓ fine hn̄tes eiusq; gliam et honorē sup oia et i oib⁹ q̄rētes quicq̄d volūt quicq̄d pn̄t quicquid agūt: oia ad finē illi⁹ dirigant. Sicut eni de⁹ est pncipiū oim ꝑ creationē: sic et finis per cōsummationē. Apoca. 1. Ego sum inq̄t alpha et o / pncipiū et finis. Hāc prudentiā perfectā habebat: et ad finē deū oia ordinabat scūs dauid quond rex israel / sctūs ludouicus rex frācie: sctūs edward⁹ rex anglie. Tūc eni de⁹ summe bon⁹ glorificatur: boni in eccl'ia pferuntur / monasteria reformātur / iusticia dn̄atur / pnceps ex intimis diligitur / pace cōscie deliciatur / spe salutꝫ perfruitur / fama ppetua decoratur / respublica dirigit̄ pseruatur ac melioratur: sed et aiaꝝ salus nō mediocriter ꝓmouet̄ dū prudētia principis pace / fauore / et auxilio: eccl'ia delectabiliter prosperatur. At ꝯtra si prudētia hac careat pnceps / si suā puatā vtilitatē ꝓ fine habeat: et ad eā cūcta dirigat: de⁹ multipliciter ꝓuocatur / pncipis cōscia leditur / sua gloria maculatur / iusticia violatur / respublica deterioratur: aliaq; innumera incōuenientia sequuntur. Ideo merito vt notat Augustin⁹ ad bonifaciū habeturq; d. 9. c. imperatores A tpibus ꝓphetaꝝ oēs reges q̇ in populo dei nō ꝓhibuerunt nec euerterūt q̄ ꝯtra dei pcepta fuerāt instituta culpant̄: et q̇ ꝓhibuerūt et euerterūt sup alioꝝ merita laudant̄. Felix pnceps q̇ morte aduenientē dicere veracit̄ poterit: q̇ quōdā sctūs rex ezechias egrotans vsq; ad mortē orādo ad dn̄m dixit, hr̄ ysa. 38. Obsecro dn̄e memento queso. quomodo ambulaueri corā te in veritate et in corde perfecto. et qd̄ bonū est i oculis tuis feceri.

Quo ad scd̄e particule capitulū scd̄m. Loquendo quō pncipes virtuosis feruēter

inherēdo debēt hr̄e prudenciā pfectā. videnđ de ingēti diligē tia eorū statui pnecessaria. Ut eni dicit augu. ad' dioscorū. In hoc fuiūt reges deo. si i regno suo bona iubeant mala ꝓhibe ant. nō solū que ptinēt ad socie tatē humanā. sed q̄ ad religio= nē diuinā. Nec assūpti sunt ad qetē cordis vel corpis sed ma gnā sollicitudinē et laborē. dū pfecte fecerint officia sua. Hec ille. Potissime autē dz hr̄e dili gentiam circa tria.

Circa legum ordinationem.

Circa ministrorū institutionē.

Circa vtriusqꝫ execucionem.

¶ Circa primū occurrit illud ex ꝓhemio. li. 6. decretabiliū. Regimini presidentes sollicita mur curis continuis ⁊ assidua meditatiōe vrgemur: vt iuxta credite nobꝫ dispēsatiōis offm̄ subditoꝝ comodis i quoꝝ pro speritate vtiqꝫ prospamur iugi qn̄tū nobis ex alto ꝯcessū fuerit sollicitudīs studio intēdamus Amplectimur qppe voluntari os ꝓ ipo qete labores ⁊ noctes qn̄qꝫ trāsim⁹ isompnes vt scan dala remoueant⁹ ab ipis. ⁊ q̄s hūana natura nouas semꝑ de propās edere formas lites q̄ti die īuenire conat. nūc antiq̄rū declaratiōe nūc vo nouoꝝ edi tione iuriū ꝓut nobis est possi bile repmam⁹. Hec ibi. Neces= sarie sūt iuste leges ad guber= nationē reipublice ꝓut dicit se neca. eplā. 94. Et nisi rectis le gib⁹ respublica guberneꝫ non diu stabit. Nec miꝝ eū lex scdꝫ gr̄atianū sit ius scriptū. iubens honestū prohibēs ꝯtrariū. Et qꝛ oīm legū est ianis cēsura. ni si diuine legis ymaginē gerat. ꝓut ait aug. li. 8. de ci. dei. c. 6. Iō oēs leges emanare debent a lege dina. Per me inq̄t sapia diuina reges regnāt. ⁊ legū cō ditores iusta decernūt. puer. 8 Hūane eni leges eaten⁹ valēt quatin⁹ nō discrepāt a diuinis Et iō hec respublica sola est or dinata q̄ legib⁹ rr̄atꝫ lege dina gubernaꝫ. qꝛ tūc ē ciuitas dei in q̄ rex vitas/lex caritas/mo dus eternitas est ait aug. Ut aūt dicit ysidor⁹ et hēꝫ. d. 4. c. erit aūt. Erit lex honesta/iusta/pos sibilis scdm naturā ⁊ scdm cō= suetudies patrie: loco tpīqꝫ cō ueniēs/necia ⁊ vtilis. manife= sta q̄qꝫ ne aliq̄d ꝑ obscuritatē intm̄ captiose ꝯtineat. nullo pri uato comodo sꝫ ꝓ cōi vtilitate cōscripta. Phs ei. 8. ethico. po nēs differētiā iter regē ⁊ tiran nū ait. Tiran⁹ est q̄ qđ sibi ꝯfe rēs ē itēdit. rex q̄ qđ ē vtile sub ditoꝝ. Reges igiꝫ ⁊ pncipes q̄ hn̄t regimē reipublice ⁊ adeo auctoritatē accipiūt vt sub ipo oīa i trāq̄llitate regāt. teneꝫ de necitate salutꝫ leges eq̄ssimas condere/iniq̄s destruere. ⁊ cir ca hoc vigilāt itēdere. Nā pn= ceps q̄ ꝯtra eq̄tatē iurꝫ dīni le=

ge aliquā istituit vel talē iā isti tutā destruere negligit eā cur rere pmittēdo. isideliter agit. deo aduersat cōtradicit et resi stit. hic de talib⁹ ɔq̄rit. ysa. p⁹ Pricipes tui isideles socij furū oēs diligūt munera. Et itex ysa. 10. Ue q̄ ɔdūt leges iniquas. ⁊ scribētes iniusticiā scripserūt. vt opprimerēt in iudicio paupes et vim facerēt cause huiliū po puli mei. vt essent vidue preda eorum et pupillos diriperent. Quid facietis in die visitatio nis. Tūc siquid de oib⁹ malis occasiōe hmōi succedētib⁹ rñ= debūt. ¶ Circa scdm occurrit illd ihero. sup ieremiā. pōit ꝙ 23. q. 5. c. regū. Regū officiū est ppriū facē iudiciū atqꝫ iusticiā et liberare de manu calūpniā tiū vi oppssos ⁊ peregrinis pu pillisqꝫ et viduis qui facili⁹ op primunt a potentibus prebe re/auxiliū. Et illud cypriani ibi dē recitatū. c. rex. Rex dꝫ furta cohibere/adulteria punire/im pios de tra pdere/parricidas et periuros non sinere viuere/ filios suos non sinere ipie age re. Cū igit princeps erga suos subditos sit debitor iusticie te= neaturqꝫ eā reddere oi petenti et nequeat p se i oi loco. institu at ministros iusticie necesse est q̄ scdm iustas leges suas expe dite faciāt iustū iudiciū oi pe tenti. Sic eni dicit ietro sacer= dos madian cognato suo moy si duci ⁊ principi israel. exo. 18. Prouide cū magna diligentia et deliberatiōe de omi plebe vi ros potētes. s. iudicare per suā sapientiā et expientiā. et timē tes deū magis ꝙ hoies. in q̄b⁹ sit veritas. s. vite iusticie et do= ctrine. ⁊ q̄ oderit auariciā. quia oēs cupidi propter munera de facili flectunt a iusticia et con stitue ex eis qui iudicent ppl'm oi tpe. Quicquid autē mai⁹ fue rit referent ad te. Sequit Qui bus auditis moyses fecit oia q̄ ille suggesserat. Et electis viris strenuis de cūcto israel consti tuit q̄ iudicarent plebē dñi om ni tpe. hic et precipit. deut. 16 Judices et magistros cōstitu= es in oibus portis tuis q̄s dñs de⁹ tuus dedit tibi p singulas tribus tuas. vt iudicent ppl'm iusto iudicio nec i alterā ptem declinēt. Nō accipies personā nec munera quia munera exce cāt oculos sapientū ⁊ mutant verba iustorū. Juste qd iustū est psequeris. hec ibi. Ut autē principes tales ministros iu= sticie habeāt eos magna soler cia eligāt. ipis officia gratis cō mittant stipendia sufficientia cōferāt. ⁊ si impie egerint cōui ctiqꝫ fuerit tales durissime pu= niāt et irreuocabiliter abiciāt Dr ei. puer. 16. Abhoiabiles regi. s. iusto q̄ agunt ipie qm iu sticia firmat soliū. Narrat iu= stinus q cū syrus rex istituisset

quēd ad iudicādū reperissetq3
semel cupiditate pecunie cor=
ruptū et muneribꝰ iniuste iudi=
casse fecit eū excoriari ac pellē
eiꝰ desiccatā ponere sup cellā
vbi filiꝰ illiꝰ iudicis sedebat ad
iudicandū loco pris vt caueret
sibi a cupiditate munerꝫ. Ut ei
dr. 83. d. c. error. Error cui non
resistit approbat et veritas cum
minime defēsat opprimit. Ne
gligere eni cū possis pturbare
peruersos nichil aliud est q̄3 fo
uere. ¶ Circa terciū illd occur
rit ysidor. 4. d. c. Facte sunt le
ges vt earū metu humana co=
erceat audacia. tutaq3 sit iter
iprobos inocēcia ꝛ i ipsis ipro
bis formidato supplicio refre=
net audacia ꝛ nocēdi facultas
Et iterꝫ in phemio decretaliū.
Ideoq3 lex pdit vt appetitꝰ no
xius sub iuris rgla limitet p quā
genus hūanū vt honeste viuat
alterū nō ledat/ius suū vnicui=
q3 tribuat iformet. Qr vo iuti=
lis est leguȝ latio nisi sit earū
debita custoditio. Ideo sollici
te debēt custodiri i republica.
Hinc saul noluit parcere filio.
qr fuerat trāsgressꝰ edictū eiꝰ.
primi re. 14. Un sicut leges nō
debēt punire inocētē put dicit
paulꝰ act. 22. Et tu sedēs iudi
cas me scdm legē. ꝛ cōtra legē
iubes me pcutere. Ita non de
bēt absoluere reū a disciplina
marie qn qs peccat in republi
cā. Qui ei iustificat ipiū et con
dāpnat iustū vterq3 abhoīabi
lis apd deū. puer. 17. Leges
nō sufficiūt ad regimē nisi iusti
cia regulent. Iō respublica dr
eē fulta iusticia ꝛ in ea fūdata
put dt aug. recitās snias sapiē
tū. 2. de ci. dei. c. 19. ꝛ ↄcludēs
hoc verissimū eē. s. sine sūma iu
sticia rēpublicā regi nō posse.
Et id li. 4. de ci. dei. c. 4. inquit
Remota iusticia qd sūt regna
nisi latrocinia magna. Un vt
nōt tho. prima. 2. q. 73. ar. 10. si
pnceps iusticiā violet q pōit iu
sticie custos. grauiꝰ peccat alio
ppt specialē repugnātiā actꝰ
pcti ad magnitudinē persone.
Que sit merces tpalis pncipuȝ
bn regentiū dr deut. 17. No
multiplicabit eqs nō hēbit vxo
res plimas q allicūt aīm. neq3
argēti ꝛ auri imensa pondera.
Seqt. vt longo tpe viuat ipse
ꝛ filij eiꝰ sup isrl. puer. 25. Fir=
mabit iusticia thronꝰ eiꝰ Qua
le vo sit dāpnū tirānice regēti
um dr ecclesiastici. 10. Regnū a
gēte i gētē trāsfert ppt iniusti=
cias ꝛ contumelias ꝛ diuersos
dolos. Et iterꝫ. Sedes ducū su
pborū destruxit deꝰ. vt ptȝ de
saule primi re. 15. et post de ro
boā tcij re. 12. Eterna vo mer=
ces bn regnātiū est regnare cū
rege regū vt dauid. Iniuste vo
pncipanciū dāpnatio eterna.
Et sicut in throno pmi ↄstituti
sunt. sic i penis si iusticiam nō
fecerint pmatū habituri sūt.

Judiciū ei durissimū his q̄ psūt fiet/ ⁊ potētes potēt tormenta patient. sapiē. 6. Propterea merito suggerit ibidē. prio. c. Diligite iusticiā q̄ iudicatis terrā David aūt de q̄ dr. 2. re. 8. faciebat david iusticiā hmōi grāz summe flagitabat a dño. ps. 71. Deus iudiciū tuū regi da. ⁊ iusticiā tuā filio regis. Judicare pplm tuū in iusticia ⁊ paupes tuos in iudicio. Judicabit pauperes ppli et saluos faciet filios pauperū ⁊ hūiliabit calūniatorē. Cuius exemplum debēt sequi principes cuncti.

Quo ad terciū caplz scde huius ptis. Viso vel breuiter de prudēcia ac diligētia. videndū de clemētia pncipibus necessaria. Cū enim pnceps hēat studere oibus pdesse et nemini obesse: vt ait seneca li. prio de clemēcia. c. 5. Nullū clemencia magis ex oibus q̄z regē et principē decet. Dr ei puer. 20. Mia ⁊ vitas. i. iusticia custodiūt regē ⁊ roborat clemēcia thronus eius. Ptz hoc de regno dd. scdi re. 22. vbi dicit. Mansuetudo mea multiplicauit me. Vñ i p logo historie triptite sorome loquēs ad theodosiū: idt. q pietas est vetus ornatus impij. et q purpura ⁊ corona i q̄bus est signū maiestatis clemētiā et pietatē semp itrinsecus nutriūt. Sicut ei pius pr/ clemēs tutor/ et pitus medicus: debēt clemētes eē in sibi commissos. sic princeps dz esse clemēs in suos. ⁊ maxime tripliciter.

Miserijs subditorū ?patiēdo.
Potestatē vlciscendi tēpando
Hostes deuictos consolando.

¶ Prio miserijs subditorū pie cōpatiēdo. Job. 29. Cū sederē q̄si rex. circūdāte exercitu. erā tñ merētiū ?solator. Et iterū. c. 30. Flebā sup eo q̄ afflictus fuerat. Narrat valerius li. 5. c. prio. de clemēcia marci marcelli. q̄ cū a se captis siracusanis. vrbis affluētissime tūc afflicte fortunā et casū lugubrē ituēs fletū cohibere nō potuit. Mia ei est egritudo ex visa alterius iiuria laborās. ait tulius li. 4. tusculanarū q̄stionū. Et mia a misero corde vocata est. ait grego. mora. 20. Est eni tristicia i alienis malis. ait dama. li. prio. c. 14. Nec solū decet pncipē piū esse erga miseros necessariorū largitiōe eos a miseria releuādo. qnetiā liberalē erga alios donaria propte iocūdeqz cōferendo. scdm decentiā et eminētiā sui status hita tñ recta ?sideratiōe ad suā possibilitatem ⁊ ad eorūz q̄bus dat q̄litatē. Est eni liberalitas sicut dt aristote. 4. ethicorū. medietas q̄dam circa pecunias. Js ergo liberalis est q̄ neqz ppt iordinatū amorem pecunie ipedit a ?ueniētibus expēsis neqz a cōueniētibus dationibus. Circa ei datiōes ⁊ suptus

liberalitas cōsistit ait aristote. Quippe vt dr̄ extra de donationib⁹.c.prio. Hanc sibi qdāmō nobilitas legē iponit: vt debere se qd spōte tribuit existimet. et nisi i bñficijs suis creuerit nichil se pstitisse putet. C. qꝫ de bonis q liberis i ptāte pstitutꝫ .l. cū multa. Ut ei ipia l'fortuna oēs supemimet aias. Ita oꝫ pncipalis liberalitatis nomē hr̄e pcipuū. Et hec munificētia pncipis puocat amorē nedū suorū sꝫ etiā extraneoꝝ. Liberalitas ei facit pncipes amabiles/ famosos ꝛ claros. di. boecio. li. scdo de ꝯsolatione. c. 5. Claros largitas facit. At ꝯtra nullū viciū deteri⁹ auaricia ꝛ pſertim i pncipib⁹ rēpublicā gubernātibus ait tuli⁹ scdo de officijs. c 23. Ad quā pietatē liberalitatēqꝫ debēt efficacit' iduci exemplo ipatorꝫ etni regis regū dñi qꝫ dñantiū q vt ostēderet amorē suū ad nos. ꝛ nos ad amorē suū aliceret. nō solū sua nobis dedit sꝫ etiā seipm. ꝛ sūma admirādaqꝫ munificētia se nobꝫ cōicauit. di. paulo. ephe. 5. Xps dilexit nos et tradidit semetipsū p nobis. ¶ Scdo dꝫ eē clemēcia i pncipe ptātē vlciscēdi pie tēpando. qr clemēcia est tēpancia i ptāte vlciscēdi. vel lenitas supioris erga inferiores. Crudelitas ṽo nichil aliud est q̄ attrocitas animi i penis exigēdis. ait seneca pmio. de clemēcia. Et ibidē. c. 10. Princeps lqt nō solū curā salutꝫ sꝫ honeste cicatricis agat. Nulla glia est ex seua aiaduersiōe. Unde i laudē traiani dr̄ q erat natura clemēs i oēs. auster⁹ in paucoꝝ qbus parcē nefas esset. Sicut ei cythared⁹ facit consonātiā nō ruptis sꝫ tēsis cordis pportionabilit' et remissis. sic oꝫ pncipem moderari. nūc rigore iusticie nunc fauore clemencie et vnanimes facere subditos. Tutiusqꝫ est cordā remitti ei q̄ nimis ptēdi. quia semel rupta nullo artificio repat'. Jō ethnicus denūciās laudē pncipis i qt. Est piger ad penas pnceps ad pmia velox. Quiqꝫ dolet qties cogit' eē ferox. Magni enī animi ait seneca li. prio. de clemēcia. c. 3. pprīū est placidum eē trāqllūqꝫ ꝛ iiurias ac offensas supando despicere. Muliebre ei furere ira. Nō decet regē seua nec iexorabil' ira. Nō enī multū sup eū eminet cui se irascēdo exequat. Seqt'. c. 4. Qꝫ si dij placabiles et equi delicta potentū nō stati fulminib⁹ pseqūt' q̄to equi⁹ est hoiem hoibus ppositū miti aio excercere impiū. Uñ narrat ibi de quodā q mltū studuit ad hostes destruēdos. Et cū quēdā destruere non posset. cōsuluit vxorē. Que dicit ei. Fac qd medici solēt qvbi vsitata remedia nō prosūt. tēptāt cōtraria. Si igit' seuerita

te nichil adhuc pfecisti. nūc tē pta etiam quō cedet tibi cle= mēcia. Ignosce igit illi. Qō il le gauisus annuit ꝛ facto iple= uit. Cōtulitqꝫ illi postea cōsula tū et amicissimū fidelissimūqꝫ habuit.

¶ Tercio princeps debet esse clemēs/hostes deuictos con= solando. et sicut vtilitas fuerit reipublice honorādo. Hic vale rius li. 5. c. prio. de clemēcia pō peij dicit qꝫ cū regē armenie q̄ et p se ꝯtra rōanos magna bel la gesserat. et etiā metridatē in festissimū vrbi suis viribus p= terrerat. in cōspectu suo diuti⁹ supplicē iacere pass⁹ nō est. sꝫ benignis vbꝫ recreatū dyade ma qō abiecerat capiti reponi fecit. cūctisqꝫ reb⁹ ipatis i pri= stinū fortune habitū restituit. eque pulcrū iudicās ꝛ vincere reges et facere. O qꝫ preclarū tribute hūanitatꝫ specimē als speculū. ait idē actor. Ubi ꝛ nar rat de clemēcia cuiusdā cōsulis noie pauli. Qui cum audisset quēdā captiuū regē adduci ad se occurrit ei conatumqꝫ ad ge nua pcūbere. dextra manu al= leuauit. ꝛ greco sermōe ad spē hortat⁹ est. lateriqꝫ suo pximū i ꝯsilio sedere fecit. nec honore mēse indignū iudicauit. Nā si egregiū est hostē deuīcere. nō= minus tn̄ laudabile est īfelicis scire miseri. De iulio quoqꝫ ce= sare ait solin⁹ li. primo. qꝫ beni gnitate adeo pdit⁹ fuit vt quos armis subegerat clemēcia ma gis vicerit. Et ad istā clemēciā dꝫ pncipē nō mediocrit incita= re diuine clemēcie erga nos so lers meditatio ꝛ de clemencia dei erga se si clemēs fuerit spei etiā certitudo. Cur autē nōnul li pncipes i clemēcia deficiant tangit grego. mora. 26. sup il= lo Job. 35. De⁹ potentem non abicit. Magna inq̄t est potētia temporalis que apud deū me ritum suum habet de bona ad ministratione regiminis. Non nunqꝫ tamen eo qꝫ preeminet ceteris elatione cogitationis itumescit. ꝛ dū foris īmenso fa= uore circūdat/intus vitate va cuat: atqꝫ oblit⁹ sui in voces se spargit alienas. taleqꝫ se credit qualē foris audit/non q̄lē int⁹ discernere debuit. Subiectos despicit eosqꝫ eq̄les sibi nature ordine nō agnoscit. Cunctis se estimat ampli⁹ sape. q̄bus sevi det amplius posse.

Quo ad terciam et vltimā opu sculi hui⁹ partem. Tacto qualit reges/pncipes ꝛ domini debent viciosa soler= ter vitare: necnon virtuosa fer uenter implere. videndum cō= sequenter quomodo habēt et onerosa prudenter tollerare. Paciētia enim opus perfectū habet vt sitis perfecti ꝛ integri

in nullo deficiẽtes. Jaco. primo. Quā vtuosā tollerātiā debēt precipue in tribus ostendere. videlicet.

In monitionum susceptione.

In iniuriarum perpessione.

In afflictionum acceptione.

¶ Primo in monitionū susceptione de quo nūc dicere sufficiet. Quā vero necessarium sit principibus monita consiliaq; sapientū et maxime spūaliū virorū benigne suscipere necnon prouide inquirere patet triplici via videlicet.

Auctoritate.

Ratione.

Exemplo.

¶ Primo auctoritate diuina p os pphe. ps. 2. Nunc reges intelligite erudimini q̄ iudicatis terrā. Sequit. Apprehendite disciplinā nequando irascatur dñs et peatis de via iusta. Hic et ore sapiētis. puer. 2. Tūc intelliges iusticiā ⁊ iudiciū et eqtatem et omnem semitam bonam. si intrauerit sapientia cor tuum et scientia animie tue placuerit. consilium custodiet te. Ibid. 8. Accipite disciplinam meam doctrinā magis q̄ aurum eligite. Sequitur. Ego sapientia habito in consilio. Ibidem. 12. Uia stulti recta in oculis eius. qui autem sapiens est audit consilia. Et. 19. Audi cōsilium ⁊ suscipe disciplinam vt sis sapiēs in nouissimis. Uerū tamen ponderandum q̄ sunt quidem qui dum monetur habent se ad instar cere quidem ad instar lapidis. ⁊ quidem ad instar prime. Cera enim si tangitur statim cedit. sic nonnulli si aliquo verbo virtuose exhortationis tanguntur statim cedunt. i. statim se corrigunt ⁊ acquiescunt. Lapis si tāgitur nō cedit: non tamen ledit. sic pleriq; si monentur non acquiescunt. tamen reprehendēti dura verba non inferunt. Spina autem si tangitur non cedit et insuper pungit. sic pleriq; si exhortationis vel sani cōsilij verba audiunt non se corrigunt. ⁊ insuper in exhortantem verba contumeliosa vel facta dampnosa inferunt. quod est neronizare. Fecit siquidem nero imperator pessimus suum familiarem preceptoremq; senecam virtuosa sibi suggerentem et a flagitiosis quibus implicabatur retrahere nitentem interire: vt recitat boetius li. 3. de cōsolatione. c. 5. Qui autem indignatur contra dantem sanum consilium fideli affectione prolatum insanus videtur tanq̄ freneticus insurgens in medicum. Unde merito talibus monita ⁊ consilia sana minime suscipientibus reprehensiue voce diuina dicit puerbiorū primo Despexistis oē ɔsiliū meū et increpationes meas neglexistis.

ego q̄q₃ in interitu v̄ro ridebo Sicq̄ȝ vt hēr sapiē. 12. Qui increpatiōibus nō sūt correcti dignū dei iudiciū expti sūt. Uñ et timere debēt illud ecclīastes. 7. Cōsidera opa dei q̄ nēo p̄t corrigere quē ille desperexerit.

¶ Scdo q̄ꝛtum necesse sit p̄ncipibus ꝛ dn̄is tp̄alib⁹ ꝯsilia monitaq̄ꝫ sapiētū marie sp̄ūalium viroꝝ benigne suscipe necnon ꝓuide iq̄rere. pꝫ rōe mltiphar ia. Priceps q̄ȝ dȝ eē sapiētia pit⁹ marie dīna vt. s. ierrabilir statuat leges legi diuine ꝯformes. acq̄rereq̄ꝫ dȝ noticiā ip̄i⁹ dine legꝭ a serdotib⁹ scd̄ꝫ p̄ceptū dinū. deuꝛo. 17. vbi hēr de rege. postq̄ꝫ sederit in solio regni describi sibi faciet deutero nomiū leges hui⁹ dine. s. accipiens exēplar a sacerdotibus. Dȝ q̄q₃ audire ꝟos doctores/ ac eoꝝ cōsiliis ꝛ monitis sanis ꝯq̄escere. Alioq̄n i multꝭ errabit turpisse p̄serti cū principes et dn̄i tp̄ales moderni tp̄is sapiēcialistudio mīme sint ibuti Preterea si p̄nceps aliq̄s oī in sapia. i. sapida scia etiā legis diuine eruditissim⁹ eēt. ꝯsilio nichilomin⁹ et exhortatiōe indigeret. Fili⁹ siq̄ȝ ade ē ac p̄inde ifirmitate circūdat⁹ ꝛ i multis ībecilis iaduisat⁹ ꝛ dubi⁹. indigēs excitatiōe/ iformatiōe seu certificatiōe. Pl⁹ ei vidēt oculi q̄ꝫ oculus. Et sal⁹ vbi multa cōsilia dr ꝓuer. 24. Deniq̄ꝫ i ꝓp̄a cā etiā sapiētissimi faciliꝛ illudūr. Affectione siq̄ȝ ꝓp̄a tunc ducir hō. ꝛ seneca teste. Perit oē iudiciū cū res trāsierit i affectū. Uñ null⁹ dȝ eē iudex i causa sua. nec p̄sumere de sēsū suo sꝫ sano adherē ꝯsilio. di. sapiē. ꝓuer. 14. Est via q̄ videt hoi recta/ nouissia aūt ei⁹ ducunt ad mortē. Propꝛea dīna bonitas q̄ sua ꝓuidētia sūma p̄ncipib⁹ ad p̄ncipatū dinit⁹ vocatꝭ dat grāꝫ sp̄alē exsequēdi principat⁹ misteriū siue regiminis ppl̄i ad q̄ȝ dinit⁹ sūt electi. dedit et angelū cuilꝫ p̄ncipi nō solū custodē sicut cuilꝫ alii p̄sone hūane. verūetiā alterū de ordine p̄ncipatū ꝓ sui regimīs sp̄āli directiōe. offert sēp et eis pōtifices et doctos viros ꝟaces ꝛ zelosos. quoꝝ ope ꝛ cōsilio saluberrimo nō mediocrir adiuuenr. si tn̄ suscipe voluerint. Et secūdū hoc dr. 96. d. c. q̄s dubitet. Quis dubitet sacerdotes x̄pi regū ꝛ principū oimq̄ꝫ fidelium p̄res et magr̄os censeri. Hinc a quod ꝓp̄ha dictū est sedechie regi iude. Jhere. 38. Audi q̄so vocē dn̄i quā ego loquor ad te et bn̄ erit tibi et viuet aīa tua. Quē sedechiaꝫ secuta est durissima punitio iuxta ꝯminacionē ꝓp̄he cui credere noluit Sic et a samuele ꝓpheta regi sauli dictū ē. p̄mi re. 15. c. Pro eo q̄ abiecisti sermonem domini: abiecit te domin⁹ ne sis rex.

¶ Tertio q necessariū sit ipsis pncipib⁹ ⁊ dn̄is cōsilia monita q3 sapientū pserti spūaliū viro=rū suscipe ⁊ āplecti: ptz exēplis innūeris. Habuit siqdē alexād magn⁹ pceptorē ⁊ csiliariū ari stotelē excellētissimū phm. Ha buit nero senecā moralissimuz phm Habuit traia⁹ plutarcū v tuosissimū phm. Sz illos qz pa ga nos pncipes ⁊ si i hac re imi tabiles trāseam⁹ exēpla fideli um principū ex sacra scriptura adducēdo. Habuit siquidē rex saul sctm̄ pphaz samuelē cui⁹ cōsilijs ⁊ monitis q diu acqeuit deo placuit: qn̄ respuit repro=bat⁹ fuit. sniam nichilominus sue reprobatiōis cū rephēsiōe ore ipi⁹ samuelis patient susce pit. pmi re. 15. Habuit ⁊ dauid natā pphā csiliariū spūalez fidissimū: cui⁹ ore rephensus su p excessu adulterij ⁊ homicidij vrie sniam dīne vltionis sup se et domū suā huilime suscepit. scdi re. 12. Habuit ⁊ sāctus rex ezechias ysaiā pphaz cui⁹ ope csilijsq3 mirāda egit laude di=gnissia. Uerūtn̄ i susceptiōe fuo rū reg assyriorz ctra dīnū bn̄=placitū faciēs ab ipso ysaia re phēs⁹ cminatiōez dīne punitio nis huilit audiuit. ysa. 38. Ueni am⁹ ad pricipes xpianos. Quā ta fecit impator cstantin⁹ ma=gn⁹ btī siluestri excitatiōe qta impator theodosi⁹ btī ambro=sij exhortatione: qta karolus magn⁹ btī induction ne. ⁊c. Uerꝫ pōderet csiliarij ta les augusti vbū. 11. q. 3. c. qsqs. Quisqs metu alicui⁹ ptātis vi tatē occultat irā dei sup se pro uocat: qz mag timet hoīem q deū. Et qz vtvult ihēo. 23. q. 5. c. regū. Ipis pncipibus ⁊ ptāti bus fidē ⁊ reuerentiā fuari oz quā q nō exhibuerit apud deū premia inenire nō poterit. Ille realit diligit principē suū q sibi consulit et optat illa per que

Eius dominium diligitur.
Eius fama custoditur.
Eius conscientia non leditur

¶ Prio illa p q̄ ei⁹ dn̄iū diligit Princeps eni dz studere potius diligi q timeri. Nā thesaurus nobilior pncipis est habere sub ditorz corda: sicut ad neronē di cit seneca. li. de clemētia. Inex pugnabile munimētū amor ci uiū. At ctra ex hmōi defectu nōnunq trāslata fuere regna de gēte in gentē. Nil addit op tabili⁹ ⁊ pulchri⁹ est q viuere optātib⁹ cūctis. ¶ Scdo csulit ea p que sua fama ⁊ excellētia custodit. Ut ei dr. puer. 22. Me lius est nomen bonū q diuitie multe. Uerꝫ ⁊ si cūctis fama sit pciosior necnō pmanētior vni=uersis opib⁹ ac pinde custodiē da sollicit⁹ signant tn̄ principi ne qcq fiat p qd in vita vl post mortē maculā sue glie iponat qm̄ qcito vbiqz deuulgat ⁊ in qpluribus cronicis haud dubiū

macula talis narrabitur.

¶ Tercio ea per q̄ sua ɔscia nō le dit. Sup oia ei xpian⁹ quilibet dz aduertere ne vllo pctō q̄cūq̄ faciat quo suam ɔsciam ledat. Nec quāto de⁹ pncipē misericordius ad pncipatū vocauit: eiq̄ plures grās fecit: tāto plus hz cauere ne deū offendat: qr non dubiū deus ɔtra eū acri⁹ indignaret: sicut ɔtra saul. pmi re. 15. ⁊ cōtra ierobeā tercij re. 13. Cōsiliarij igit ⁊ officiales pnci pi suggerētes optātesue illa p q̄ ei⁹ dn̄s nō diligit: ei⁹ fama minuit / eiusue ɔscia ledit: seu i talib⁹ ei fauēt: etiā si eū diligere asserāt: eiq̄ placere studeāt: ⁊ de fctō placeāt: ifideles nichilomin⁹ ei ⁊ deo ppri⁹ sūt: piuri ⁊ infames: suppliciog̃ dignissimi. Q̄ si eis acq̄escit adheret ⁊ ɔsētit: pauēda est illa snīa. pmi re. 12. notata. Si pseuerauer itis in malitia ⁊ vos ⁊ rex vester pariter peribitis.

Quo ad scōm capl'm tercie hui⁹ partis. Uiso de ṽtuosa tollerātia principū i monitionū susceptione de ipa videndum in iniuriaꝝ ppessione. Ut eni ait gregori⁹. 20. mora. Ptā ti amica est impatiētia. Quā dz pnceps refrenare ex ɔsideratiōe naturalis parilitatis sue cū illis q̄bus pest. Magni eni animi ait seneca li. pmo. de clemētia. c. 3. ppriū est placidū esse trāquillūq̄ ⁊ iniurias ac offēsas supando despicere: muliebre eni furere ira. Ponderanda tamen erit triplex iniuria. Quedam enim redūdat in deum que est vindicanda. Quedam in proximuz que est repellenda. Quedā in seipsum que est perferenda.

¶ Primus iniurie mod⁹ est cū redūdat i deū: ⁊ talis iuria absq̄ dissimulatiōe est zelose vindicanda. Sic eni moyses princeps populi isrl' pmpte ⁊ absq̄ miseratione in frēs et amicos vindicauit iuriā deo factā per ydolatrātes i pplo illo. Quoꝝ auxilio filioꝝ tribus leui quos ad arma ɔgregauerat vna die viginti tria milia hoīm occidi fecit exod. 32. Sic ⁊ dauid adhuc adolescēs periculo vite sue vindicauit iniuriā blasphematoriā deo factā p philisteū quē auxiliāte deo dauid ipse interfecit: sicq̄ exercitū infidelium in fugā ɔuertit ppter qd̄ grām tantā apud deū inuenit q̄ ad regnū ppli dei exaltari pmeruit. 1. re. 17. Sic etiā scūs rex ezechias zelo accēsus dn̄i honoris postq̄ rex sup iudā ɔstitut⁹ fuit dissipauit excelsa ⁊ contriuit statuas ⁊ succidit lucos cōfregitq̄ serpētē eneū quē fecerat moyses. Siquidē vsq̄ ad illud temp⁹ filij israel adolebant ei incēsum. q̄rti re. 18. Sic quoq̄ reges ⁊ pncipes ṽtuosi q̄pl'es

laude phēne dignissimi: zelo fi dei ꝛ honoris diuini accensi in fideles blasphemos persecuti sunt: ceteraq̄ laudē diuini nominis ledentia animose vindi dicarunt. Quorum exēplo virtuoso principes moderni non mediocrit̄ ad hoc ipm̄ deberēt incitari. Nā ꝛ si cūcti plati dn̄i iudices potētes ꝛ q̄cūq̄ alij ad diuinas iiurias repellēdas vin dicandasq̄ astrigant̄ strictissime tn̄ p̄ncipes oēs q̄ tenent̄ defendere ꝛ adiuuare eccl'am. 23 q. 5. c. p̄ncipes. Siquidē vt ibi hr̄. Intra eccl'am ptātes necessarie nō essent: nisi vt qđ nō preualent sacerdotes efficere per doctrine sermonē ptās hoc impetret p disciplinę terrorē. Sequit̄. Cognoscāt p̄ncipes seculi deo se debere etiam reddituros rōnē ꝑp̄t eccl'iam quā xp̄o tuendā suscipiūt. Hec ysidor⁹ ¶ Scđs iiurie modus est cū redūdat in p̄rimū: ꝛ talis iniuria absq̄ dilatione est repellenda vel etiā puniēda. Princeps siq̄dem q̄ pr̄ patrie est dꝫ ab insultib⁹ oppssionibusq̄ adūsarioꝝ seu extraneoꝝ ꝑplm suū viriliť defēdere ac p posse liberare: ꝛ si op⁹ sit bella iusta p hm̄oi cā sumere qm̄ apud p̄ncipē auctoritas belli pendet licet ministerium exequendi penes milites Bella enim iusta secundū euāgelium possunt sustineri vt occasio iniquitatis eripiatur et ꝑpter pacis necessitatē: vt hr̄. 23 q. p̄ma. c. bella. Vn̄ vt ibi eadē. scꝫ q̄stione d̄t augustin⁹. Bella nō sunt pctā si fiāt ꝑp̄t maloꝝ cohibitionē / bonoꝝ sublimationē: ꝛ ꝑp̄t reuerentiā reipublice exibendam vel obediētiā Bellū tn̄ nūq̄ dꝫ fieri nisi vrgēte necessitate ꝑut hr̄. d. cā. q. 8. c. si nulla vrget. Tenet̄ etiā princeps habēs regimē reipublice fraudes / violentias / rapinas / ꝛ exactiones extirpare. Nō enī sine causa gladiū portat ad vi dictam malefactoruꝫ / laudem vero bonorum. Ut enim habetur. 23. q. 3. c. nō in ferenda. Qui non repellit a socio iniuriam si potest / tam ipse est in vitio q̄ ille qui facit. Tenetur quoq̄ ꝛ si nō per se repellere ꝛ si opus sit punire iniurias particulares: cuꝫ eius implorat̄ presidiū seu auxilium presertim pupilloꝝ: viduarum / extraneorum / ceterarumq̄ debilium personarū Unde de non facientibus conqueritur domin⁹ ysaie primo. Principes tui infideles socij furum: omnes diligunt munera sequuntur retributiones. Pupillo nō iudicant ꝛ causa vidue non ingreditur ad illos. Propter hoc ait dominus deus exercituū fortis israel. Heu consalabor super hostib⁹ meis / et vindicabor de inimicis meis. Et conuertā manum meā. ꝛc. Ut enī hr̄. 23. q. 4. c. Si eccl'ia.

Quō reges dn̄o fuisit in timo=re nisi ea q̄ ꝯtra dn̄i iussa fuerit religiosa seueritate ꝓhibendo atq; plectēdo. Alit eni seruiit qr hō est alit etiā qr rex est. Qr hō est fuit viuēdo fideliter: qr rex est fuit leges iusta ꝑcipiētes ⁊ cō=trariis ꝓhibentes: ⁊ ꝯueniēti vigore sanciendo. ¶ Terti⁹ iniurie modus ⁊ cū redūdat in seipsum solū: ⁊ talis iniuria est eq̄nimiter ꝓferēda. Narrat seneca li. ꝺcio de ira. de mira patiētia antigoni regis. Cū eni quosdā ex militib⁹ audisset omīa mala imꝑcantes regi q̄ eos in id iter et inextricabile lutū deduxisset accessit ad eos q̄ maxime laborabant. Et cū ignorātes a quo adiuuarentur eos explicuisset nūc inq̄t maledixistis antigono cui⁹ vicio in has miserias incidistis: mō aūt bn̄ optate ei qui vos ex hac voragie eduxit. Nec ampli⁹ dt eis. Siliter de cesare augusto legit vt dt policratus li. 3. c. 18. q̄ mire paciētie fuerit. Cū eni apud ꝑuatū quedaz excādesceret: loquere inq̄t augustus qd placet: qr diligētiā aurib⁹ ⁊ ligue taciturnitatē indixi q̄tē aio. Et loibus his potentiā meā accusa: qr nil aliud argui pōt in patientia mea. Et ibidē dr. q̄ cū quidā sibi diceret o tyrāne: rn̄dit. Si essem: non diceres. De dauid q̄q; rege hr̄ scdi re. 16. q̄ cū absalon insurrexisset ⁊ dauid cū paucis bellatorib⁹ suis loca tutiora petēdo ꝑ vallē peditaret: egrediebat vir noie semei, ꝓcedebatq; per iugū mōtis ex latere maledicēs et mittēs lapides cōtra dauid vniuersis bellatorib⁹ a dextro et a sinistro regis incedētibus. Cūq; vnus eoꝝ abisai. s. vellet ire vt semei occideret ꝓhibuit dauid. Dimitte inq̄t vt maledicat iuxta preceptuz dn̄i si forte respiciat dn̄s afflictionē meā ⁊ reddat michi bonū ꝓ maledictione hac hodierna. Propriū est eni magnitudinis vere nec quidē sentire se ꝑcussā. s. iniurijs sicut imanis fera: ad latratum canū lenta respicit. Uir eni nobilis audiēs īproperia dz cogitare eoꝝ stulticiā intēperātiā et ignorātiā. Un̄ vt recitat vbi supra seneca dicebat vespasianus. Hm̄oi hoīb⁹ risū debem⁹ nobis aūt correctionē penā criminosis. Proptea theodosi⁹ imꝑator. C.

Si q̄s noia nr̄a crediderit lacessanda cū pene nolum⁹ subici: q̄m si ex leuitate ꝓcedit ꝯtēpnendū est: si ab insania miseratione dignū si ab iniuria remittendum.

Quo ad terciū capitulum tercie ⁊ finalis hui⁹ ꝑticule. Uiso qualit principes ⁊ dn̄i tꝑales dn̄t onerosa prudenter tollerare: in monitionū susceptione ⁊ iniuriarum ꝑpessione. vidēdū qualit in afflictionuz

aduersitatumue acceptione.
Afflictiões siquid̄ et penas tpa les ꝯuenientissime infligit deus piissim⁹ etiam bonis et amicis suis triplici ratione videlicet.

Medicationis
Illusiationis
Glorificationis.

¶ Prio ppt medicationē. Ualent quippe tales pene et tribulatiões pñtis vite ad medicinā anime.

Siue purgatiuam
Siue sanatiuam.
Siue preseruatiuam.

¶ Sūt pmo aie medicina purgatiua. Nemo eni est q̄ de cōi lege saltim i aliq̄ pctā venialia nō labat. pme io. pmo. Si dixerimus qr pctm̄ nō habem⁹ ipsi nos seducim⁹ et ṽitas in nobis nō est. Ut eni hr̄ in autētico de monachis. § triēniū. Hūana natura labit ad delicta. Ob id deus ad pctōꝝ illoꝝ purgationem sepe suos quos diligit visitat et flagellat Et lz hoc eueniat q̄nq3 dū puniunt mali. illud tñ qd̄ malis et reis infert ad vindictā et punitionē ipis bonis accedit ad purgationē sicut sub vno igne aurꝝ rutilat palea fumat: vt notat augusti. li. pmo de ciuitate dei. c. 7. ¶ Sunt secundo afflictiones et tpales pene aie medicina sanatiua. Solet q̄ppe euenire plerūq3 vt multi spm̄ pmptū habeant ad dei voluntatē explendā sed carnē ifirmā q̄ adeo grauissimis tēptationib⁹ q̄nq3 vexant vt nulla alia via eis possit meli⁹ subueniri q̄3 p inflictas tribulatiões iusto et pio iudicio dei. Sicut exm̄ est notabile qd̄ iheronim⁹ ꝯmemorat in epl'a ad rusticuz monachū de illo greco adolescente q̄ nō poterat vlla abstinētia flammā carnis extinguere: sagaci nichilominus ordine patris monasterij ꝯuicijs et accusationib⁹ afflict⁹ eā minime sensit. ¶ Sunt adhuc pene prefate sicut medicina preseruatiua q̄b⁹ aie subuenit ne in pctā labat qd̄ fieri solet p nimie pspferitatis habundantiā di. boetio li. scd̄o de cōsolatione. Ego plus hoībus reor aduersam q̄3 psperā pdesse fortunā. Illa sp spēm felicitatis blanda mentit hec semper vera est. Illa fallit hec instruit. Postremo felix a ṽo bono blandimētis deuios ducit. Aduersaq3 plerūq3 adue ra bona reducens illico retrahit. hec ille. Propterea cū de⁹ flagellat iustos et amicos suos ppter suā vtilitatē illoꝝ signū est paterne dilectiōis. Hinc sapiēs. puer. 3. Disciplinā dñi ne abiicias nec deficias cū ab eo corripis: quē ei diligit dñs corrit: et q̄si pr̄ in filio ꝯplacet sibi. ¶ Scd̄o de⁹ afficit tpalibus afflictionib⁹ eos q̄ iuste viuūt/et ipsos adhuc ipios ppt illuiatio nē. Ualet nāq3 aduersitas huius seculi et bonis et malis ad illuiationē intellectus: q̄quidē

bonis cedit ad meritū ⁊ leticiā malis vero ad confusionē atq₃ mesticiam quoniam per tribulationem inducitur triplex cognitio videlicet

Dei
Sui
Mundi

¶ Pria est cognitio dei que se penumero obtenebrat in mente ex fumo tpalis pspitatis. Ob qd lactātius li. scdo diuinarū istitutionū ait. Tūc maxie deus ex memoria hoim elabit cū beneficijs eius fruētes honorem diuine idulgentie dare dbnt. At vero si q̄ necessitas quēuis psserit: tūc deū recordant. Si belli terror infremuit: si morborū pestifera vis incubit: si alimēta frugibus longa siccitas denegauit/ si fera tempestas/ si grādo ingruit: ad deū cōfugit: a deo petit auxiliū: deus vt subueniat orat. Si qs in mari vēto seuiēte iactat hūc inuocat. Si quis aliq̄ vi affictat: hūc potius iplorat. Si qs ad extremā mēdicādi necessitatē deductus victū precibus exposcit: hūc solum obtestatur per eius diuinum/ atq₃ vnicum nomen hominum sibi misericordiam querit. Hec ille.

¶ Scda est cognitio sui. Multi eni ex prosperitate nimia seipsos deificant: sed tribulatione adueniēte cognoscūt ifirmitatē mortalitatis sue: sicut ātiochus superbus: vt dicitur primi machabeorum. 9. flagellatus a deo cognouit suam paruitat ē ⁊ dixit. Justum est subditū eē deo: ⁊ mortalē nō paria deo sentire. Et herodes agrippa vt narrat iosephus i spectaculis et ludis vbi vocibus vulgi deus appellat improuisa dolore pcussus: dū sui deferebāt eū nō valentē per se icedere suspirans ⁊ gemēs dicebat. En ego vester deus ducor ad mortem.

¶ Tercia est cognitio mundi: facit aduersitas vt cognoscat huius vite miseria: nec querātur eius bona quasi felicitantia. Jdeo augustinus li. de ciuitate dei ait. Jdcirco deus felicitatibus huius seculi amaritudinē miscet/ vt alia q̄rat felicitas cuius dulcedo non est fallax. ¶ Tercio deus affigit bonos et iustos ppt glificationē. Facit eni aduersitas ad gliam iustorum q illā equo animo ferunt: qm augentur in ipsis tria videlicet.

Digna laudatio
Diuina associatio.
Eterna premiatio.

¶ Prio augetur i amicis dei tribulatis digna laudatio: qr iudicio olim sapiētū virtus animi in sufferētia rerum aduersarum magnificat. Un̄ cicero i li. de oratore ait. Magna laus ⁊ admirabilis videri solet tulisse casus patienter aduersos: nō fractū esse fortuna retinuisse in rebus asperis dignitatē. Et idē in scdo de

officijs. Nemo iustus esse potest qui mortem qui dolorē vel egestatē timet: aut ea que his ꝯtraria sunt eq̄tati anteponit ¶ Scd̄o augetur in amicis dei tribulatis diuina associatio. et miranda ꝯfortatio. Vn̄ dauid ps. 33. Iuxta est dn̄s his q̄ tribulato sunt corde. In afflictione posito stephano leuite ostendit celos apertos ⁊ vidit iesum stantē a dextris virtutis dei. Sanctā katherinā confortauit visitatiōe angelica. Sanctā agnetā defendit a corruptoribus ⁊ liberauit a flammis. Sanctā lucīā tanto pondere fixit atq̄ firmauit vt nec hoīes nec trahētes boues potuerint illam mouere: ⁊ sic de reliquis ¶ Tercio augeẗ in amicis dei tribulatis eterna p̄miatio. Quo enī grauiorib⁹ penis hic excercerentur: copiosi⁹ premiū beatitudinis erunt accepturi. Impij vero vt in plurib⁹ a deo flagellis cesi: ⁊ de ipso desperant: et in sua malicia obstinati deteriores fiūt: et post t̄palem in eos illatā vindictā ad eternas penas destinanẗ. Q̄ si plerīq̄ iniquoꝝ hoc in mūdo minime puniãẗ ymo certe prosperentur: facit hoc pijssimus deus. Tū ꝓpter remunerationē aliquoꝝ suoꝝ operum de genere bonoꝝ: que deus irremuneratā non vult relinquere. Tū propter ostensionem sue benignitatis que tāta est vt etiā inimicis suis peccatoribus velit benefacere. Tum ꝓpter reseruationē quoniam aliis pena grauior q̄ presens ⁊ durior est illis reseruata. Ut enim ait augustinus li. primo de ciuitate dei. c. 7. Placuit diuine prouidentie preparare in posterum bona iustis: quibus non fruerentur iniusti: et mala impijs: quibus nō excruciabuntur boni. Et. 6. q. prima. c. si omnia scribitur. Si omnia in hoc seculo vindicanda essent locum diuina iudicia non haberent. ¶ His ad caritatem regimēue principū attinētibus vel breuiter tactis libet huic opusculo finem imponere pro conclusione adducendo illud augustini li. 5. de ciuitate dei. c. 24. Neq̄ nos christianos quosdā imꝑatores ideo felices dicimus: quia vel diutius imperarunt: vel imperatores filios morte placida reliquerunt: vel hostes reipublice domuerunt vel inimicos ciues aduersus se insurgentes: et cauere et opprimere potuerunt. Hec et alia vite huius erumnose vel munera vel solatia quid etiam cultores demonū accipere meruerunt/ qui non pertinent ad regnum dei quo pertinent isti. Et hoc ipsius misericordia factum est: ne ab illo ista, qui in eū crederent velut summa bona desiderarent.

felices eos dicimꝰ si iuste imperant: si inter linguas subli miter honorantiū ⁊ obsequia nimis humiliter salutantiū nō extolluntur: sȝ se hoies esse memi nerunt: si suā potestatē ad dei cultū maxime dilatandū maie stati eius famulam faciunt: si deū timēt diligūt colūt: si plus amāt illud regnū vbi nō timēt habere consortes: si tardiꝰ vin dicant facile ignoscūt si eandē vindictā pro necessitate regēde tuendeqȝ reipublice nō pro saturandis inimiciciarū odijs exerunt. Si eandē veniā nō ad impunitatē iniquitatis: sed spe correctionis indulgent. Si qđ aspere cogūt plerūqȝ decernē

re mīe lenitate et bn̄ficiorū lar gitate cōpensāt. Si luxuria eis tāto est castigatior q̄to posset esse liberior. Si malūt cupidi tatibꝰ prauis q̄ quibuslibet gē tibus imperare. Et si hec oīa faciūt nō ꝓpter ardorē inanis glorie: sed ꝓpt caritatē felicita tis eterne. Si pro suis pctīs hu militatis ⁊ miseratiōis sacrifici um et orationis deo suo vo im molare non negligunt. Tales christianos imperatores dici mus esse felices interim spe po stea reipsa futuros: cū id quod expectamus aduenerit. Ad qđ nos perducat verām caritatē conferēdo: qui trinus et vnus viuit ⁊ regnat. Amen.

¶ Explicit tractatulus de regimi ne seu caritate principum.

W · C

wynkyn de worde

✠ Comp … āpultat°

ac emēdatus ⁊ … entario vna
cum manibus fi … r adiectis.
M.d.viij. Cū t … āsq annota=
tiūculis ⁊ cōplu … bilib° antea
nō impressis. … ditū est. N.
Bonespei trecē … de tabule
rei pascalis T … ꝯducibilis.

4